

Forvaltningsplan

for verneområdene
på Dovrefjell

FORORD

Utkast til forvaltningsplanen for verneområdene på Dovrefjell har blitt skrevet i en periode på et og et halvt år, i tillegg kommer tiden som gikk med til godkjenning for utsending på høring i kommunene, Dovrefjellrådet og godkjenningen i Direktoratet for naturforvaltning. Planen ble deretter sendt ut på høring sommeren og høsten 2005. Totalt har det gått cirka fire år fra arbeidet startet opp og til planen foreligger i endelig utgave.

Dette har vært en omfattende prosess som har involvert omlag 1000 rettighetshavere, omlag 250 organisasjoner, 8 kommuner og Dovrefjellrådet. Aktørene har rettigheter, interesser eller forvaltningsansvar i nasjonalparken, eller for ett eller flere landskapsvernområder, naturreservater eller biotopvernområder som planen omfatter.

Dovrefjellrådet er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken, mens kommunene er forvaltningsmyndighet for sine respektive landskapsvernområder og biotopvernområder. Dovrefjellrådet er sammensatt av representanter fra 8 berørte kommunene og 4 fylker. Denne modellen er et forvaltningsforsøk over fire år.

Arbeidet har vært organisert av Dovrefjellrådets sekretariat, med en forvaltningsplanlegger som sekretær for arbeidet. Arbeidsutvalget i Dovrefjellrådet har vært styringsgruppe. I tillegg har det vært organisert et administrativt fagutvalg bestående av de fagansvarlige fra hver kommune. Kommunene har oppnevnt en bredt sammensatt referansegruppe som har gitt innspill til arbeidet med forvaltningsplanen. Medlemmene i disse gruppene har lagt ned et stort og viktig arbeid. Det har også vært holdt en rekke orienteringsmøter og møter med forskjellige lag og organisasjoner. Referatene fra disse møtene finnes som utrykte vedlegg - på internett på Dovrefjellrådets nettsted www.dovrefjellradet.no.

Den lokale forvaltningen av verneområdene på Dovrefjell er en forsøksordning og det er en anbefaling fra Dovrefjellrådet at planen sees på som en 1. generasjons plan som skal rulleres før man iverksetter en permanent forvaltningsmodell.

Sekretær for arbeidet har vært Carl S. Bjurstedt og i avslutningsfasen Espen Rusten, i tillegg har Arild Hoel og Kirsten Thyrum bidratt ved utformingen av dokumentet.

Vi takker de som direkte eller indirekte har vært med i arbeidet og som har vist et stort engasjement for å forvalte fjellet vårt i spenningsfeltet mellom vern og bruk.

Forvaltningsplanen er vedtatt av Dovrefjellrådet i møte den 8. februar 2006, og endelig godkjent av Direktoratet for naturforvaltning i brev av 5. juni 2006.

Ola Røtvei
leder, Dovrefjellrådet

Per Dag Hole
ordfører i Lesja

Knut Reinset
ordfører i Sunndal

Ola Røtvei
ordfører i Oppdal

Kasper Mittet
ordfører i Nesset

Eva Tørhaug
ordfører i Folldal

Dag-H. Sandbakken
ordfører i Tynset

Torbjørn Rødstøl
ordfører i Rauma

Erland Løkken
ordfører i Dovre

INNHold

FORORD.....	3
SAMMENDRAG.....	7
DEL 1 INNLEDNING.....	9
1.1 VERN AV DOVREFJELL.....	9
1.2 NATURVERNARBEID I NORGE.....	9
1.2.1 Verneområder – lovgrunnlag og grunngiving.....	9
1.2.2 Forskjellige former for områdevern.....	9
1.2.3 Arbeidet med verneplan og fylkesdelplan for Dovrefjell.....	11
1.2.4 Forvaltningsplanen.....	12
1.2.5 Hjerkinns skytefelt.....	13
DEL 2 PRESENTASJON AV VERNEOMRÅDENE OG FORVALTNINGEN.....	15
2.1 LOKALISERING.....	15
2.2 FORMÅL OG FORSKRIFTER.....	16
2.2.1 Formål.....	16
2.2.2 Forskrifter – vernebestemmelser - forvaltningsplan.....	16
2.3 FORVALTNING.....	18
2.3.1 Forholdet til annet lovverk.....	18
2.3.2 Forvaltningsmyndigheter.....	18
2.4 EIENDOMSFORHOLD OG ANDRE RETTSLIGE FORHOLD.....	22
2.4.1 Eiendomsforhold.....	22
2.4.2 Vernegrenser.....	23
2.4.3 Andre rettslige forhold.....	23
DEL 3 UTFORDRINGER OG STRATEGIER.....	25
3.1 STRATEGIER FOR FORVALTNING OG BRUK.....	25
DEL 4 NATURFORHOLD OG VERNEVERDIER.....	27
4.1 LANDSKAP OG KLIMA.....	27
4.1.1 Berggrunnsgeologi.....	27
4.1.2 Kvartærgeologi - geomorfologi.....	28
4.2 KLIMA.....	28
4.3 FLORA.....	28
4.3.1 Beskrivelse.....	29
4.3.2 Utfordringer.....	31
4.3.3 Retningslinjer og tiltak.....	31
4.4 FAUNA.....	31
4.4.1 Beskrivelse.....	33
4.4.2 Utfordringer.....	40
4.4.3 Retningslinjer og tiltak.....	40

4.5	KULTURMINNER OG – LANDSKAP	40
4.5.1	Status og utfordringer	40
4.5.2	Retningslinjer for forvaltningen, kulturminner og – landskap	43
DEL 5	SONEINNDELING FOR FORVALTNING	45
5.1	KATEGORIER FOR SONEINNDELING	45
5.2	KRITERIER FOR SONEINNDELING	45
5.3	OMTALE AV DE ENKELTE SONENE	45
5.3.1	Spesiell vernesone	45
5.3.2	Sone uten tilrettelegging og inngrep	45
5.3.3	Brukszone	46
5.3.4	Sone med spesiell tilrettelegging og inngrep	48
DEL 6	BRUKERINTERESSER	51
6.1	LANDBRUK	51
6.1.1	Generelt for området	51
6.1.2	Nasjonalparken	53
6.1.3	Knutshø landskapsvernområde, Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn landskapsvernområder	54
6.1.4	Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og bio-topvernområdene	55
6.1.5	Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotsdalen LVO	55
6.2	SKIFERDRIFT	59
6.2.1	Nasjonalparken	59
6.3	REISELIV	61
6.3.1	Generelt for området	61
6.3.2	Retningslinjer og tiltak	65
6.4	FRILUFTSLIV	67
6.4.1	Generelt for området	67
6.4.2	Status og utfordringer	68
6.4.3	Tilrettelegging for ferdsel og turvirksomhet	72
6.4.4	Retningslinjer og tiltak	76
6.5	JAKT, FANGST OG FISKE	78
6.5.1	Generelt for området	78
6.5.2	Retningslinjer og tiltak	78
6.6	MOTORISERT FERDSEL I UTMARK	79
6.6.1	Generelt for området	79
6.6.2	Retningslinjer for motorferdsel – felles for barmark og vinterføre	83
6.6.3	Retningslinjer for motorferdsel på vinterføre	85
6.6.4	Retningslinjer for motorferdsel på barmark	86

6.7	BYGNINGER.....	87
6.7.1	Generelt for området	87
6.7.2	Retningslinjer og tiltak.....	90
6.8	VEIER OG KJØRESPOR.....	90
6.8.1	Generelt for området	90
6.8.2	Nasjonalparken	93
6.8.3	Knutshø landskapsvernområde, Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn landskapsvernområde og Flåman naturreservat	94
6.8.4	Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og biotopvernområdene.....	94
6.8.5	Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotsdalen LVO.....	94
6.9	TYNGRE INNGREP OG ANLEGG	97
6.9.1	Generelt for området	97
6.9.2	Nasjonalparken	99
6.9.3	Knutshø Hjerkinn/Kongsvoll/ Drivdalen landskapsvernområder	100
6.9.4	Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og biotopvernområdene.....	101
6.9.5	Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotsdalen LVO	101
6.10	UNDERVISNING OG FORSKNING	103
6.10.1	Generelt for området	103
6.10.2	Retningslinjer og tiltak.....	104
DEL 7	FORVALTNINGSMESSIGE OPPGAVER OG TILTAK.....	107
7.1	OPPSYN	107
7.1.1	Status og utfordringer.....	107
7.1.2	Retningslinjer.....	109
7.2	INFORMASJON	109
7.2.1	Status og utfordringer.....	109
7.2.2	Retningslinjer og tiltak.....	110
7.3	OVERVÅKING	111
7.3.1	Status og utfordringer.....	111
7.3.2	Retningslinjer og tiltak.....	112
7.4	SKJØTSEL.....	112
7.4.1	Status og utfordringer.....	112
7.4.2	Retningslinjer og tiltak.....	112
	OVERSIKT OVER KARTVEDLEGG.....	114
	LITTERATUR.....	114
	VEDLEGG 1.....	115

SAMMENDRAG

Forvaltningsplanen for verneområdene i Dovrefjellområdet trekker opp retningslinjer for behandling av saker etter verneforskriftene. Forvaltningsplanen foreslår også tiltak for ulike aktiviteter og brukerinteresser i verneområdene. Planen er ikke juridisk bindende, men retningsgivende for forvaltningen av verneforskriftene. Bortsett fra de punktene der verneforskriften viser direkte til forvaltningsplanen.

Som forvaltningsmyndighet har Dovrefjellrådet og kommunene ansvar for utarbeidelse av forvaltningsplanen. Dette arbeidet har vært lagt opp som et prosjekt med deltakelse fra en rekke berørte parter gjennom hele planprosessen.

Forvaltningsplanen presenterer verneverdiene og brukerinteressene i Dovrefjellområdet, og gjør avveininger mellom vern og bruk innenfor rammene gitt gjennom verneforskriftene. I tilfeller hvor det er motstridende interesser mellom vern og bruk, skal brukerinteressene vike til fordel for verneformålet. Dette følger av sentrale retningslinjer hvor blant annet føre- varprinsippet er sentralt.

Hovedformålet med vernet av nasjonalparken, de fleste landskapsvernområdene og biotopvernområdene er å ta vare på leveområdet til villreinstammene i Snøhetta og Knutshø. Villreinstammene i disse områdene er den siste rest av vill fjellrein i Skandinavia, og Norge har et særskilt ansvar for å ta vare på villreinen. I nasjonalparken og de større landskapsvernområdene er det også et formål å ta vare på et stort og sammenhengende fjellområde. I nasjonalparken skal den store graden av uberørthet ivaretas. Landskapsvernområdene skal ta vare på et særpreget natur- og kulturlandskap. Her er seterlandskapet en viktig del av verneformålet.

Det knytter seg store utfordringer til å oppfylle verneformålet i området. Mange brukerinteresser er involvert, og hovedutfordringen blir å styre ulike aktiviteter til områder som er tilpasset de ulike formål. Samtidig ligger det en stor utfordring i å ivareta kulturlandskapet ved at dette krever en viss grad av landbruksaktivitet.

Soneinndeling av verneområdene er et viktig verktøy for å nå målene med verneforskriftene. Formålet med soneinndelingen er å ivareta verneformålet på en best mulig måte, og samtidig åpne for brukerinteresser der dette kan skje uten negative konsekvenser for verneformålet. Vern av naturmiljøet er det overordnede målet for alle soner, og verneforskriftene gjelder uavhengig av sonene. Denne forvaltningsplanen deler inn verneområdene i tre soner; sone uten tilrettelegging og inngrep, brukssone og sone med spesiell tilrettelegging og inngrep. Sone uten tilrettelegging og inngrep dekker det meste av arealet, mens de to øvrige kategoriene brukes på mindre områder i randsonen til verneområdene.

Forvaltningsplanen presenterer status, utfordringer, retningslinjer og tiltak knyttet til en rekke brukerinteresser i Dovrefjellområdet. Brukerinteressene representerer ulike former for næringsaktivitet slik som landbruk, reiseliv og dels friluftsliv. Andre brukerinteresser knytter seg til inngrep og infrastruktur slik som veier, bygninger, anlegg og tyngre inngrep. Motorferdsel i utmark har vært et sentralt tema gjennom hele planprosessen og er omtalt i eget kapittel. Praktiseringen av motorferdselloven har variert mellom kommunene i Dovrefjellområdet. Hovedutfordringen er å få felles retningslinjer for motorferdsel og de øvrige brukerinteressene i området. Forvaltningsplanens retningslinjer har som mål at praktiseringen av verneforskriftene skal være tilnærmet lik i alle kommunene.

Dovrefjellrådet og de respektive kommunene har forvaltningsansvaret for Dovrefjell – Sunndalsfjella nasjonalpark og tilhørende landskapsvernområder. Forvaltningsplanen angir behovet for tilrettelegging og informasjon i området, forvaltningsmyndigheten vil derfor ha et overordnet ansvar for disse arbeidsområdene. Oppgavene kan imidlertid gjennomføres av ulike organer som i Nasjonalparker, Statens naturoppsyn og ulike fjellstyrer i området. Dette vil kreve et godt samarbeid mellom de ulike aktørene.

Øverås og Eikesdalsvatnet.

FOTO: ØIVIND LEREN

Del 1 Innledning

Med «Dovrefjellområdet» menes i denne planen et stort og sammensatt fjellområde som strekker seg fra Rauma, Nesset og Sunndal i vest, via Lesja, Dovre og Oppdal, til Folldal og Tynset i øst. Denne forvaltningsplanen er en videreføring og utdyping av verneplan for Dovrefjellområdet.

1.1 Vern av Dovrefjell

Dovrefjell nasjonalpark (247 km²) og Hjerkin, Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder (til sammen 67 km²) ble opprettet ved Kgl.res. av 21. juni 1974. Ved Kronprinsregentens resolusjon av 3. mai 2002 om verneplan for Dovrefjell, ble Dovrefjell-Sundalsfjella nasjonalpark (1 693 km² inkl den gamle nasjonalparken) vernet sammen med i alt 7 nye landskapsvernområder, 2 biotopvernområder etter viltloven og utvidelse av eksisterende Fokstumyra naturreservat. Sammen med tre eksisterende naturreservater utgjør dette et totalt vernet areal på cirka 4 370 km². Dette er en del av fastlands-Norges største sammenhengende vernede areal.

Fylkesdelplan for Dovrefjellområdet ble vedtatt sammen med verneplanen. Fylkesdelplanen omfatter verneområdene og randsonene, i alt ca 6 830 km².

1.2 Naturvernarbeid i Norge

1.2.1 Verneområder – lovgrunnlag og grunngeving

Naturvernloven er det sentrale virkemiddel for å bevare naturområde med nasjonal verneverdi. Formålsparagrafen (§ 1) i loven lyder:

«Naturen er en nasjonalverdi som må vernes. Naturvern er å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørigheten mellom mennesket og naturen, og til at naturens kvalitet skal bevares for fremtiden....»

St.meld. nr. 62 (1991-92) trakk opp en helhetlig strategi for vern av norsk natur. Viktige kriterier for arbeidet med områdevern i Norge er etter denne:

- vern av en representativ del av norsk natur som dekker et tverrsnitt av norske naturtyper
- vern av store, sammenhengende områder som er urørte eller delvis urørte
- sikring av områder med landskapsmessige verneverdier
- sikring av spesielle biotoper, - vern av planter og dyr
- sikring av verdifull vassdragsnatur og marine områder
- ta hensyn til friluftsliv og kulturminner

Områdevern i Norge er del av en internasjonal innsats for å bevare arter og økosystem over hele kloden. Det er en nasjonal målsetning og en internasjonal forpliktelse å sikre variasjonen og det representative i norsk natur. Det har vært spesielt fokus på vern av større, urørte naturområder. Omfanget av inngrepsfrie naturområder har minket kraftig de siste hundre årene, jfr. St. meld. nr. 62 (1991-92) og DN-rapport 1996-3 om forvaltning av nasjonalparker. Denne utviklingen har vært spesielt sterk i Sør-Norge. Dovrefjellområdet er et av få områder hvor det fortsatt finnes inngrepsfrie områder, jfr. kriterier fra Direktoratet for naturforvaltning.

1.2.2 Forskjellige former for områdevern

Verneområdene på Dovrefjell er vernet etter forskjellige bestemmelser i naturvernloven og viltloven.

Nasjonalparker

Nasjonalparkene utgjør ryggraden i naturvernarbeidet i Norge. Vernet areal i henhold til naturvernloven utgjør nå 12,1 % av Norges areal. Nasjonalparkene utgjør 55 % av areal vernet etter naturvernloven, eller vel 6,7 % av landarealet i fastlands Norge. Opprettelse av nasjonalparker er hjemlet i naturvernloven § 3.

For å bevare større urørte eller i det vesentlige urørte eller egenartede eller vakre naturområder kan arealer av statens grunn legges ut som nasjonalpark. Grunn av samme art som ikke er i statens eie, og som ligger i eller grenser inntil arealer som nevnt i første punktum, kan legges ut som nasjonalpark sammen med statens grunn. I nasjonalparken skal naturmiljøet vernes. Landskapet med planter, dyreliv og natur- og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep.

Vern som nasjonalpark innebærer et relativt strengt områdevern. Ved behandling av St.meld. nr. 62 (1991- 92) tilrådte Stortinget at det blir lagt opp til en forholdsvis restriktiv linje for tillatte aktiviteter i nasjonalparkene. Formålsparagrafene for nasjonalparkene varierer, og er styrende for forvaltningen av det enkelte område.

Norge har valgt å legge kriteriene til Den internasjonale naturvernunion (IUCN) til grunn for opprettelse og forvaltning av nasjonalparker. Dette innebærer blant annet at:

- nasjonalparker skal omfatte relativt store områder (normalt minimum 10 km²)
- områdene skal omfatte et eller flere økosystemer som ikke er fysisk endret av mennesker
- områdene skal videre inneholde biotoper/områder av spesiell vitenskapelig, pedagogisk eller rekreasjonsmessig interesse, eller et vakkert naturlandskap
- den høyeste kompetente fagmyndigheten innen naturvern i landet skal være ansvarlig for regler og for oppfølging av området. I Norge er dette Direktoratet for naturforvaltning
- etter som kultur og rekreasjon er blant formålene med fredningen, skal områdene, på visse vilkår, være åpne for allmennheten
- områdene skal omfatte framstående, representative landskap som blir beholdt i naturlig tilstand
- en soneinndeling for forvaltning av områdene er tilrådd.

Landskapsvernområder

Opprettelse av landskapsvernområde er hjemlet i § 5 i naturvernloven:

For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområde. I landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Fredning som landskapsvernområde innebærer et mildere vern enn som nasjonalpark. Verneformål og vernebestemmelser i landskapsvernområdene på Dovrefjell gir dem likevel et vern som på mange felter ligger nær opp til en nasjonalpark. En viktig forskjell er større spillerom for tradisjonell landbruksnæring i landskapsvernområdene. Generelt er det forbud mot inngrep som vesentlig kan endre landskapet sin art eller karakter, men tradisjonell

bruk av området vil som regel kunne fortsette som før. Landskapsvernområder kan opprettes på ren privat grunn.

Naturreservat

Opprettelse av naturreservater er hjemlet i § 8 i naturvernloven:

Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat.

Naturreservat er den strengeste formen for vern. I naturreservater kan det være forbud mot tradisjonelle aktiviteter som er i strid med verneformålet. Alle inngrep er forbudt. Naturreservat kan opprettes på privat grunn. Ut fra det strenge vernet betales erstatning som ved ekspropriasjon, men eiendomsretten består.

I verneplan for Dovrefjell inngår en utvidelse av Fokstumyra naturreservat. Fokstumyra er et RAMSAR-område og forvaltes derfor ikke lokalt, men av fylkesmannen (Oppland). Det er utarbeidet en egen forvaltningsplan for dette reservatet. Det er ikke opprettet nye naturreservat som følge av Dovrefjellplanen, men en del tidligere opprettede reservat inngår som funksjonelle deler av verneområdet.

Biotopvernområder

Opprettelse av biotopvernområder er hjemlet i § 7 i viltloven:

I områder som har særlig verdi for viltet, kan Kongen fastsette forbud mot anlegg, bygging og annen virksomhet, herunder ferdsel, dersom dette er nødvendig for å bevare viltets livsmiljø.

Fredning som biotopvernområde innebærer et vern på omtrent samme nivå som landskapsvern. I Dovrefjellplanen er regelverkene forholdsvis like. Generelt er det forbud mot inngrep som kan skade det dyrelivet området er opprettet for å verne, men eksisterende bruk av området vil som regel kunne fortsette som før. Biotopvernområder kan opprettes på privat grunn. I Dovrefjellområdet er biotopvern brukt for å hindre nye inngrep i områder som er viktige for villreinen, men der tidligere inngrep etter vannkraftutbygging har redusert verneverdiene så sterkt at vern etter naturvernloven ikke er aktuelt.

1.2.3 Arbeidet med verneplan og fylkesdelplan for Dovrefjell

Ny landsplan for nasjonalparker

I 1986 kom **Ny landsplan for nasjonalparker (NOU 1986-13)**, etter at Statens naturvernråd i 1982 fikk i oppdrag å utarbeide denne. Landsplanen tilrådte utvidelse av Dovrefjell nasjonalpark til Dovrefjell - Sunndalsfjella mot Aursjøen - Langvatnet og Åmotan.

Stortingets behandling av nasjonalparkplanen

Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) Om ny landsplan for nasjonalparker tok opp forslaget om å utvide Dovrefjell nasjonalpark vestover mot Aursjøen - Torbudalen - Litldalen og nordover mot Sunndalen - Oppdal. I Grødalen - Åmotan - Dindalen foreslo den landskapsvernområde fram til kanten mot hoveddalføret. Forslaget til utvidelse var begrenset til arealer i Lesja, Sunndal og Oppdal kommuner. St.meld nr 62 tilrådte en stor del av arealet som nasjonalpark, seterdalene i hovedsak som landskapsvernområder.

Av komiteinnstillingen (Innst. S. nr. 124 (1992-93)) til nasjonalparkmeldingen framgikk bl.a. følgende merknader:

Komiteen viser til at departementet i meldingen gir en grundig vurdering av forholdet mellom vern etter naturvernloven og bruk av plan- og bygningsloven for å hindre en uønsket utvikling. Komiteen er enig med departementet i at naturvernloven er det naturlige instrument for å sikre de nasjonale mål som trekkes opp i Nasjonalparkmeldingen.

(....)

Komiteen viser til at grenser for nasjonalparker og andre verneområder må avklares i den videre prosessen. Det samme gjelder hvilken vernekategori de forskjellige områdene bør plasseres i og hvor strenge restriksjoner som bør pålegges for bruk av de vernede områdene. Komiteen understreker at det bør legges relativt strenge begrensninger på aktiviteten innenfor nasjonalparkene. Hvis dagens bruk eller planlagt framtidig bruk er til hinder for strenge regler, bør landskapsvern vurderes i stedet for nasjonalpark.

Stortinget vedtok i april 1993 å slutte seg til St.meld. nr. 62 (1992-93) og komiteinnstillingen ovenfor.

Rydding i Hjerkinnskytefelt.

FOTO: FORSVARET

Samtidig fattet Stortinget vedtak til Innst. S. nr. 123 (1992-93) Om et utvidet vern for Dovrefjell, etter forslag fra Senterpartiets representanter Ragnhild Queseth Haarstad, Syver Berge og Tove Kari Viken. Begrunnelsen for forslaget var planen om ulike tiltak som utgjorde trusler mot det unike høyfjellsøkosystemet på Dovrefjell. Eksempler på dette er planene om utvidelser for skyting med langtrevende raketter i skytefeltet på Hjerkinnskytefeltet, utvidelse av aktiviteten med destruksjon av ammunisjon og raketter for alle våpengrener, og planene om mellomlagring for spesialavfall i gruvene på Tverrfjellet.

Følgende stortingsvedtak ble gjort til Innst. S. nr. 123 (1992-93):

I

Stortinget ber Regjeringen utarbeide forslag til et utvidet vern i Dovrefjellområdet, hvor det også tas hensyn til at eksisterende verneområder bindes sammen i størst mulig grad. De områdene som grenser opp mot de arealer det er naturlig å verne etter naturvernloven, bør sikres en arealbruk som tar vare på verneverdiene, f.eks. gjennom en samordnet bruk av plan- og bygningsloven.

II

Dokument nr. 8:36 for 1991-92 – om forslag fra stortingsrepresentantene Ragnhild Queseth Haarstad, Syver Berge og Tove Kari Viken om en samlet forvaltningsplan for Dovrefjell - vedlegges protokollen.

Vedtaket innebar at regjeringen fikk i oppdrag å vurdere vern etter naturvernloven ut over de områder som er beskrevet i St. meld. 62 (1991-92). I tillegg ba Stortinget om at arealene utenfor verneområder blir sett i sammenheng med verneområdene, gjennom aktivt å ta i bruk andre virkemidler for eksempel i plan- og bygningsloven. Av komitemerknadene framgår at bevaringen av høyfjellsøkosystemet med villrein, fjellrev, ørn og jerv skal stå sentralt i dette arbeidet.

Verneplan og fylkesdelplan

Verneplanen og fylkesdelplanen virker forskjellig. Verneplanen avgrenser konkrete områder med juridisk bindende bestemmelser gitt gjennom forskrifter.

Fylkesdelplanen er et regionalpolitisk forpliktende dokument, men uten juridiske virkemidler. Fylkesdelplanen virker gjennom kommunenes arealplanlegging, og som enighetsgrunnlag for aktørenes videre handling og prioritering. Fylkesdelplanen gir også sterke føringer på innsigelser og økonomiske virkemidler.

Mange viktige spørsmål i planområdet henger sammen med fylkesdelplanen, og er drøftet i begge planprosesser. Mens verneplanen først og fremst skal beskytte naturverdier mot inngrep, har fylkesdelplanen i tillegg lagt vekt på å fokusere på utviklingsmuligheter i området og på strategier for best mulig lokal forankring av areal- og ressursforvaltningen.

Rype.

FOTO: IDAR HANSEN

1.2.4 Forvaltningsplanen

Hvert enkelt verneområde har et sett verneforskrifter. Forvaltningsplanen blir en slags "kokebok" for hvordan disse forskriftene skal praktiseres. Forvaltningsplanen gir anvisninger for hvordan aktuelle saker bør løses. Forvaltningsplanen gir utfyllende retningslinjer for forvaltningsmyndighetene. Den presiserer rammene for hva som er tillatt og angir løsninger for brukere og grunneiere i forhold til hva som kan tillates i området.

Flere punkter i verneforskriftene viser direkte til forvaltningsplanen, og at denne vil gi anvisninger for hva som kan tillates eller ei. I slike tilfelle blir forvaltningsplanen førende.

Planen skal også foreta en **sonering** av området i forhold til restriksjonsnivå og gi anvisning for skjøtsel der dette er nødvendig. I forvaltningsplanen er det pekt på hvilke områder der det bør utarbeides skjøtelsplaner.

Innholdet i en forvaltningsplan er definert i **Forvaltningshåndboka** - DN-håndbok nr 17-2001, TE 995 - kapittel 6. Ved utarbeidelsen av forvaltningsplanen er Forvaltningshåndboka lagt til grunn, med følgende endringer:

Disposisjonen har blitt detaljert på en del punkter i forhold til disposisjonen i håndboka. Motorferdsel i utmark og næringsliv er tatt inn som egne kapitler. Videre er stoffet organisert tematisk med oppdeling i beskrivelse, utfordringer og tiltak, under hvert tema.

Der det er ulike utfordringer i de ulike verneområdene, er det benyttet en gruppering der verneområdene er omtalt under fire underkapitler, følgende oppdeling brukt:

- Nasjonalparken
- Hjerkin/Kongsvoll/Drivdalen og Knutshø LVO
- De øvrige store verneområdene i høyfjellet (Dalsida og Eikesdalsvatnet LVO, Sandgrovbott - Mardalsbott og Torbudalen BVO)
- De mindre landskapsvernområdene med stort innslag av kulturlandskap og skog (Jora, Fokstugu, Åmotsdalen og Åmotan - Grøvdalen)

Sonering: Stisystemet (eksisterende og planlagt) er vist som stier, ikke som brukssone.

Forvaltningsplanens forhold til fylkesdelplanen

Dovrefjellrådet har ansvaret for oppfølging og revisjon av fylkesdelplanen, og en del forhold som omhandles av fylkesdelplanen er viktige tema i forvaltningsplanen. Derfor må fylkesdelplanen og forvaltningsplanen sees i sammenheng, og forvaltningsplanen er derfor rådgivende også for områder som ikke omfattes av vernet etter naturvernloven. Reiseliv og friluftsliv er eksempler på slike tema.

1.2.5 Hjerkinns skytefelt

Skytefeltet kiler seg inn i verneområdene fra sørøst. Aktiviteten i skytefeltet og ved Hjerkinns gruver var viktige premisser for det politiske arbeidet som førte til verneplanen og fylkesdelplanen for Dovrefjellområdet. Skytefeltet er ved Stortingets vedtak av 23.03.99 om regionalt skyte- og øvingsfelt for Østlandet vedtatt nedlagt *"som ledd i en omfattende plan for utvidet vern av Dovrefjell gjennom Sunndalsfjella nasjonalpark (...) og landskapsvernområder vestover fra Rondane nasjonalpark"*.

Det er utarbeidet to planer i dette området:

- *Kommunedelplan for tilbakeføringen av Hjerkinns skytefelt* – utarbeidet av Lesja og Dovre kommuner.
- *Plan for naturrestaurering av Hjerkinns skytefelt – en vurdering av muligheter for framtidig vern etter naturvernloven* – utarbeidet av fylkesmannen i Oppland.

I brev av 3. mars 2005 har Miljøverndepartementet avgjort at bygningsmassen ved Snøheim skal overdras til Den norske turistforening (DNT), som skal istandsette anlegget til tradisjonell turisthyttedrift innenfor rammen av nasjonalparkens bestemmelser og formål. Det skal legges til grunn at det kun blir sommerdrift. Spørsmålet om utvidet åpningstid kan senere vurderes i lys av erfaringene med, og kunnskapen om, villreinens bruk av områdene omkring Snøheim, særlig innenfor det nåværende skytefeltområdet.

Framtidig driftskonsept for Snøheim skal ikke forutsette at det etableres ytterligere turisthytter i nasjonalparken. Veien inn til Snøheim skal fjernes som ledd i tilbakeføringen prosjektet for skytefeltet. DNTs evt. bruk av veien for transport av materialer mv i forbindelse med ombygging av Snøheim må avklares direkte mellom foreningen og forsvaret.

Ut fra den nære sammenhengen mellom skytefeltet og verneområdene har vi forsøkt å se områdene i sammenheng, selv om planprosessene har vært atskilte. Dette også fordi fylkesdelplanen omfatter skytefeltet, forvaltningsplanen skal som skrevet foran gi råd for fylkesdelplanområdet.

Aktivitet i skytefeltet.

FOTO: FORSVARET

FOTO: FORSVARET

DEL 2 PRESENTASJON AV VERNE-OMRÅDENE OG FORVALTNINGEN

2.1 Lokalisering

”Dovrefjell” har aldri vært noe entydig avgrenset område. I svært snever forstand har det vært brukt om fjellområdene langs fjellovergangen fra Dovre via Hjerkinntil Kongsvoll. Samtidig har fra gammelt av Romsdalshorn vært betraktet som vestgrensen for Dovrefjell.

I mange sammenhenger har fjellområdet avgrenset av Sunndalen – Litldalen – Torbudalen – Aursjøen – Dalsida – Dombås – Grimsdalen – Dalholen – Fundin – Unndalen – Oppdal blir regnet som Dovrefjell.

Fylkesdelplan for Dovrefjellområdet inkluderer i tillegg til området ovenfor ”Nordsia” – halvøya mellom Romsdalsfjorden og Langfjorden. Totalt areal for fylkesdelplanen er på 6 830 km², av dette er 4370 km² vernet. Inngrep og geografi deler området i tre delområder:

Disse områdenavnene brukes i dokumentet.

- **Vestområdet**

- Dette tilsvarer Snøhetta Vest villreinområde. Topografien gjør det naturlig å snakke om to delområder
- Dalsida landskapsvernområde, Sandgrovbotn-Mardalsbotn biotopvernområde og den vestlige delen av Eikesdalsvatnet landskapsvernområde (15 % av dette).
- Hoveddelen av Eikesdalsvatnet landskapsvernområde og Torbudalen biotopvernområde.

- **Sentralområdet**

- Her finner vi størstedelen av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark sammen med landskapsvernområdene Jora, Åmotan - Grøvdalen og Åmotsdalen. Strekingen over Fokstugumyra er vernet som Fokstumyra naturreservat og Fokstugu

landskapsvernområde. Hjerkin – Drivdalen er vernet som Hjerkin / Kongsvoll / Drivdalen landskapsvernområde. Dette området utgjør det aller meste av Snøhetta øst villreinområde.

- **Østområdet**

- Knutshø landskapsvernområde sammen med en mindre bit av nasjonalparken og Flåman naturreservat. Dette området utgjør hoveddelen av Knutshø villreinområde.

Nærliggende verneområder

På nordsiden av Dovrefjellområdet, ligger **Trollheimen** landskapsvernområde. Sør for E6 og Jernbanen ligger den nyopprettede (høsten 2003) Dovre nasjonalpark som fortsetter over i **Rondane** nasjonalpark. Sørvestover, på andre siden av Lesjabygda og Romsdalen, er flere store verneområder under opprettelse i **Reinheimen**, disse vil strekke seg mot Geiranger i vest og Ottadalen i sør. Sør for Ottadalen finner vi så verneområdene i **Jotunheimen**. Mot øst, på andre siden av Kvikneskogen, ligger **Forolhogna** nasjonalpark med tilhørende landskapsvernområder.

2.2 Formål og forskrifter

2.2.1 Formål

Formålet med vernet varierer fra området til område, nedenfor oppsummeres det som er felles. For detaljer henvises til § 2 i den enkelte verneforskrift.

Sikre villreinen og dens leveområder

Å sikre leveområdene for villreinstammene i Snøhetta og Knutshø er det felles hovedmålet for verneplanen og har vært styrende for avgrensingen av verneområdene. Dette går igjen i alle verneforskriftene, med unntak av Åmotsdalen, som i sin helhet ligger under skoggrensen. Dette er også hovedmålsettingen for fylkesdelplanen.

Sikre andre naturverdier

Alle verneområdene har sikring av naturverdiene med i sine formålsparagrafer. Hvilke naturverdier og vektleggingen varierer noe.

Å sikre sammenhengende områder går igjen i nasjonalparken, Knutshø og Dalsida, biotopvernområdene skal binde de andre områdene sammen.

I biotopvernområdene er det kun villreinen som er verneformål, men hensynet til villreinen gjør likevel at restriksjonene blir relativt likt landskapsvernområdene.

Kulturminner og kulturlandskap

Kulturminner er et eget verneformål i nasjonalparken. I de fleste landskapsvernområdene er kulturlandskapet et verneformål.

Friluftsliv

Verneområder kan være viktige områder for friluftsliv. I nasjonalparken er friluftsliv en del av verneformålet og da underordnet de andre verneformålene: *”Allmennheten skal ha adgang til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.”*

Ut fra forarbeidene til naturvernloven er friluftsliv et av formålene med å opprette nasjonalparker, men ikke for øvrige typer vern. Formålet i lovteksten til naturvernloven er imidlertid kun å verne naturmiljøet. I kapittel 5 om friluftsliv i St.meld 25 (2002-2003) er ikke vern etter naturvernloven nevnt som virkemiddel / tiltak for å fremme friluftslivet. Ut fra dette dokumentet er vern først og fremst et virkemiddel for å ivareta biologisk mangfold.

2.2.2 Forskrifter – vernebestemmelser - forvaltningsplan

I en plan som omfatter elleve verneområder med separate forskrifter, vil det føre for langt å ta inn forskriftene i teksten. Disse finnes som uttrykt vedlegg og som lenker i nettversjonen. Her vil vi gi en orientering om hvordan forskriftene er bygd opp og en generell oppsummering. Det er viktig å merke seg følgende:

Det refereres ofte til ”vernebestemmelsene” for et område. Med dette menes § 3 i den enkelte forskrift. § 3 gir en detaljert og tematisk oppstilling av hva som er forbudt, hva som er tillatt og hva som kan tillates etter søknad og vurdering av forvaltningsmyndigheten.

All virksomhet må vurderes i forhold til forskriften for det aktuelle området. Alle vedtak forvaltningen gjør skal være hjemlet i forskriften. Forvaltningsplanen er en "bruksanvisning" for anvendelse av forskriftene, men gir ikke egne bestemmelser, annet enn der forskriften henviser direkte til forvaltningsplan.

Oppbygging av verneforskriftene

Alle nyere verneforskrifter er bygd opp etter en felles mal, som er fulgt for alle aktuelle forskrifter (unntatt forskriften for Drivdalen / Kongsvoll / Hjerkin landskapsvernområde fra 1974). Oppbyggingen er som følger:

§ 1 Avgrensning

Paragrafen gir en oversikt over berørte kommuner og eiendommer, areal, grensene er angitt ved henvisning til kart. Det er ikke detaljert grensebeskrivelse i disse forskriftene – kartet er den offisielle grensebeskrivelsen.

§ 2 Formål

Formålsparagrafen sier hva vernet skal ivareta. Den er viktig ved fortolkning av bestemmelsene, særlig ved avgjørelse av skjønnsspørsmål. Ved avgjørelser etter § 4, vil § 2 alltid legges til grunn.

Et grunnleggende prinsipp ved bruk av skjønn er at tiltak som kan skade formålet med vernet skal ikke tillates.

§ 3 Vernebestemmelser ("Verneregler")

Vernebestemmelsene er tematisk ordnet, og følger nummereringen slik det er gjengitt i tabellen nedenfor.

Under hvert tema er en rekke tiltak listet opp med følgende tredeling:

- Hva er forbudt
- Hva er unntatt fra forbudet (og kan gjøres uten søknad)
- Hva kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til etter søknad. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse, men dette skal alltid vurderes mot verneformålet, jfr. § 2.

Det er først og fremst § 3 som er viktig i forhold til daglig bruk og forvaltning av verneområdet.

§ 4 Generelle unntaksbestemmelse

Denne gir åpning for dispensasjon når:

- formålet med vernet krever det
- for vitenskapelige undersøkelser (kan være i strid med formålet om tungtveiende grunner)
- arbeider eller tiltak av vesentlig verdi for samfunnet på nasjonalt plan (kan være i strid med formålet om tungtveiende grunner)
- i spesielle tilfeller når det ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet – "skjøtselshjemmelen".

(Denne bestemmelsen finnes ikke i forskriften for biotopvernområdene).

Det skal utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon m.m. Denne skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Det er viktig at henvisninger i forskriften til forvaltningsplan tas opp, planen bør fungere som bruksanvisning for forvaltningen og publikum.

§ 6 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet.

§ 7 Rådgivende utvalg

Dette kan opprettes. *Ut fra vår modell blir det Dovrefjellrådet som blir felles rådgivende utvalg for Dovrefjellområdet.*

Tabell 1: Vernebestemmelsenes tematiske oppbygging.

Nasjonalpark	Landskapsvernområder	Biotopvernområder
Landskapet	Landskapet	Landskapet - vern mot alle inngrep som kan forringe områdets verdi (for villreien)
Plantelivet	Plantelivet	
Dyrelivet - viltlova og laks- og innlandsfisklova gjelder	Dyrelivet - viltlova og laks- og innlandsfisklova gjelder	
Kulturminner	-	-
Ferdse	Ferdse	Ferdse
Motorferdse	Motorferdse	Motorferdse

§ 8 Ikraftttredelse.

straks, det vil si fra 3. mai 2002.

Tolking av vernebestemmelsene

Forvaltningsplanen dreier seg for en stor del om tolking av betemmelsene. I tillegg vises til [rundskriv av november 2001 om forvaltning av verneforskrifter](#), fra Direktoratet for naturforvaltning.

2.3 Forvaltning

Forskjellen på situasjonen før og etter vern er at den praktiske forvaltningen nå har fått et nytt sett regler å forholde seg til, der hovedformålet vil være å ivareta naturverdiene.

Det skal legges et langsiktig perspektiv på forvaltningen av verneområdene - minimum 200 år. Dette stiller store krav til langsiktig tenking hos forvalterne, både de formelle og de praktiske. Forvaltningsplanen har et langsiktig perspektiv og det er forventet en revisjon etter cirka 10 år. Som en følge av at dette er en 1. generasjons forvaltningsplan, bør det etter en tids erfaring vurderes om revideringen skal skje tidligere.

2.3.1 Forholdet til annet lovverk

Ved siden av verneforskriftene gjelder også annet lov- og regelverk i verneområdene. Bestemmelsene i verneforskriftene går foran annet lovverk, om ikke forskriften uttrykkelig sier noe annet. Forhold som ikke er regulert i forskriftene reguleres av gjeldende lovverk. Annet lovverk vil fortsatt være gjeldende, men med de begrensninger verneforskriften gir.

- Lov om lakse- og innlandsfiske og viltloven; Jakt og fiske forvaltes etter disse lovene.
- Lov om motorferdsel i utmark regulerer bruk av motorisert kjøretøy i verneområdene.
- Plan- og bygningsloven angir detaljer utførelse, byggetekniske forhold m.v.
- Kulturminneloven, gir virkemidler for å bevare kulturminner.
- Forurensningsloven og brannvernloven angir pålegg i forbindelse med tiltak.
- Fjelloven og lov om bygdeallmenninger regulerer bruken av henholdsvis stats- og bygdeallmenninger.

2.3.2 Forvaltningsmyndigheter

Som en 5-årig forsøksordning har følgende organer ansvar for forvaltningen av verneområdene:

Overordna forvaltningsmyndigheter

Miljøverndepartementet (MD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvar for at den miljøvernpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. MD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven og viltloven.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) er øverste fagmyndighet for naturvernsaker i Norge. Direktoratet har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturvernloven og viltloven. Det er DN som avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde. DN er klageinstans for vedtak som forvaltningsmyndigheten i det enkelte verneområdet har gjort. DN skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene. Forvaltnings- og skjøtselsplaner for store verneområder skal godkjennes av DN.

Fylkesmannen (FM) har tradisjonelt vært forvaltningsmyndighet for verneområder. For verneområdene i Dovrefjellplanen, unntatt Fokstummyra, er imidlertid forvaltningsmyndigheten delegert til lokalt nivå, se nedenfor. Fylkesmannen har en rådgivende funksjon der myndigheten er delegert, men har ingen formell rolle i forvaltningen av Dovrefjell, utover å være kontrollerende instans på vegne av DN.

Det er imidlertid ett unntak, som følger av naturvernlovens § 5 siste punktum:

"Fylkesmannen avgjør i tilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig"

Ut fra ordlyden i lovteksten kan ikke dette delegeres, denne typen saker må altså alltid avgjøres av vedkommende fylkesmann. Formuleringen går igjen i alle vernebestemmelsene. Fylkesmannen skal ha kopi av alle vedtak i medhold av vernebestemmelsene.

Forvaltning av nasjonalparken

Dovrefjellrådet er forvaltningsmyndighet her. Kurante saker (der behandlingen og utfallet framgår av forvaltningsplanen) - behandles administrativt. Saker som krever politisk behandling avgjøres av arbeidsutvalget i Dovrefjellrådet.

Forvaltning av landskapsvern- og biotopvern-områdene samt øvrige verneområder

For landskapsvern og biotopvern-områdene i Dovrefjellplanen er den enkelte kommune forvaltningsmyndighet for sine områder. For eldre verneområder i tilknytning til planområdet varierer dette noe. Se tabell nedenfor.

Behandling

Kommunene og Dovrefjellrådet er blitt enige om gangen i behandlingen – se retningslinjene nedenfor. Det er viktig at kommunene og Dovrefjellrådet får nedfelt vedtaksmyndighet i sine delegasjonsreglement på en slik måte at behandling kan skje uten unødige opphold. Saker bør kunne delegeres til administrasjonen hvis retningslinjene i forvaltningsplanen angir løsning.

Vilkår – forhold til brudd på vilkår og vernebestemmelser, inndraging av tillatelse

Det følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler at forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår i en tillatelse eller dispensasjon for å ivareta saklige forhold. I denne

Tabell 2: Oversikt over forvaltningsmyndigheten i de ulike verneområdene.

Verneområde	Forvaltningsmyndigheter
Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark	Dovrefjellrådet
Fokstugu landskapsvern-område	Dovre kommune, Lesja kommune
Jora landskapsvern-område	Lesja kommune
Dalsida landskapsvern-område	Lesja kommune, Rauma kommune, Nesset kommune
Sandgrovbott-Mardalsbotn biotopvern-område	Rauma kommune, Nesset kommune
Eikesdalsvatnet landskapsvern-område	Nesset kommune, Sunndal kommune, Rauma kommune
Torbudalen biotopvern-område	Sunndal kommune, Nesset kommune
Åmotan-Grøvdalen landskapsvern-område	Sunndal kommune, Oppdal kommune
Åmotsdalen landskapsvern-område	Oppdal kommune
Knutshø Landskapsvern-område	Oppdal kommune, Tynset kommune, Folldal kommune, Dovre kommune
Drivdalen, Kongsvoll og Hjerkin landskapsvern-områder	Dovre kommune (Hjerkin Lvo) Oppdal kommune (kongsvoll og Drivdalen Lvo)
Fokstummyra naturreservat	Fylkesmannen i Oppland (pga RAMSAR-status)
Nordre Snøfjelljønn naturreservat	Oppdal kommune
Flåman naturreservat	Dovre kommune, Oppdal kommune, Fylkesmannen i Hedmark
Meløyfloen naturreservat	Fylkesmannen i Hedmark
Einunndalsranden naturreservat	Fylkesmannen i Hedmark
Bjørndalen naturreservat	Fylkesmannen i Hedmark

Saksbehandling

Søknad

Søknader sendes til den kommunen hvor tiltaket ønskes gjennomført. Hvis tiltaket berører nasjonalparken eller flere kommuner, skal kommunen som har mottatt søknaden koordinere den videre saksbehandlingen. I slike tilfeller skal kommune videresende søknaden til berørte kommuner og eventuelt Dovrefjellrådet.

forvaltningsplanen vil dette være for å ivareta verneformålene. I noen tilfelle har retningslinjene forslag til vilkår, uansett må forvaltningsmyndigheten alltid vurdere om det skal settes vilkår for å ivareta vernebestemmelsene.

Ved brudd på vernebestemmelsene eller vilkår gitt i dispensasjon/tillatelse, følges alminnelige forvaltningsrettslige regler. Dette innebærer at den forvaltningsmyndighet som har gjort vedtak, har anledning til å tilbakekalle og eventuelt omgjøre vedtaket. Slik

vurdering bør alltid gjøres når forvaltningsmyndigheten får kjennskap til brudd. Omgjøring må vurderes, spesielt i grovere tilfeller. Slike brudd vil også være en del av vurderingsgrunnlaget ved behandling av nye søknader. Det er derfor viktig at fjelloppsyn og politi straks orienterer forvaltningsmyndigheten om brudd på vernebestemmelser eller vilkår.

Med fjelloppsyn menes i denne planen all oppsynsvirksomhet som utføres i regi av fjellstyrer, bygdeallmenninger, Statens naturoppsyn eller andre aktører.

Oppsynstur Dovrefjell.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

2.3.3 Generelle retningslinjer for saksbehandling

Saksbehandling

- a) Alle søknader om tiltak som krever tillatelse / dispensasjon etter verneforskriftene sendes den kommunen der tiltaket ønskes gjennomført. For tiltak som berører flere kommuner, sendes søknaden til den kommunen der utgangspunktet ligger. Mottakerkommune har ansvar for korrekt saksgang videre.
- b) Saker i landskapsvern- og biotopvernområder behandles av kommunen etter verneforskrift og eventuelt annet lovverk. Husk forhåndsmelding etter forvaltningsloven.
- c) Saker i nasjonalparken oversendes til Dovrefjellrådet med kommunens eventuelle påtegninger om faktiske forhold og vurderinger så raskt som mulig. Det er viktig med god kommunikasjon mellom Dovrefjellrådet og kommunene i slike saker. Dovrefjellrådet behandler saken etter verneforskriften for nasjonalparken, kommunen etter eventuelt annet lovverk og for eventuelle andre verneområder som tiltaket skal foregå i.
- d) Normalt vil verneforskriftene ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før den eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk. For saker som gjelder nasjonalparken må kommunene derfor ikke avslutte saken før den er ferdigbehandlet i Dovrefjellrådet.
- e) For de områdene kommunene er forvaltningsmyndighet, anbefales å skrive saksframstillingen slik at en samler behandlingen etter verneforskrift og annet lovverk i et dokument. Vurdering etter verneforskriften gjøres før vurdering i forhold til andre lovverk, vedtaket må klart angi hvilke deler som viser til verneforskrift og hvilke deler som viser til andre lovverk. Hjemmel angis i vedtaket.
- f) Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at en i all saksbehandling gjør en samlet vurdering i forhold til tiltakets virkning på alle typer verneverdier og forholdet til øvrige brukerinteresser.
- g) Søknader om motorferdsel i utmark sendes på eget skjema. For byggesaker brukes standard søknadsskjema for byggesaker – husk å angi at det dreier seg om en dispensasjonssak etter annet lovverk enn plan- og bygningsloven. Byggesaker og tilsvarende som berører fjellstyrer og bygdeallmenninger, må først være behandlet av rettighetshaver.
- h) Ved brudd på vilkår i tillatelse skal forvaltningsmyndighetene vurdere om saken skal behandles på ny med tanke på å gjøre om vedtaket. Ved grovere brudd bør vedtaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.
- i) Følgende instanser skal ha kopi av alle vedtak:
Dovrefjellrådet, berørt fylkesmann, Direktoratet for naturforvaltning, berørt grunneierlag / fjellstyre. Videre skal lokalt politi og fjelloppsyn ha kopi av vedtak som oppsynet trenger i sin virksomhet. I prøveperioden også Asplan/Viak.
- j) Saksbehandlingsreglene gjelder så lenge forsøksordningen med lokal forvaltning pågår.
- k) Direktoratet for naturforvaltning (DN) er klageinstans for alle saker etter verneforskriftene. Klage på vedtak sendes den myndighet som har fattet vedtaket. Denne vurderer om klagen kan tas til følge, hvis ikke oversendes den DN for endelig vedtak.

Tiltak

- Få til en hensiktsmessig delegering av vedtaksmyndighet. Det anbefales at saker der anvisning på løsning i forvaltningsplanen delegeres administrasjonen. **Ansvar:** Kommunene, Dovrefjellrådet
- Melde brudd på vernebestemmelser og vilkår i tillatelser til forvaltningsmyndigheten. **Ansvar:** naturoppsyn, politi.

2.4 Eiendomsforhold og andre rettslige forhold

2.4.1 Eiendomsforhold

Totalt berører vernet rundt 1000 private eiendommer – 2 180 km² eller 50 % av verneområdene. Nasjonalparken består av 41,0 % privat areal og 59,0 % statlig areal. Det er stor variasjon mellom privat eid og statlig eid areal i de øvrige områdene. Andelen privat areal er høy. Av andre norske nasjonalparker er det bare Hardangervidda, der 52 % er privat, med like stor andel privat areal.

Tabell 3: Eiendomsforhold i verneområdene. Areal i kvadratkilometer. Noen unøyaktigheter i de opprinnelig målte vernearealene gir mindre uoverensstemmelser. Oversikten er utarbeidet av Dovrefjellrådet fra N50-data.

Arealoversikt, verneområdene i Dovrefjell-Sunddalsfjella	Verneområdene totalt	Nasj.park	Landskapsvernrområder								Biotopvernromr.		Naturreservat			
		Dovrefjell-Sunddalsfjella	Dalsida	Eikesdalsvatnet	Fokstugu	Hjerkinn/Kongsv./Drivdalen	Jora	Knutshø	Åmotan-Grøvdalen	Åmotsdalen	Torbudalen	Sandgrovbott-Mardalsb	Flåman	Fokstomyra	Jutneset	Nordre Snøfjelltjønn
Totalareal	4 368,0	1 693,47	646,34	469,63	78,53	66,62	49,62	907,17	154,13	14,11	94,17	141,98	29,09	17,97	2,06	3,11
Dovre kommune	162,0	38,00			72,77	23,76	1,97	3,82					3,73	17,97		
Dovrefjell SA	47,9	32,51			15,36											
Statens utmål	31,1	0,003				23,58		3,82					3,73			
Joramo BA	54,1	5,49			37,49		1,97							9,15		
Annet privat	28,9				19,91	0,18								8,82		
Folldal kommune	328,8							305,93					22,89			
Folldal SA	317,5							294,60					22,89			
Privat	11,3							11,32								
Lesja kommune	949,7	487,68	408,56		5,77		47,65									
Dalsida SA	818,8	487,38	290,02				41,38									
Privat	130,9	0,298	118,54		5,77		6,27									
Neset kommune	503,3	9,55	119,91	300,35							16,30	55,18			2,06	
Eresfj/Vistd SA	220,6	9,55	44,75	105,08							14,08	47,17				
Privat	282,7		75,16	195,27							2,22	8,01			2,06	
Oppdal kommune	998,1	585,79				42,86		338,88	10,91	14,11			2,47			3,11
Statens utmål	238,2	162,25				23,48		49,99					2,47			
Oppdal BA	681,0	381,06				9,96		288,89								1,09
Annet privat	79,0	42,49				9,42			10,91	14,11						2,02
Rauma kommune	216,6		117,87	11,96								86,81				
Hen og GryttenSA	82,5		46,90									35,58				
Privat	134,2		70,97	11,96								51,23				
Sunddal kommune	950,9	572,45		157,31					143,22		77,87					
Sunddal SA	435,1	307,42		55,51							72,20					
Privat	515,7	265,03		101,80					143,22		5,67					
Tynset kommune	258,6							258,55								
Privat	258,6							258,55								
Verneområdene	4 368,0	1 693,5	646,3	469,6	78,5	66,6	49,6	907,2	154,1	14,1	94,2	142,0	29,1	18,0	2,1	3,1
Statseid inkl utmålene	2 191,7	999,1	381,7	160,6	15,4	47,1	41,4	348,4	-	-	86,3	82,7	29,1	-	-	-
Privat, inkl. bygdeallm.	2 176,3	694,4	264,7	309,0	63,2	19,6	8,2	558,8	154,1	14,1	7,9	59,2	-	18,0		3,1
Statseid inkl utmålene	50,2 %	59,0 %	59,0 %	34,2 %	19,6 %	70,6 %	83,4 %	38,4 %			91,6 %	58,3 %	100 %			
Privat, inkl. bygdeallm.	49,8 %	41,0 %	41,0 %	65,8 %	80,4 %	29,4 %	16,6 %	61,6 %	100 %	100 %	8,4 %	41,7 %		100 %		100 %

Oppdal bygdeallmenning er den største private grunn-eieren i Oppdal. I Tynset kommune er i hovedsak all grunn i verneområdet privat. I Lesja kommune og i Eikesdal (Neset kommune) har alle bruk eiendom i verneområdene som partseiere i heimraster. Det vises til tabell over andeler privat og statlig grunn.

Liste over grunneiere foreligger som uttrykt vedlegg. Dessverre er det enkelte feil og mangler i denne, korrek-sjon og ajourhold av denne er viktig. Dessverre er ikke GAB-registeret (Grunn, Areal, Bygning) komplett i fjell-områdene, så registeret for verneområdet må vedlike-holdes spesielt en del år framover inntil GAB er komplett her.

Et vernevedtak endrer ikke på eiendoms- og rettighetsforholdene. Men det kan endre bruks- og eiendomsrettens innhold og karakter gjennom de restriksjoner som gis på bruk og fysiske tiltak. Med mindre det framgår av verneforskriften, endres ikke grunneiers rettigheter og plikter. Grunneier kan nekte tiltak og inngrep på egen eiendom i tråd med gjeldende lovverk. Dette er et privatrettslig forhold. Forvaltningsmyndighetene kan nekte inngrep og tiltak i strid med verneforskrift på privat eiendom i verneområdene.

2.4.2 Vernegrenser

Vernegrensene, slik de er gjengitt på kart fra Miljøverndepartementet, er vedtatt i statsråd, tinglyst og rettsgyldige. Ved arbeid med merking av grensene og ved arbeidet med forvaltningsplanen er det kommet fram en del uoverensstemmelser mellom grensene på kartet og det som var forutsatt:

1. Grensepunkter langs Eikesdalsvatnet (Eikesdalsvatnet LVO), i munningen av Geitådalen og Åmotan og på Kollifjellet (Åmotan- Grøvudalen LVO) er feil på kartet og er flyttet i marka.
2. I Oppdal har en tatt utgangspunkt i grensen for Oppdal bygdeallmenning som yttergrense for nasjonalparken, men grensen er fulgt med en nøyaktighet på 300 m, både utenfor og innenfor. Allmenningsgrensen er fastlagt for noen år siden, merket i terrenget og kjent lokalt. Verneområdegrensene er forslagsvis korrigert til allmenningsgrensen på de aktuelle strekninger på kartene i denne planen. Dette innebærer også at Åmotsdalen LVO endrer noe form og størrelse. Endringen gjør at kartet harmonerer med eiendomslistene i forskriftene.
3. Jutneset naturreservat i Nesset er opprettet ved kgl.res 27. juni 2003. Hele reservatet ligger i Eikesdalsvatnet landskapsvernområde. Denne endringen er lagt inn i Direktoratets databaser over verneområder.
4. Det er en del unøyaktigheter der verneområdegrensene følger andre grenser, i forhold til terrengpunkt m.v. Dette bør rettes opp.

Tiltak

- Det adresseregisteret som er opprettet i forbindelse med arbeidet med forvaltningsplan må korrigeres og holdes løpende a jour. **Ansvarlig:** Kommunene.
- Vernegrensene korrigeres i forhold til eksisterende eiendoms-, allmennings- og kommunegrenser og etter terrengpunkt der dette er nødvendig / naturlig. Verneforskrift og vernekart korrigeres i henhold til dette. **Ansvarlig:** Direktoratet for naturforvaltning.

2.4.3 Andre rettslige forhold

Vassdragsregulanter, kraftledningseiere og aktører innen telekommunikasjon har gjennom sine konsesjoner rettigheter knyttet til anlegg i området. I stor grad er det tatt hensyn til disse i vernebestemmelsene. Disse anleggene er nærmere beskrevet i kapittel 6.8, tyngre inngrep og anlegg.

Politiet kan i medhold av sin generalfullmakt sette til side vernebestemmelsene av hensyn til liv og helse. Andre aktører (hjelpekorps, redningstjeneste m.v.) kan kun gjøre dette etter politiets beslutning. Alminnelige nødrettsbeaktninger jfr. Straffeloven § 47 gjelder.

Oppsynsmenn på jobb.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Hoemsbu ved Eikesdalsvatnet.

FOTO: ØIVIND LEREN

Del 3 Utfordringer og strategier

Visjon for forvaltningen av verneområdene

Økosystemet med villreinen som nøkkelart, landskapet og et naturbilde skapt i samvirke mellom naturens prosesser og menneskers bruk skal ivaretas for framtiden. Kunnskap tilegnet gjennom generasjoners bruk, sammen med resultater av eksisterende og ny forskning, skal legges til grunn for forvaltningen.

3.1 Strategier for forvaltning og bruk

For å sikre at verneverdiene blir tatt vare på i et langsiktig perspektiv, må forvaltningen legge et føre- varprinsipp til grunn. Det vil være nødvendig å prioritere mellom bruk og vern, innenfor rammen av verneforskriftene skal verneinteressene prioriteres når det er konflikt.

Resten av forvaltningsplanen handler om hvordan strategiene nedenfor skal gjennomføres.

Føre- varprinsipper:

- Dette prinsippet skal ligge til grunn for forvaltningen
- Forvaltningen skal skje i et langsiktig perspektiv – minst 200 år
- Konsekvens av vedtak skal vurderes med hensyn til presedens. Om presedens vil kunne gi negative sumeffekter, skal ikke enkelttiltak tillates selv om konsekvensene av dette isolert sett kan være små.
- Konsekvenser av irreversible tiltak som for eksempel terrenginngrep og nybygg skal være klarlagt før vedtak fattes.

Prioritering mellom bruk og vern

1. Om ikke annet framgår av verneforskriftene skal brukerinteressene tilpasse seg hensynet til verneverdiene.
2. Effekter for verneverdiene, ikke økonomiske forhold hos tiltakshaver i forhold til næringsinteresser eller kostnader ved tiltaket, skal være retningsgivende for forvaltningen.
3. Der verneforskriften forutsetter utøvelse av skjønn i avveiningen mellom bruk og vern skal det gjøres reelle faglige vurderinger før det fattes vedtak.

4. Også kulturminner og kulturlandskap er verneverdier i flere av verneområdene. Det er derfor viktig å legge vekt på tiltak som kan ha positiv betydning for kulturlandskapet.
5. Om det er behov for å prioritere mellom brukerinteresser skal forvaltningen prioritere:
 - bruk som er nødvendig for å ivareta verneverdiene, foran annen bruk
 - lite miljøbelastende bruksformer prioriteres
 - tiltak som dekker grunnleggende behov for godkjent bruk, foran tiltak som går utover grunnleggende behov
 - næringsmessig høsting av fornybare ressurser i forbindelse med jord og skogbruksdrift skal gå foran rekreasjon
6. Forvaltningen må følge med i om det er ferdslar som skader verneverdiene og i tilfelle be Direktoratet for naturforvaltning iverksette reguleringer i tråd med verneforskriftene.

Øvrige strategier for forvaltningen

Forvaltningsmyndighetene skal i sitt arbeid:

- Søke samarbeid med eiere/ brukere, interesseorganisasjoner og andre myndigheter.
- Innenfor rammen av verneforskriftene stimulere til næringsutvikling basert på de verneverdier og muligheter som finnes i områdene.
- Legge vekt på informasjon og holdningsskapende arbeid. (iNasjonaleparker)
- Arbeide for å få til en forvaltning basert på tilgjengelig kunnskap og peke på behov for ny kunnskap, også uformell kunnskap.
- Legge opp til en overvåking av naturmiljøet /evaluering av /fredningen/ forvaltningen i verneområdene for å følge utviklingen av verneverdiene over tid og forvaltningens effekt.
- Ta initiativ til skjøtelsplaner og –tiltak der det trengs av hensyn til verneformålet.
- Legge opp til en soneinndeling av verneområdene med differensiert praktisering av verneforskriftene ut fra forholdene i sonene.
- Kunne gi informasjon om sårbare forekomster av dyr, planter eller mineraler når det er nødvendig for å hindre at verneverdiene knyttet til forekomsten skades av aktivitet.

Offentlige myndigheter er ansvarlige for å forvalte randsonene i tråd med fylkesdelplan for Dovrefjellområdet for på det vis å ivareta verneverdiene.

Nasjonalparkmonumentet.

FOTO: CARL S. BJURSTEDT

Del 4 Naturforhold og verneverdier

Verneverdiene i Dovrefjellområdet er et resultat av naturforholdene og sporene etter menneskers bruk av fjellet. Dette beskrives i denne delen av planen. Det foreligger mye litteratur, og det er utarbeidet rapporter for verneplanarbeidet spesielt. I denne delen presenteres et sammendrag av de viktigste forholdene, og retningslinjer for forvaltningen. Den spesielt interesserte henvises til litteraturen. I teksten her er referanser merket med nummerert henvisning til sluttnoter som du finner bak i planen.

4.1 Landskap og klima

Rammer og regelverk

I **nasjonalparken** er uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler forbudt, i øvrige områder må slikt uttak ha et visst omfang før det rammes av forbudet mot tiltak som endrer områdets karakter. Innsamling av stein i større mengder eller for kommersiell bruk fra annen mansk grunn er ulovlig¹.

Terrenginngrep som kan skade landformene eller landskapsbildet er forbudt i alle verneområdene

4.1.1 Berggrunnsgeologi

Bergartene på Dovrefjell tilhører to bergartskomplekser. I vest dominerer gamle, prekambriske bergarter i det nordvestnorske grunnfjellsområdet. Berggrunnen i øst er en del av Trondheimsfeltet, som er en del av den kaledonske fjellkjedefoldingen. Det vestlige området er dominert av bergarter som er motstandsdyktige mot forvitring, i første rekke gneis. Fjellpartiene rundt Snøhetta er bygd opp av denne bergarten. I øst er omdannede sedimentære bergarter av typene fyllitt og glimmerskifer de vanligste bergartene. Innslag av bergarter fra Trondheimsfeltet finner vi også lenger vest, som rundt og i Grøvdalen.

Geologien gjenspeiler seg i planteliv og beiting. Bergartene i Trondheimsfeltet (øst) gir opphav til et langt rikere planteliv enn de harde prekambriske bergartene (vest). Beitene er også langt rikere her. En kjenner ikke til geologiske forekomster som er utsatt for steinsamling i en grad som skader verneformålet, men deler av nasjonalparken og Åmotsdalen LVO er av stor interesse for mineraloger, og mange sjeldne mineraler er funnet her. Det har også vært kjerneboret etter gull i nyere tid.

Enkelte veier i verneområdet går gjennom områder med stein som egner seg til ulike formål. Det har derfor foregått en del plukking av stein i et omfang som er uønsket. Dette rammes i tillegg til vernebestemmelsene av straffeloven § 399.

Stein i Snøhetta.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

¹ Følger av Straffeloven § 399.

4.1.2 Kvartærgeologi - geomorfologi

Kvartærtida er de siste 2-3 millioner år av jordas historie. Denne perioden er preget av mange og kraftige klimasvingninger med istider i veksling med varmere mellomistider. Dype fjorder og vann, U-formede daler, botner og tinder er terrengformer som er resultater av isbreenes arbeid. Løsmasser og terrengformer gir ofte dokumentasjon av forholdene under isavsmeltingsperioden. Kvartærgeologien er nærmere beskrevet i rapporten Geomorfologien på Dovrefjell.

Flere delområder i verneområdet er klassiske kvartærgeologiske lokaliteter, dette er de viktigste:

Tabell 4: Verdifulle kvartærgeologiske lokaliteter i Dovrefjellområdet.

Lokalitet	Kommune	Forekomst	Verneverdi
Fokstugumyrin	Dovre	Drumliner/Flutes – indikerer isbevegelse	Nasjonal/regional verdi
Kvittjørnin – Flåman	Folldal/Dovre/Oppdal	Kvartærgeologiske formelementer, blant annet terrasser, morener og spylerenner	Nasjonal/regional verdi
Langranden	Lesja	Endemorene i Grøndalen	Høy faglig verdi
Områdene rundt Reinsvatn og Vikebotn	Sunndal/Neset	Markerte morenebuer	Regional verdi/ Nasjonal/regional verdi
Lindalen – Grøndalen	Sunndal	Mange landskapsformer med stor pedagogisk verdi	Høy faglig verdi
Nordre del av Unndalen	Oppdal	Endemorener og spor etter bredemt sjø	Høy faglig verdi
Veslvonin	Oppdal	Rogenmorener	Høy faglig verdi

4.2 Klima

Klimaet varierer fra typisk kystklima i de nordvestre deler til typisk innlandsklima i østre deler. Klimagradientene i Dovrefjellområdet er trolig større enn i noe annet verneområde i Norge.

Nedbøren varierer betydelig. Området mellom Langfjorden og Isfjorden har en årsnedbør 2000 – 2500 millimeter. I området ved Snøhetta er årlig nedbør 1500 – 2000 millimeter årlig. Herfra avtar nedbøren til 400 – 500 millimeter i østre deler av Sunndal, og i Oppdal, Tynset, Folldal og Dovre.

Også temperaturmessig er det stor variasjon. Årsmiddeltemperaturen varierer i stor grad med høyden, med årsmiddel fra under –4 C i de høyere, sentrale deler av Dalsida, Nasjonalparken og Knutshø til + 4 i de lavere delene i verneområdene. Forskjellen mellom kystklima og innlandsklima er ikke like tydelig for temperatur som for nedbøren. Temperatursvingningene gjennom året varierer ikke så mye fra vest til øst, selv om spesielt vinter-temperaturene blir lavere i de indre og østre delene.

4.3 Flora

Rammer og regelverk

I **nasjonalparken** er all vegetasjon, herunder døde trær og busker, vernet mot skade og ødeleggelse av enhver art. Planting, såing, gjødsling og innføring av nye plantearter er forbudt. Dette er for øvrig ikke til hinder for tradisjonell utmarksbeiting, skånsom bruk av trevirke til bålbrekking, plukking av bær og matsopp, plukking av vanlige planter til eget bruk og bruk av kvist til snarefangst.

I **landskapsvernområdene** varierer vernebestemmelsene noe i forhold til skogsdrift. Se kapittel 6.1 for detaljer.

I verneforskriftene (§ 3, pkt. 1.1.) for de ulike verneområdene går det fram at det er forbud mot nye tekniske inngrep. I § 3, pkt. 1.2. i vernebestemmelsene går det fram at vanlig vedlikehold av bygninger og anlegg mv. er tillatt, men det forutsettes at det ikke skjer utvidelse av bygninger, eller heving av standard på andre typer anlegg, for eksempel kjørespor/veier.

4.3.1 Beskrivelse

For botanikere har ”Dovre” eller ”Dovrefjell” en spesiell betydning. ”Dovre” har i mer enn 160 år hatt status som det mest artsrike fjellområdet i Nord-Europa. I denne sammenhengen omfatter ”Dovre” i det alt vesentlige områdene i gangavstand fra de fire fjellstuene; Fokstua, Hjerkin, Kongsvold og Drivstua, samt strekningene langs Kongeveien med Hardbakken opp fra Tofte i Dovre og Hjerkinnhø og Vårstigen som høydepunkter. For botanikere fra hele Europa som valfartet til disse områdene var Kongsvold og Knutshø likevel de mest sentrale områdene. Flere fjellplanter er for første gang vitenskapelig beskrevet fra disse områdene. Flere av beskrivelsene og illustrasjonene i ”Flora danica” bygger på materiale fra dette området. Samtidig er ikke verneområdet spesielt grundig kartlagt botanisk, og kartleggingen har vært konsentrert til få lokaliteter. Dette kommer fram i rapporten Botaniske verdier i Dovrefjellområdet som er laget i samband med verneplanarbeidet. Interesserte henvises til denne for nærmere informasjon.

Dovrefjell – Sunndalsfjella nasjonalpark med tilhørende naturreservat, landskapsvernområder og biotopvernområder (heretter kalt verneområdet), omfatter et betydelig større areal enn det som ovenfor er benevnt som ”Dovre”. Verneområdet inneholder dermed også et atskillig videre spekter av habitater og vegetasjonstyper enn de områdene som er beskrevet som ”Dovre” ovenfor. Grunnlaget for dette er i hovedsak:

Store høydeforskjeller

Fra Eikesdalsvatnet (ca. 25 m.o.h.) til toppen av Snøhetta (2 286 m.o.h.) er det en høydeforskjell på mer enn 2 200 meter. Verneområdet spenner dermed over 7 av totalt 8 termisk bestemte vegetasjonsregioner som forekommer i Norge. Områdene ved Eikesdalsvatnet tilhører boreonemoral sone, mens de laveste dalførene i Nesset og Sunndal ligger i sørboreal sone. Mellomboreal region strekker seg opp til 800 – 850 m.o.h. Dette er den øverste regionen som vanligvis er dominert av velutviklet barskog. Kun mindre arealer finnes innenfor det foreslåtte verneområdet. Herfra og opp til skoggrensen på 900 – 1 150 m.o.h. finner vi nordboreal region. Regionen er delvis dominert av fjellbjørkeskog, delvis av lavvokst glissen barskog. Over skoggrensa er områdene opp til ca. 1 300 m.o.h. definert som lavalpin region. Øvre grense defineres som øvre grense for blåbær- eller vierdominert hei.

Mellom- og høyalpin region finnes over 1 300 – 1 400 m.o.h. Mellomalpin region er gjerne dominert av grashei- og snøleiesamfunn, mens høgalpin region karakteriseres av at vegetasjonsdekket ikke er sammenhengende.

Stor variasjon i klima og i berggrunn

Det vises til foregående kapitler om geologi og klima. Disse variasjonene er en viktig grunn til den store variasjonen i plantelivet.

Klimavariasjonene gir rom for både varmekrevende arter i de vestlige dalene og arktiske arter i høyfjellet. Områdene i det nordvest-norske grunnfjellsområdet er de ”fattigste” i verneområdet. Bergartene er sentforvitrende og frigir så lite plantenæringsstoffer at de bare gir grunnlag for en artsfattig flora. De delene av området som ligger innen Trondheimsfeltet (øst) består av mer lettforvitrende og baserike bergarter. Områdene øst for E6 mellom Dombås og Oppdal sentrum har generelt base- og næringsrik grunn og en rik flora.

Grøvdal, valmue.

FOTO: ØIVIND LEREN

Viktige områder

Følgende områder er spesielt verdifulle med hensyn på flora og vegetasjonstyper:

Tabell 5: Verdifulle botaniske lokaliteter i Dovrefjellområdet.

Kommune	Lokalitet	Verneområde	Kort beskrivelse av området
Dovre	Fokstugumyra	Fokstugu landskapsvernområde	Varierte myrer inkludert rikmyr
Dovre	Geitberget – Hjerkinnhø	Hjerkinn landskapsvernområde	Artsforekomster, noe kontinental rik fjellvegetasjon
Dovre	Einøvlingshø-området	Skytefeltet	Artsforekomster, rik fjellvegetasjon
Lesja/Dovre	Grøndalen	Nasjonalparken/skytefeltet	Våtmark, rikmyr og høgstaudesamfunn
Lesja/Dovre	Grønhø	Nasjonalparken/Fokstugu, Jora landskapsvernområde	Rik fjellflora
Lesja	Andbergshøi-Storhorrungen	Dalsida landskapsvernområde	Variert flora og vegetasjon, serpentinflora
Lesja	Drugshø – Larseggen – Skardkollen	Nasjonalparken	Rik fjellflora
Neset	Fjellene vest for midtre og søndre del av Eikesdalsvatnet	Eikesdalsvatnet Ivo	Isolerte artsforekomster
Neset	Søndre del av Eikesdalsvatnet	Eikesdalsvatnet Ivo	Lier med edelløvskog, hasselskoger
Sunndal	Grøvudalen	Åmotan-Grøvudalen Ivo	Dalbunn med rikmyrer og kratt, rasmarker, kulturmark, viktige artsforekomster, Grønli, rik fjellvegetasjon i tilgrensende fjell. Grøvudalen er eneste 10-kmrute i verneområdet som inneholder alle 10 utvalgte indikatorarter for floristisk variasjon
Sunndal	Reppdalen	Nasjonalparken	Artsforekomster, Kvitådalen
Sunndal	Geitådalen	Nasjonalparken	Dalsider, artsforekomster, rik fjellvegetasjon i tilgrensende fjell
Sunndal	Grødalen	Åmotan-Grøvudalen Ivo	Grølia, lokalt edelløvskogpreg
Sunndal	Åmotan	Åmotan-Grøvudalen Ivo	Fossesprutvegetasjon, rik vegetasjon generelt
Sunndal	Øksendalen		Rik suboseanisk fjellvegetasjon, viktig artsforekomst
Oppdal	Området Vesle og Store Orkelhø – Unndalen - nordenden av Fundin – Digerkampen nordøstover til Orkla	Knutshø landskapsvernområde	Rik kontinental fjell og myrvegetasjon, artsforekomster
Oppdal	Østsiden av Vinstradalen fra Rundhø sør til Unndalen og sør for Ryphuseter	Knutshø landskapsvernområde	Områdets kanskje rikeste fjellvegetasjon, meget viktige artsforekomster. Omfatter bl.a. kjente plantefjell som Sissihø, Brattfonnhø, Leirtjønnkollen og Ryphuskollen
Oppdal	Knutshøene	Nasjonalparken	Meget rik fjellvegetasjon, meget viktige artsforekomster. Omfatter bl.a. kjente plantefjell som Finnshø og Knutshøene
Oppdal	Vinstradalen	Knutshø/nasjonalparken	Intakt seter- og beitedal med verdifull kulturmark, kløftvegetasjon, artsforekomster
Oppdal	Drivdalen	Kongsvoll og Drivdalen Ivo	Basekrevende skog- og bergvegetasjon, elvører, kulturmark, viktige artsforekomster. De viktigste områdene ligger trolig rundt Drivstua, rundt Vårstigen, rundt Kongsvoll og sør til Gåvålia og Grønnbakken
Folldal	Høggia - Låggia – Bjørntangen, Råtåsjøhø, Flåmsetrin	Knutshø landskapsvernområde	Rik fjellflora
Tynset	Marsjøfjellet – Grønhø – Rundhø – Medhø Partier sør for Innerdalsmagasinet	Knutshø landskapsvernområde	Rik fjellflora

Spesielle arter

Innenfor det foreslåtte verneområdet vokser en rekke arter der Dovrefjell har de viktigste eller eneste kjente vokseområdene til arten i Norge. Dette gjelder bl.a. snøstjerneblom, snøsoleie, fjellvalmue (tidligere oppdelt i flere underarter som dovre-, øksendals- og grøvdalsvalmue), tinderublom, grynsildre, oppdalsildre, norsk malurt, dovreløvetann, krypsivaks, dubbestarr, oppdalsrapp, knutshørapp og sunndalsrapp.

Kulturpregede plantesamfunn

I seterdalene finnes det en rekke lokaliteter med rike kulturpregede plantesamfunn. Mange av disse planteartene blir begunstiget ved slått og beite, og plantesamfunnene er derfor avhengige av fortsatt kulturpåvirkning for å opprettholde artssammensetningen. Tre områder som er registrert i forbindelse med en nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap (1994/1996) er delvis innlemmet i landskapsvernområdene. Dette gjelder Eikesdal-Øverås, Grøuvassdraget og Vinstradalen.

4.3.2 Utfordringer

Både mangel på beite og for hardt beite, vil kunne true floraen. Dagens utvikling i landbruket med redusert utmarksbruk og redusert beiting truer floraen i beitepregede kulturlandskap.

Jerv.

FOTO: EIVIN RØSKAFT

Gjødsling og pløying av ugjødsla beitemark (kfr. landbrukskapittelet) utgjør en mulig trussel på ugjødsla beite med lang (> 50-100 år) kontinuitet vil dramatisk endre floraen på disse lokalitetene.

4.3.3 Retningslinjer og tiltak

Ivaretagelse av botanisk viktige områder vil være sentralt. Retningslinjene her vil være å se på som overordnede og gjenspeile seg i retningslinjene for de forskjellige brukerinteressene.

Retningslinjer for forvaltningen – flora

- Det skal føres en differensiert dispensasjonspraksis i forhold til vernekategori og sonering, når det gjelder å tillate nye inngrep og aktiviteter som kan skade plantelivet. Dette gjelder spesielt i de områdene som er omtalt ovenfor, og for lokaliteter som inneholder rødlistearter.
- Forvaltningsmyndigheten og fjelloppsynet må så langt råd ha oversikt over sårbare lokaliteter og gi nødvendig informasjon og rettledning i forhold til aktiviteter i verneområdene for å unngå skade på disse. Tillatelse til organisert ferdsel må gis på vilkår som sikrer sårbare lokaliteter mot skade.
- Forvaltningsmyndigheten må påse at merkede stier og løyper blir til minst mulig skade for plantelivet.

Tiltak

- Utarbeide skjøtselsplaner for viktige områder med kulturbetinget flora.
- Systematisere all tilgjengelig kunnskap og forskning om flora og klassifisere i forhold til sårbarhet.

4.4 Fauna

Rammer og regelverk

I **nasjonalparken** er dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vann er forbudt. Bestemmelsen er ikke til hinder for tradisjonell jakt, fangst og fiske.

I **landskapsvernområdene** er det forbud mot innføring av nye dyrearter. Ellers er jakt, fangst og fiske tillatte etter gjeldende lovverk.

Villrein på Dovrefjell.

FOTO: ØIVIND LEREN

4.4.1 Beskrivelse

Generelt

Verneområdene inneholder viktige leveområder for ulike viltarter. Her finnes høytliggende barskog, fjellbjørkeskog, risheier, lavflyer og vegetasjonsfrie områder i de høyeste delene av området. Dette, sammen med innslag av myrer, våtmarksområder, sjøer og tjern, bratte skrenter og fjell, samt juvpregede elvedaler, gir grunnlaget for den artsrike faunaen i området.

I deler av verneområdet kan man ennå finne rester av et opprinnelig høgfjellsøkosystem der artene villrein, jerv, fjellrev, kongeørn og ravn har sentrale roller. Av disse artene er det fjellreven som for øyeblikket er mest truet, jfr. eget avsnitt nedenfor.

At det i verneområdet er påvist yngling/hekking av ca. 20 av artene som er oppført på den nasjonale listen over truede arter i Norge (rødlistearter), viser at området innehar betydelige kvaliteter som bidrar til å opprettholde det biologiske mangfoldet.

I tillegg til villrein (se eget avsnitt nedenfor) huser de lavereliggende delene av verneområdet tildels gode bestander av elg, hjort og rådyr. Her finnes også bestander av orrfugl og storfugl. I bjørkeskogbeltet og lavalpin region har lirypa sine viktigste leveområder, mens fjellrypa er knyttet til de høyestliggende delene av verneområdet.

Foruten jerv, som er omtalt i eget avsnitt nedenfor, har gaupe fast tilhold i de lavereliggende delene av verneområdet. Bjørn og ulv er sporadisk registrert innenfor verneområdet.

I avsnittene nedenfor gis en kort beskrivelse av de artene/artsgruppene som er av størst betydning for vernet, eller som setter sitt preg på området. I og med at en viktig del av verneformålet er å ta vare på villreinens leveområder, er villreinen viet spesiell oppmerksomhet. Verneområdet dekker to villreinområder; Snøhetta og Knutshø.

Villrein

Det som i første rekke gjør villreinen til en spesiell art i norsk fauna er dens flokkadferd og omstreifende levesett. Med sine vandringer over store avstander er den godt tilpasset å utnytte de beitemulighetene som skrinne fjellområder, til ulike årstider kan by på. Samtidig er dette et

særtrekk som gjør villreinen avhengig av store, sammenhengende leveområder, og dermed svært sårbar i forhold til menneskeskapte barrierer. Arkeologiske undersøkelser har dokumentert omfattende fangstsystemer og boplasser som indikerer at villreinen opprinnelig hadde et trekk mellom vinterbeiter i de indre kontinentale delene av Skandinavia og sommerbeiter ut mot kystfjellene i vest.

Før bygging av jernbanen og Europavei 6 over Dovrefjell fungerte dette området som et system med vandringer mellom snøfattige områder i øst med gode vinterbeiter (Rondane, Knutshø, Sølnekletten) til vestlige områder med gode sommerbeiter (Snøhetta, Trollheimen). Det er registrert ca 1000 fangstgraver over aksen Dombås – Kongsvoll som overveiende har vært benyttet til reinfangst.

I tillegg har reguleringen av Aura- og Litldalsvassdraget i praksis ført til at Snøhattastammen er delt i to; Snøhetta øst og Snøhetta vest.

Villreinstammene i verneområdet forvaltes i tre atskilte områder:

- Knutshø villreinområde som består av fjellområdene mellom E6 og Rv 3 i kommunene Oppdal, Tynset, Folldal og Dovre.
- Snøhetta villreinområde øst som ligger mellom E6, Aursjøen – Torbudalen – Litldalen og Rv 70 i kommunene Oppdal, Dovre, Lesja, Nasset og Sunndal.
- Snøhetta villreinområde vest som ligger mellom Aursjøen – Torbudalen – Litldalen og Romsdalen i kommunene Lesja, Rauma, Nasset og Sunndal.

Villreinjakta har i dag avgjørende betydning for regulering av villreinstammene. Gjennom avskyting bestemmes stammestørrelse og kjønns- og alderssammensetning. Det er ikke ønskelig at jakta skal bidra til å skape betydelige skjevheter, sammenlignet med kjønns- og alderssammensetningen i en ikke-jaktet bestand.

Som en følge av at villreinen er delt inn i mindre bestander med avgrensede leveområder, har et annet særtrekk kommet tydelig fram. Dette er artens roterende områdebruk. Det vil si at både foretrukne kalvingsområder og beiteområder varierer over tid. Villreinens arealbruk må derfor ses i et svært langsiktig perspektiv. Innen de enkelte villreinområdene vil hyttefelt og menneskelig ferdsel, både motorisert og til fots, være med på å begrense villreinens arealbruk og trekkmønstre.

Rapporten Villrein og Samfunn (NINA, temahefte 27) foreslår at det opprettes ni nasjonale villreinområder. Både Knutshø og Snøhetta villreinområde foreslås som nasjonale villreinområder. I tillegg foreslås det opprettet to europeiske villreinregioner, den ene av disse vil omfatte Snøhetta og Knutshø, sammen med Rondane og Sølnekletten.

Snøhetta

Villrein i Dovrefjellområdet (Snøhetta, Rondane og Knutshø) skiller seg genetisk fra villrein i andre deler av Sør Norge. Dette skyldes at det har vært lite innkryssing av tamrein i disse bestandene og at bestandene i motsetning til villrein på Hardangervidda trolig vandret inn fra områder i nord øst (Beringiarefugiet) da isen trakk seg tilbake for ca 10 000 år siden.

Et annet moment som må vektlegges i dette området er at reinen i Snøhetta er den mest sky villreinen i Norge. I en artikkel i bladet Villreinen (1994) oppgir Reimers m.fl. at fluktavstand for villreinen i Snøhetta om vinteren er cirka 500 meter. Tilsvarende tall for villreinen i Ottadalen Nord er ca. 200 meter. Se Reimers, 2000, jfr. rapport fra NINA til Forsvarsbygg. Snøhettareinens skyhet overfor mennesker gjør den ekstra sårbar overfor inngrep og forstyrrelser.

I dag er de viktigste kalvingsområdene for Snøhettareinen i områdene rundt Grøvdalen, Reppdalen og Stordalen. I kalvingstida er reinen spesielt sårbar for forstyrrelser. Dette må det tas hensyn til ved regulering av motorisert ferdsel. Om nødvendig må også ferdsel til fots reguleres for å unngå forstyrrelser i kalvingsområdene.

Av tekniske inngrep i verneområdet må nevnes reguleringen av Aura- og Litjalsvassdraget som ble

Reinsbukk.

FOTO: BJARNE FOSSØY

gjennomført på 1950-tallet. Inngrepet har ført til en betydelig reduksjon av trekket mellom områdene øst og vest for Aursjømagasinet. I forvaltningssammenheng, for eksempel ved tildeling av fellingskvoter, blir områdene øst og vest for magasinet betraktet hver for seg. Det viktigste gjenværende trekkområdet er over Torbuhalsen. Med tanke på framtidig utveksling av dyr mellom de to delstammene er det helt avgjørende at dette området holdes fritt for ytterligere tekniske inngrep.

For delområdet øst for Aursjømagasinet står trekkrutene rundt Snøhettamassivet helt sentralt. Villreinen roterer rundt dette fjellpartiet avhengig av vindretningen. Villreinens trekkruiter i området er sammenfallende med områder egnet for menneskelig ferdsel. I de siste årene er de snøfattige områdene rundt Grøndalen og nordover mot Hjerkinns skytefelt blitt de mest brukte vinterbeiteområdene. I forbindelse med tilbakeføring av Hjerkinns skytefelt til sivile formål har NINA utarbeidet en rapport til Forsvarsbygg. Denne viser at skytefeltet vil bli et svært viktig område for villreinen gitt at inngrepene fjernes og forstyrrelsene i området opphører. På sikt vil man kunne påregne en økning i bæreevnen på 10 – 15 %. Med tanke på framtidig bevaring av denne villrein stammen er det helt sentralt at man unngår ytterligere inngrep og forstyrrelser i disse områdene.

I området ved Snøfjelltjønnin i Oppdal er tidligere jaktbuer rustet opp til fritidshusvære som kan benyttes hele året. Det er åpnet for barmarkskjøring til området etter etablert kjørespor. Det er i dette området viktig å følge utviklingen nøye, slik at man unngår ytterligere tiltak som kan avskjære eller redusere reinens trekkmuligheter utover mot Soløyfjellet. Dette området var på 1980-tallet det sentrale vinterbeiteområdet for Snøhettareinen.

Området Sæterfjellet – Kvennbekkhøa – Sletthøa i Oppdal er unntatt fra verneplanen, og i kommuneplanen avsatt til skiferutvinning. Det er et krav at det skal utarbeides reguleringsplan før uttak kan skje. Her vil det være svært viktig å legge vekt på forhold som gir minst mulig forstyrrelse i driftsfasen, og som gjør områdene attraktive for reinen etter at skiferressursene er tatt ut.

I driftsplanen for Snøhetta villreinområde er målet å ha en vinterbestand på til sammen 2 300 dyr. Av disse skal 1 800 være i området øst for, og 500 vest for Aursjømagasinet. Ved telling gjennomført i månedsskiftet februar/mars 2004 ble det funnet 1 373 øst for, og 562 dyr vest for Aursjømagasinet.

Lemen.

FOTO: DAG H. KARLSEN

Knutshø

Villreinen i Knutshø reetablerte seg rundt 1960 – 70, etter å ha vært nesten forsvunnet i første halvdel av 1900-tallet. Knutshøreinen har et større innslag av tamrein enn Snøhettareinen, og er ikke fullt så sky overfor mennesker.

Knutshøområdet har meget gode vinterbeiter, og en frodig og rik vegetasjon som også gir gode sommerbeiter. Fordelingen mellom sommer- og vinterbeiter i Knutshøområdet synes å være optimal.

Arealene rundt Knutshøene og tungen mellom Drivdalen og Vinstradalen ut til Risberget er sentrale gjennom store deler av året. Viktige vinterbeiteområder er knyttet til arealer med lavmark, for eksempel Orkelhøa, Leirtjønnkollen, Sletthøa og Høggia. De siste årene har kalvingen vært lokalisert til områdene ved Hånnåbekk-tangen – Digerkampen. Sommertid er de høyeste toppene i vest og sørvest viktige, da dette er de eneste områdene med snøfonner sommeren gjennom.

Knutshøområdet er sterkt preget av tekniske inngrep, i første rekke veier, men også kraftreguleringer. Veiene inn i de sentrale delene av området er ikke brøytet vinterstid, noe som bidrar til å redusere menneskelige forstyrrelser på denne årstiden.

I driftsplanen for Knutshø villreinområde er målet å ha en bestand på 1 500 vinterdyr. Vinteren 2003/2004 er det i underkant av 1 400 dyr i området.

Moskus

De første utsettingene av moskus på Dovrefjell skjedde i 1932 og 1938, da det ble satt ut henholdsvis 10 og 2 dyr. Det antas at disse døde ut/ble utryddet under krigsårene

fra 1940 – 45. I perioden 1947 – 53 ble det satt ut 21 dyr. Cirka 10 av disse overlevde og er opphav til den stammen vi har i dag. Utsatte dyr er hentet fra Øst-Grønland. Våren 2004 var moskusstammen på 170 dyr. Disse har tilhold hovedsakelig i Oppdal, Dovre og Lesja kommuner.

I forvaltningsplanen for moskus fra 2006, (utarbeidet av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag) er det foreslått tre delmål for moskusforvaltningen:

- 1) Moskusstammen skal få utvikle seg mest mulig naturlig innenfor et definert kjerneområde.
- 2) Moskusen skal ikke etablere seg på helårsbasis utenfor det definerte kjerneområdet.
- 3) Forvaltningsmyndighetene skal ha god oversikt over bestandssituasjonen.

Det definerte kjerneområdet for moskusstammen er på 340 km². Området ligger vest for E6 og jernbanen. Moskusen på Dovrefjell har de siste årene benyttet hele dette området.

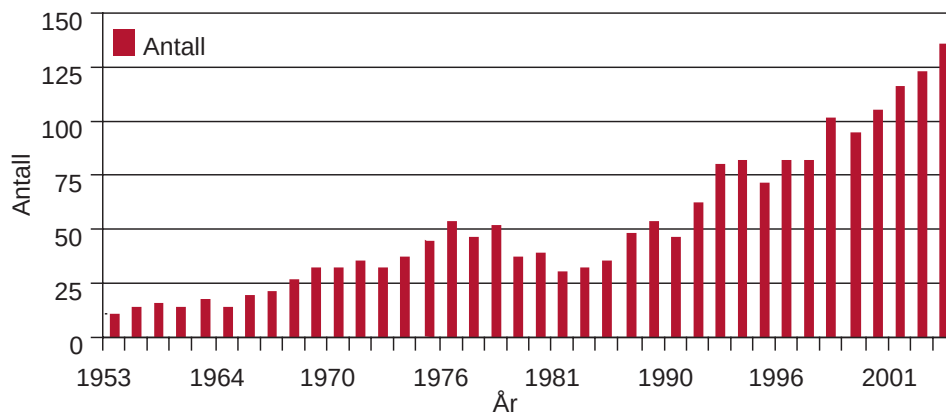
Tellinger av moskus har vært gjennomført med varierende mellomrom opp gjennom årene, de siste 10-12 år har dette blitt gjennomført årlig. Det har da enten vært tellinger foretatt i august/september, eller i mars/april. Enkelte år har det blitt foretatt tellinger i begge perioder.

Moskuskalv.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Moskusstammen 1953-2003

Figur 1: Figuren viser Bestandsutvikling for moskus i perioden 1953 – 2003. (Tord Bretten 2004)

Som figuren viser har moskusbestanden på Dovrefjell vokst svært seint. Dette kan delvis forklares ved en relativt høy dødelighet i stammen. I perioden 1953-2003 er det totalt registrert 23 dyr som er døde eller avlivete som følge av ras- og fallulykker. Av moskus som er avlivet uten at de har vært skadd, er det registrert 76 dyr. I forhold til sammensetningen av stammen er det en klar overvekt av voksne hanndyr som vandrer ut av kjerneområdet. Årvisst blir dyr påkjørt når de kommer inn på jernbanelinja. Totalt er det registrert 64 moskus som er påkjørt og drept av tog, eller blitt skadd ved togpåkørsler og avlivet. Til sammen 34 dyr har dødd av andre kjente årsaker (sykdom, uhell), mens for 38 dyr er dødsårsak ukjent.

Dyr har vandret ut fra Dovrefjell siden stammen ble innført. Enkelte har kommet tilbake, andre har blitt avlivet, og noen har nok utvandret og omkommet av naturlige årsaker slik at disse ikke er registrert i noen avgangsstatistikk

Etter utsettingene i siste halvdel av 1940-tallet etablerte stammen seg etter hvert i fjellene nordvest for Kongsvold, der de hadde både sommerbeiter, kalvingsområder og vinterbeiter. Deler av populasjonen begynte etter hvert å benytte Grøndølområdet i Lesja og Dovre kommune som høstbeiter. Utover i 1980-årene ble nordvestlige arealer (Grøndalen og omegn) mer benyttet. I første rekke som sommer- og høstbeite, men noen dyr oppholdt seg også der om vinteren. Dette var stort sett

okser. Vinterbeiter og kalvingsland var fortsatt i hovedsak i fjellene langs Drivdalen nordvest for Kongsvold. Siden midten på 1990-tallet har det hver vinter stått en del moskus i skytefeltet. Vinteren 2003 ble det registrert 47 dyr i dette området.

Moskusen har ikke villreinens skyhet overfor mennesker, og vil ikke trekke unna om den blir forstyrret. Dersom inntrengerne kommer for nært vil moskusen angripe i stedet for å flykte. Det anbefales å holde en sikkerhetsavstand på minimum 200 meter til moskus. Ved guiding er det viktig at denne grensa respekteres, både av sikkerhetsmessige hensyn, men også for å unngå å forstyrre dyrene unødige.

Moskus i Dovrefjell.

Moskus.

FOTO: ØIVIND LEREN

Fjellrev

Fjellreven er direkte utryddingstruet i Norge. Samlet langs den Fennoskandinaviske fjellkjeden anslåes det å være bare 120 reproduserende individer igjen, hvorav 50 i Norge. Tiltross for over 75 år fredning er arten fortsatt i vedvarende tilbakegang. Fjellreven var vanlig å se i Dovrefjell i tidligere tider. Den siste dokumenterte ynglingen var i 1994, siden da har det bare vært sporadiske observasjoner av fjellrev her og man regner nå bestanden på Dovrefjell som utdødd.

”Handlingsplanen for fjellrev” (DN 2003) sammenfatter forskning og beskriver de mest sannsynlige årsakene til fjellrevens tilbakegang: Opprinnelig nedgang skyldes trolig ekstrem etterstrebelse før fredning. Årsaksbilde til at bestanden ikke tok seg opp igjen etter fredning er komplekst og det speiler trolig de store endringene vår fjellnatur har gjennomgått de siste 100 årene; med desimering av de store rovdyra, utbygging og fragmentering i form av veier, kraftledninger, hyttebygging, samt global oppvarming. Rødrevens viktigste konkurrent har fulgt med de menneskeskapte endringene og invadert høyfjellets mest produktive områder, og den har gjennom det trolig fortrent fjellreven fra mange områder. Små og isolerte bestander av fjellrev utsettes for hardt press og sakte men sikkert har flere lokale bestander av fjellrev død ut. Rømte oppdrettsrev og genetisk innblanding kan også vise seg å være en trussel for fjellreven.

Dovrefjell er et fjellområde hvor vi kanskje kan få se fjellreven igjen. Avlsprosjektet på fjellrev, lokalisert til Oppdal, skal forhåpentlig bidra til å reetablere og styrke lokale bestander av fjellrev.

Jerv

Jerven ble totalfredet i Sør-Norge i 1973. Den var da fåtallig, og fredning var nødvendig for at arten skulle overleve. I 1975 ble arten også fredet i yngletida (01.02 – 31.05) i Nord-Norge, og i 1982 kom totalfredning i hele landet.

Etter å ha vært borte fra området i mer enn 50 år rekoloniserte jerven i Rondane/Dovrefjell siste halvdel av 1970-tallet. Dette ble dokumentert ved observasjoner av jerv og predasjon på sau. I 1979 ble de to første jervehiene registrert i Snøhettaområdet. Fra 1979 til 1995 varierte bestanden i Snøhettaområdet mellom 7 og 12 individer. Utvikling fram til 2004 viser en betydelig økning. I perioden 2001-2003 ble det i gjennomsnitt registrert i overkant av 8 ynglinger innenfor verneområdene på

Fjellrev.

FOTO: TOMMY SANDAL

Dovrefjell, dagens totalbestand er på minimum 40 dyr 1 år og eldre.

Dovrefjell og Rondane representerer Europas sørligste område med regelmessig ynglende jerv, og det eneste stedet vest for Uralfjellene hvor jerv lever sammen med vill fjellrein. Jerven benytter hele verneområdet, både høgfjellet og skogsområdene. Hvert enkelt dyr har et stort aktivitetsområde. For tisper med valper varierer størrelsen på området fra ca. 160 til nærmere 800 km². (Informasjon fra Jervprosjektet 02-2003.) Størrelsen på hannjervens aktivitetsområder kan være 400-750 km². I Stortingsmelding nr. 27 (1991 – 92) Rovviltmeldingen ble det lagt opp til at jerven skulle sikres overlevelse og muligheter til yngling innenfor såkalte ”kjerneområder”. I 1994 vedtok Miljøverndepartementet grensene for det sørnorske kjerneområdet. Hele Snøhetta området lå innenfor kjerneområdet, mens Knutshø lå utenfor. Det ble satt som mål å ha 8-10 ynglinger årlig i dette området.

Stortingsmelding nr. 35 (1996 – 97) Om rovviltforvaltning har en todelt målsetting om å opprettholde et aktivt jordbruk med utnytting av beiteressursene i utmarka, samtidig som man skal ha levedyktige bestander av

rovvilt. Blant annet er bestandsmålet om 8-10 ynglinger av jerv i det sørnorske kjerneområdet videreført. Med virkning fra 1.april 2002 ble kjerneområdet for jerv opphevet. Samtidig ble bestandsmålet hevet til 10-15 ynglinger, fordelt på hele Sør-Norge.

I Stortingsmelding nr 15 (2003 – 04) Rovvilt i norsk natur som skal behandles våren 2004 legges det opp til å forvalte de store rovdyrene i til sammen 6 regioner. Verneområdene på Dovrefjell tilhører region Midt-Norge som omfatter deler av Oppland og Hedmark, mesteparten av Møre og Romsdal, hele Sør-Trøndelag, hele Nord-Trøndelag og deler av Nordland. Det legges her opp et bestandsmål på 12 årlige ynglinger. I perioden 2000 – 2003 var det i gjennomsnitt registrert 15,5 ynglinger i regionen, med en topp på 22 i 2003.

Det registreres en betydelig uenighet om rovdyrforvaltningen. Forvaltningsplanen skal ikke ta stilling til disse spørsmålene.

Rovfugl

De store variasjonene i topografi og vegetasjon skaper leveområder for en rekke rovfuglarter. Det typiske for de fleste artene er at bestandene karakteriseres som ”svært fåtallige” eller ”fåtallige”. Den vanligste rovfuglen i området er fjellvåk, den kan betegnes som vanlig. Tårnfalk og dvergfalk er også blant de mest tallrike rovfuglartene i området. Karakterarter for området er

kongeørn og jaktfalk, som begge kan betegnes som fåtallige. Typisk for de fleste rovfuglartene er at hvert par krever relativt store aktivitetsområder i hekkesesongen. Andre karakteristika er at de fleste artene tåler svært lite forstyrrelser ved reirplassen i hekkeperioden. Dette må det tas hensyn til gjennom tiltak for å styre ferdselen utenom sårbare områder/hekkelokaliteter.

Bekkasin.

FOTO: PER JORDHØY

Vadefugler

Andelen våtmarksområder innenfor verneområdet er liten sett i forhold til totalarealet. Det finnes imidlertid en rekke delområder og enkeltlokaliteter som har en viktig funksjon som hekkeområde for våtmarksfugl. De viktigste områdene synes å være:

Tabell 6: Verdifulle lokaliteter for våtmarksfugl i Dovrefjellområdet.

Kommune	Lokalitet	Verneområde	Kort beskrivelse av området
Dovre	Fokstugumyra	Fokstugu lvo/naturreservat	Hekkeområde, samt raste- og kvileplass for trekkfugl
Lesja	Kvitmyrin med vatnet Trælen	Utenfor verneområdet, mellom nasjonalparken og Dalsida lvo	Hekkeområde
Lesja	Vangsvatent	Dalsida lvo	Hekkeområde
Sunndal	Geitåvatnet	Nasjonalparken	
Sunndal		Åmotan-Grøvudalen lvo	
Folldal	Tjern i området Borkhussetra – Marsjøberget	Knutshø lvo	
Tynset	Store- og Vesle Børsjøen	Knushø lvo	Hekkeområde
Tynset	Fjellægret – Storelsåttjørna/ Littlelsåttjørna	Knutshø lvo	Hekkeområde
Oppdal	Snøfjelltjønnin	Nasjonalparken og Snøfjelltjønnin naturreservat	Hekkeområde
Oppdal	Veslevontjønnin	Nasjonalparken	Hekkeområde
Oppdal	Vesle Orkla	Knutshø lvo	Hekkeområde
Oppdal	Finnsjøen – Hagtjønnin	Nasjonalparken	Hekkeområde, samt raste- og kvileplass for trekkfugl

4.4.2 Utfordringer

Det kan skisseres to hovedutfordringer knyttet til faunaforvaltningen;

- Bevare leveområdene på en slik måte at de ulike artene får ivaretatt sine behov
- Unngå menneskelige forstyrrelser som truer dyrelivet, særlig i yngletida

4.4.3 Retningslinjer og tiltak

- a) For å ta vare på leveområdene er det av avgjørende betydning at man unngår nye tekniske inngrep. I verneforskriftene (§ 3, pkt. 1.1.) for de ulike verneområdene går det fram at det er forbud mot nye tekniske inngrep. Forvaltningsmyndigheten må påse at forbudet blir overholdt. Det må føres en særdeles restriktiv dispensasjonspraksis. Dette gjelder spesielt i områder som er viktige trekk og/eller beite/kalvingsområder for villrein.
- b) I § 3, pkt. 1.2. i vernebestemmelsene går det fram at vanlig vedlikehold av bygninger og anlegg mv. er tillatt. Det forutsettes at det ikke skjer utvidelse av bygninger, eller heving av standard på andre typer anlegg, for eksempel kjørespor/veier. Forvaltningsmyndigheten må i forbindelse med vedlikeholdsarbeid påse at bestemmelsene overholdes.
- c) I samme punkt går det fram at vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt kan skje i henhold til forvaltningsplanen innenfor enkelte av områdene. I andre områder er tiltakene tillatt, dog slik at forvaltningsmyndigheten kan nekte dersom dette er nødvendig av hensyn til verneformålet. Forvaltningsmyndigheten må påse at merkede stier og løyper blir til minst mulig sjenanse for dyrelivet. Om nødvendig må stier/løyper legges utenom sårbare områder, for eksempel hekkeplasser for rovfugl.
- d) I medhold av § 3, pkt. 1.3. i flere av verneforskriftene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til merking/skilting av nye stier/løyper. Her må forvaltningsmyndigheten føre en svært streng praksis. Slik tillatelse bør bare gis når det av hensyn til dyrelivet er behov for omlegging av eksisterende løype/sti. Særlig viktig er det at nye løyper/stier ikke blir etablert i viktige trekk- og/eller beite/kalvingsområder for villreinen, f.eks i området rundt Snøhetta-massivet.

Motorisert ferdsel er behandlet som eget tema, og omtales ikke ytterligere her.

4.5 Kulturminner og – landskap

Rammer og regelverk

I **nasjonalparken** er kulturminner et verneformål, her er alle kulturminner fredet. Skjøtsel og restaurering av kulturminner krever tillatelse.

I **landskapsvernområdene** er kulturlandskapet eller kulturminnene i naturlandskapet et verneformål. Det er imidlertid ikke bestemmelser i forskriftene knyttet konkret til dette utover det generelle forbudet mot inngrep og krav om tillatelse for å rive bygninger på setrene.

Kulturminneloven definerer **kulturminner** som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med **kulturmiljøer** menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturlandskap er landskap som er påvirket av mennesker. Tradisjonelt har kulturlandskap vært forbundet med jordbrukslandskapet, men alle former for menneskepåvirket landskapet faller inn under definisjonen.

Temaet er grundig belyst i *Fagrapport kulturminne og kulturlandskap*. Her finnes kart, opplysninger om enkeltobjekter og litteraturhenvisninger.

4.5.1 Status og utfordringer

Ikke-materielle kulturminner

Dovre-fjell står som et sentralt begrep i norsk bevissthet. Landskapet har gitt motivasjon for kunstnere og diktere gjennom alle tider. Dovrefjells betydning for ferdsel og etter hvert rekreasjon har gjort sitt til at området har stor betydning for mange nordmenn. Dette gjenspeiler seg i lokale tradisjoner som håndverk, musikk, mat, dialekter, folkelynne og slektsbånd på tvers av fjellet med mer. Det er et mål å opprettholde lokal kultur der fjellet fortsatt har en viktig plass i folks levemåte.

Pilfunn.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Materielle kulturminner

Veidekulturen

Dovrefjell har vært høstet sammenhengende av mennesker siden innlandsisen trakk seg tilbake for om lag 10 000 år siden. Det eldste kjente kulturminnet er funn av rester av et bål og steinredskaper ved Orkelkroken i Knutshø landskapsvernområde. Lignende funn er også gjort i området ved Aursjøen i Lesja.

Helt opp mot vår tid har villreinen vært den viktigste ressursen på Dovrefjell og svært mange av kulturminnene er knyttet til villreinjakt. Over hele området finnes fangstgraver, bågåstiller, hellere, steinbuer og andre rester etter en gammel fangstkultur. Mellom Hondyrju i Dovre og Kongsvoll i Oppdal ligger Europas største system av fangstgraver med mer enn 1000 graver.

Det har vært drevet falkefangst i området, og fem fangstanlegg er påvist i Oppdal, Dovre og Lesja. Denne fangsten startet på 1100-tallet, men foregikk i hovedsak på 16-1700-tallet.

I tillegg til det som allerede er funnet, kan det forventes å finne et større antall automatisk fredete kulturminner i verneområdet.

Det er viktig å ha oversikt over fangstminner og sikre disse mot utilsiktet ødeleggelse ved fysiske inngrep.

Jordbrukskulturen

Verneområdene i Dovrefjell er i varierende grad preget av jordbruk opp gjennom årtusenene. Beiting og setring, i noen grad også fast landbruksbosetting, har i varierende grad satt sitt preg på landskapet. Mange vikige landskap er preget av beiting, noe som har bidratt til å skape en rik og særegen flora i flere områder.

I vestområdet er sporene etter jordbrukskulturen små. Verneområdene ligger høyt, det er bratt opp fra hoveddalføret og områdene har derfor vært ekstensivt utnyttet. De få setrene som har vært gikk ut av bruk for svært lang tid siden. Unntaket er seter dalen Dalsida² i Lesja. Kulturlandskapsverdiene ved vestområdet ellers knytter seg særlig til dalbunnen i Romsdalen, utenfor verneområdet.

Gravrøys.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

² Seterdalen Dalsida har gitt navn til *Dalsida landskapsvernområde*. Opprinnelig er Dalsida navnet brukt i Lesja på seterområdet langs Jora og videre inn Skamsdalen og langs Sjongsvatnet og Gautsjøen.

Tabell 7: Verdifulle kulturlandskap (nasjonalt prioriterte eller høyeste fylkesprioritet) i Dovrefjellområdet. Jfr. kulturlandskapsrapporten.

Kommune	Lokalitet	Verneområde	Kort beskrivelse av området
Oppdal	Vinstradalen	Knutshø landskapsvernområde	Seterdal, særlig godt bevarte seteranlegg og kulturlandskap. (Ikke med i opprinnelig nasj. registrering) Kategori: Høyeste prioritet i fylkesrapport.
Neset	Eikesdal-Øverås	Eikesdalsvatnet lvo, utenfor (ca 50 %)	Særprega landbrukslandskap, storslått natur m.a. Mardalsfossen. Hasselskog, pila alm, rik vegetasjon, rekketun. Kategori: Prioritert i nasjonal rapport.
Sunndal	Grøvvassdraget (Svisdal, Jenstad, Hafsås og Røymo)	Åmotan-Grøvudalen lvo, utenfor (ca 50 %)	Fjellgarder, setergrender, natur- og kulturlandskap i harmoni og kontrast. Kategori: Prioritert i nasjonal rapport.
Rauma	Romsdalen	Utenfor, grenser til Dalsida landskapsvernområde	Dalføre med storslagen natur og harmonisk kulturlandskap med lang historie knytt til reiseliv og jordbruk. Kategori: Prioritert i nasjonal rapport.
Sunndal	Øksendal	Utenfor, grenser til Eikesdalsvatenet lvo	Helhetlig bygdelandskap. Kategori: Høyeste prioritet i fylkesrapport.
Folldal	Einunndalen	Utenfor, grenser til Knutshø landskapsvernområde	Seterdal. Norges lengste seterdal, mange aktive setrer, varierte landskapsformer, mange godt bevarte steinfjøs og buer. Kategori: Høyeste prioritet i fylkesrapport.

I **sentralområdet** finner vi Dalsida seterområde. I følge fylkesdelplanen skal det utarbeides kommunedelplan for den delen av Dalsida som ikke er vernet, for å ivareta kulturverdiene knyttet til bygninger og kulturlandskap. Det er store kulturlandskapsverdier knyttet til setergrendene i Dalsida, både i og utenfor verneområdene Jora og Dalsida. Også i Fokstugu landskapsvernområde finner vi kulturlandskap knyttet til setergrendene. I disse søndre delene av sentralområdet finner vi også spor etter måssåsanking – dvs sanking av reinlav og kvitkrull til fôr. En del måssåbuer står ennå og brukes til fritidsformål.

Nord i sentralområdet finner vi svært store kulturlandskapsverdier knyttet til Grøvvassdraget i Grødalen, Geitådalen, Fjellgardene og Lindalen - Dindalen. Innenfor verneområdet står Grøvudalen i en særstilling. Sammen med Vinstradalen er dette de områdene med størst botanisk artsrikdom i verneområdet, knyttet til beiting og setere i drift. I følge fylkesdelplanen skal verdifulle kulturlandskap utenfor verneområdet omfattes av kommunedelplan. Også Åmotsdalen landskapsvernområde har store kulturlandskapsverdier.

I **østområdet** har seterbruket fulgt daldragene gjennom fjellområdene. Her viser brukssonene i sonekartet i hovedsak hvor vi finner kulturlandskap. I en særstilling står Vinstradalen med stor botanisk artsrikdom knyttet til seterbruket og aktiv setring. Einunndalen (utenfor verneområdet) er et svært verdifullt kulturlandskap, i følge fylkesdelplanen skal verdifulle kulturlandskap utenfor verneområdet her omfattes av kommunedelplan, arbeidet er i gang (mars 2004). Også her har måssåsanking vært utbredt – særlig i Folldal.

Ferdselsveier og turisme

Veien fra Dovre over Fokstugu og Hjerkin til Oppdal er en av våre eldste kjente ferdselsveier. Den best kjente traseen er "Den gamle kongeveien". Pilegrimsleden følger i dag deler av Kongeveien, men følger eldre veifar over i Vinstradalen. Nå følger E6 og Dovrebanelen samme hovedtrasé over fjellet.

Mange andre ferdselsveier har vært viktige lokalt, og dagens merkede turstier følger ofte disse.

4.5.2 Retningslinjer for forvaltningen, kulturminner og – landskap

- a) Saker som kan medføre inngrep i kulturminner skal forvaltningsmyndigheten drøfte med kulturvernmyndighetene som en del av saksutredningen. Det skal tas hensyn til tilrådingene innenfor rammene av verneforskriftene og øvrig lovverk.
- b) Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke sterke hensyn til verneverdiene eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til rekonstruksjoner som tar sikte på å tilbakeføre seter-anlegg til komplett tilstand.
- c) Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaurering, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene og dokumentasjonsstatus skal tillegges avgjørende vekt. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter.
- d) Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Torvtak kan utføres etter dagens bygningstekniske krav.

- e) Når det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver eller lignende brukes til nybygg.
- f) Forvaltningsmyndighetene skal ha en positiv holdning til tiltak som er positivt i forhold til verneformålene kulturlandskap (landscapsvernområdene) / kulturminner (nasjonalparken).

Tiltak

- Forvaltningsmyndighetene (kommunene, Dovrefjellrådet) og fylkeskommunene (kulturavdelingene) må etablere samarbeidsrutiner som sikrer ivaretagelse av retningslinjene.
Ansvar: Dovrefjellrådet som koordinator, kommuner og fylkeskommuner.
- Fagrapport *Kulturminne og kulturlandskap* rulleres og utvider med forvaltningsrettede tiltaksplaner for bygg og andre objekter med kulturhistorisk verdi.
Ansvar: Fylkeskommunene.

Finnbua i Grytholet.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Avgrensing av landskapsvern område.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Del 5 Soneinndeling for forvaltning

5.1 Kategorier for soneinndeling

Formålet med en soneinndeling er å ivareta verneformålet på en best mulig måte og samtidig åpne for brukerinteresser der dette kan skje uten negative konsekvenser for verneformålet. Vern av naturmiljøet er det overordnede målet for alle soner, og verneforskriftene gjelder uavhengig av sonene.

Soneinndelingen vil kunne gi grunnlag for differensiert forvaltningspraksis. Inndelingen er i hovedsak gjort for å håndtere forhold til ulike brukerinteresser. Det er ikke en gradering av verneverdiene i området, men plassering og retningslinjer for sonene er forutsatt gjort slik at praksis ikke skal være negativ for verneverdiene. Også landskapsvernområdene og biotopvernområdene er delt inn i soner. Soneringen kan gå på tvers av områdegrenser. Det foreslås 4 sonekategorier i henhold til DN-håndbok nr 17, 2001.

- Spesiell vernesone
- Sone uten tilrettelegging og inngrep
- Brukssone
- Sone med spesiell tilrettelegging og inngrep

5.2 Kriterier for soneinndeling

En rekke kriterier er lagt til grunn for å vurdere sonekategori for det enkelte delområdet. Både eksisterende miljøtilstand og ønsket miljøtilstand for framtida er lagt til grunn. Følgende kriterier har veid tyngst ved soneinndeling:

- Hensyn til dyreliv i sårbare perioder; villrein (kalving/vinterbeite), rov- og våtmarksfugler (hekking)
- Hensyn til verneformålet generelt
- Lokalisering av veier, traktorsleper og setere
- Eksisterende bruk for landbruk, friluftsliv, ønska bruk for framtida
- Forekomst av spesielle inngrep som kraftutbygging og hyttefelt, og adkomst til slike inngrep
- Ønske om en enkel og oversiktlig soneinndeling

5.3 Omtale av de enkelte sonene

Soneinndelingen er retningsgivende for forvaltning etter verneforskriftene og må ikke legges ukritisk til grunn for saksbehandlingen. Ved rullering av forvaltningsplanen må erfaringene med soneinndelingen evalueres. For hver kategori er det gitt felles retningslinjer, i tillegg til eventuelle spesielle retningslinjer for den enkelte teig. Disse er retningsgivende for forvaltningen av teigen. I kapittel 4 i denne planen er det gitt generelle retningslinjer som gjelder for hele nasjonalparken, for landskapsvernområdene eller for alle verneområdene. De spesielle retningslinjene for den enkelte teigen går normalt foran de generelle retningslinjene om det er motstrid.

5.3.1 Spesiell vernesone

Det er ingen områder som er klassifisert i denne sonen. Det er under arbeidet med planen vurdert å klassifisere kalvingsområdene for rein, viktige nåværende, potensielle og historiske vinterbeiter for rein (sentral- og vestområdene), kalvings- og sommerområder for rein (østområdet) og viktige fuglebiotoper her. Imidlertid er dette områder som endrer seg. Ved å klassifisere dette etter dagens mønster risikerer man å åpne for inngrep i områder som kan bli verdifulle senere. I stedet foreslår planen et relativt strengt forvaltningsregime i sonen uten tilrettelegging og inngrep.

5.3.2 Sone uten tilrettelegging og inngrep

Denne omfatter størstedelen av nasjonalparken og de store landskapsvernområdene med mye høyfjell – Dalsida, Eikesdalen, Mardalsbotn-Sandgrovbotten og Torbudalen. Videre er store deler av Knutshø i denne sonen, men her er området oppbrutt av dalganger med setre, kulturlandskap, veier og kjørespor. På kartet er denne sonen vist uten egen signatur – det som ikke er vist i andre soner ligger altså i denne.

Retningslinjer – sone uten tilrettelegging og inngrep

- a) Her praktiseres retningslinjene angitt under de forskjellige verneverdier og brukerinteresser fullt ut.
- b) Irreversible inngrep (som bygninger og andre anlegg, veier og kjørespor, permanent merkede stier) kan kun tillates innenfor rammen av vernebestemmelsene om det er godtgjort at tiltaket ikke vil ha negative konsekvenser for verneformålet.

5.3.3 Brukssone

Denne omfatter størstedelen av de mindre, lavereliggende landskapsvernområdene med jord- og skogbruksaktivitet av et visst omfang - Jora, Fokstugu og Åmotan-Grøvudalen. Videre deler av dalgangene i Åmotsdalen og Knutshø.

Det er viktig å merke seg at verneforskriftenes bestemmelser gjelder uansett brukssone eller ei. Landbruksvirksomhet som hogst, beiting, drift av dyrket mark og motorferdsel i forbindelse med dette er regulert direkte i forskriftene og påvirkes ikke av om man er innenfor eller utenfor brukssonene. Brukssonene er områder hvor hensynet til verneverdiene tilsier en videreutvikling av landbrukstilknyttede næringer inklusive småskala reiseliv. Hensyn til verneformålet tilsier at en del høyereliggende spredte seterområder i Knutshø landskapsvernområde ikke er gitt denne soneringen.

Generelle retningslinjer – brukssonene

- a) Utøvelse av landbruksnæring i landskapsvernområdene (hogst, beite, drift av dyrket mark) vil ikke bli vurdert forskjellig i og utenfor brukssonene. Retningslinjene i landbrukskapitlet gjelder – sammen med verneforskriftene.
- b) Nødvendig nybygg for landbruksnæring i landskapsvernområdene, vil normalt bli tillatt om ikke spesielle hensyn til verneformålet tilsier noe annet. Det forutsettes at;
 - nybygg skjer i tilknytning til eksisterende seterbebyggelse / setervoller
 - nybygg tilpasses eksisterende byggeskikk på stedet i form, farge, materialvalg og størrelse.
 - nødvendige nybygg kan vurderes tillatt dersom dette kan støtte opp under bevaringen av en aktiv seterdrift, og være med å komplettere et setermiljø.
- c) Se også retningslinjer for bygninger og for kulturminner og kulturlandskap – disse gjelder også.
- d) Utbedring av kjørespor vil kunne tillates om dette forhindrer terrengskader utenfor eksisterende spor, men ikke slik at det kan medføre heving av standard på veien.
- e) Etablering av merkede stier og annen enkel tilrettelegging for naturvennlig tradisjonelt friluftsliv vil kunne tillates i brukssonene.

Fokstugu.

FOTO: LAURITS SØNSTEBØ

Oversikt over teiger med brukssone

For en del av teigene gjelder ikke andre retningslinjer enn de generelle ovenfor. Der det er angitt retningslinjer i tabellen, kommer disse i tillegg til de generelle. Merk at nummereringen er fortløpende for både bruks- og inngreps-soner (neste kapittel) av hensyn til enkel kopling mellom tegnforklaring og sonekart. Avgrensning av sonene framgår av kart i vedlegg.

Tabell 8: Oversikt over teiger med brukssone.

Teig nr	Teignavn	Verneområde	Spesielle retningslinjer for den enkelte teig
3	Kongsvoll – Hjerkin	Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkin	
4	Drivdalen – Hjerkin	Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkin	
5	Fokstugu	Fokstugu	Motorferdsel forvaltes etter bestemmelsene i motorferdsellova
6	Jora	Jora	Skogsdrift etter skoglovens bestemmelser
7	Merrabotnen	Dalsida	
14	Hoem	Eikesdalsvatnet	
16	Grødalen – Dalasetra	Åmotan-Grøvudalen	Skogsdrift rundt Åmotan har spesielle retningslinjer Se kap. om skogbruk
18	Grøvudalen – Geitådalen	Åmotan-Grøvudalen	I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villreinkalvingen. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
19	Lindalen – Dindalen	Åmotan – Grøvudalen	
20	Åmotsdalen	Åmotsdalen	
21	Veslorkelsjøen	Knutshø	I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villreinkalvingen. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
23	Orkelsjøen – Hånnåbekksetra	Knutshø	
25	Unndalen	Knutshø	
26	Vinstradalen	Knutshø	
27	Tanglægret – Bekkelægret	Knutshø	I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villreinkalvingen. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
28	Døllia	Knutshø	
29	Setalsjødalen	Knutshø	
31	Gløta	Knutshø	I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villrein. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
32	Øvre Dølvad	Knutshø	
33	Orkelbogen – Nedre Dølvad	Knutshø	Ved sluttavvirkning av granplantefelt ses bort fra regler om flatestørresle i forskriften
34	Børsjøsetra	Knutshø	
35	Hamndalsseta	Knutshø	
36	Finnhaugan	Knutshø	
37	Vesle Marsjøen	Knutshø	
38	Kakelldalen	Knutshø	
41	Torbuvollen	Torbudalen	

5.3.4 Sone med spesiell tilrettelegging og tiltak

Dette er mindre soner hvor det er gjort inngrep før vernet, og inngrepene skal kunne bestå, og det må tas spesielle hensyn til disse. Dette gjelder:

- Regulerte vann (i Knutshø landskapsvernområde er vernegrensen lagt rundt høyeste regulerte vannstand (HRV), og magasinene framkommer ikke, mens magasinene i Vestområdene er inkludert i verneområdene og framkommer).
- Områder med tyngre tekniske inngrep
- Noen områder med hytter i utkanten av verneområdene, der disse områdene henger naturlig sammen med hytteområder utenfor vernegrensen.

Disse områdene er av svært varierende karakter, og det er ikke generelle retningslinjer for disse.

Snøheim.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Tabell 9: Oversikt over teiger med spesiell tilrettelegging og tiltak.

Teig nr	Teignavn	Verneområde	Spesielle retningslinjer for den enkelte teig
1	Snøheim	Dovre fjell-Sunndalsfjella	Eksisterende bygg kan tas i bruk av Den norske turistforening som turisthytte i sommersesongen. Vilkår for drift av Snøheim i henhold til brev fra Miljøverndepartementet av 03.03.2005
2	Snøhetta-linken	Dovre fjell-Sunndalsfjella	Tiltak utover vedlikehold nødvendige for linkens funksjon og drift vil kunne få tillatelse etter vernebestemmelsenes § 4
8	Ettare Bøvervatnet	Dalsida	Regulerte vann - manøvreringsreglementet styrer reguleringen
9	Mongevatnet	Dalsida	
10	Store Sandgrovvatn	Sandgrovbotn-Mardalsbotn	
11	Fossafjell tjønna	Sandgrovbotn-Mardalsbotn	
12	Grøttavatnet	Sandgrovbotn-Mardalsbotn	
13	Nedste Mardalsvatnet	Sandgrovbotn-Mardalsbotn	
15	Torbudalen	Torbudalen	Tiltak utover vedlikehold nødvendige for kraftanleggenes funksjon og drift vil kunne få tillatelse etter vernebestemmelsernes § 4. Det skal ikke gis tillatelse for tiltak som kan være negative for villreinen
17	Grødalen - Stortæla, hytter	Åmotan-Grøvdalen	I denne sonen gjelder samme regler for byggesaker på eksisterende bygg og for motorferdsel til disse som i Grødalen for øvrig
22	Orkelsjøen SØ	Knutshø	I denne sonen gjelder samme regler for byggesaker på eksisterende bygg og for motorferdsel til disse som i området rundt Orkelsjøen for øvrig (utenfor verneområdet). I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villreinkalvingen. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
24	Orkelsjøen SV	Knutshø	
30	Marsjøen, hytter	Knutshø	I denne sonen gjelder samme regler for byggesaker på eksisterende bygg og for motorferdsel til disse som i området ved Marsjøen for øvrig (utenfor verneområdet). I tiden fra påske og fram til 1.6. skal det ikke gis tillatelser til motorferdsel eller andre søknadspliktige aktiviteter som kan være negative i forhold til villreinkalvingen. Aktiviteter hjemlet i verneforskriften bør begrenses tilsvarende
40	Unndalsdammen N	Knutshø	Naustområdet og anlegsområdet til GLB inkl. tomta rundt overnattingshytta forvaltes etter reglene i PBL / VRL
41	Unndalsdammen	Knutshø	

Mardalsfossen.

FOTO: BJØRN M. ØVERÅS

Del 6 Brukerinteresser

Her presenteres ulike brukergrupper som er berørt av verneforskriftene. Hvert kapittel innledes med ”Rammer og regelverk”. Dette er en oppsummering av hva verneforskriftene sier om vilkårene for den aktuelle brukerinteresse. Dette er med andre ord det rammeverk forvaltningsplanen og forvaltningen skal operere innenfor. Videre oppsummeres dagens bruk og utfordringer som forvaltningen står overfor. Dette munner ut i ”Retningslinjer for ...”. Retningslinjene er forslagene forvaltningsplanen foreslår at regelverket skal praktiseres etter. Det er viktig å merke seg at forvaltningsplanen ikke kan gå utover rammene som er gitt i forskriftene.

6.1 Landbruk

6.1.1 Generelt for området

Rammer og regelverk

I alle landskapsvernområdene er kulturlandskapet en viktig del av verneformålet. Også det biologiske mangfoldet som er et verneformål i nasjonalparken er for deler av floraens vedkommende avhengig av et beitebruk fra husdyr. Samtidig setter vernebestemmelsene i stor grad bom for nye inngrep i samband med jord og skogbruk.

Landbruk i verneforskriften skal forstås i tråd med begrepsbruken i Plan og bygningsloven, det vil si jord og skogbruk. Andre utmarksnæringer faller utenfor.

Seterliv.

FOTO: IDAR F. HANSEN

Beskrivelse og utfordringer

Den viktigste bruken av verneområdene i landbruk skjer gjennom utmarksbeite, spesielt med sau. Saueholdet i kommunene rundt Dovrefjell er både økonomisk og driftsmessig basert på bruk av utmarksbeitet i verneområdene og er svært viktig for landbruket i flere av kommunene. Tradisjonelt kan beitebruken kategoriseres i ulike beiteformer som har vært praktisert i området:

Setring:

- Setring med kyr/storfe der det beites i nærområdet til setra. Kyrne melkes og melka foredles på setra eller fraktes til meieriet for foredling.
- Setring hvor setra er utgangspunkt for beite med sau og storfe. Setra er slipp- og sankested, salteplass og brukes til tilsyn (lausfebeiting).

Beiting:

- Sau, geit eller storfe slippes i et beiteområde uten tilknytning til seter, men med bruk av allmenningsretten og tillatelse fra beitelaget i området. Det går ukentlig tilsyn av beitelag/buskapseier. Beitelagene har ansvar for faste salteplasser. Enkelte beitelag har egne gjeterbuer som brukes ukentlig til tilsyn og i forbindelse med sanking.

Driftelæger:

- De første skriftlige kildene vedrørende felæger skriver seg fra 1750. Flokker med storfe og sau beitet i nærområdet til felægeret om sommeren. Enkelte hestedrifter finnes fortsatt i området.

Lausfebeiting er i dag den dominerende formen, fedrifter forekommer ikke lenger, og beiting i forbindelse med tradisjonell seterdrift er sterkt redusert de siste 30 – 40 år. Per 1995 var det planlagte verneområdet beite for om lag 52 000 sauer, 950 mjølkekyr, 1 950 ungdyr og 1 000 geiter. Dette tilsvarer et anslått fôropptak på 7,7 mill. fôrenheter, eller om lag 23 mill kroner i fôrverdi. Det endelige verneområdet ble noe mindre enn forslaget, men tallene gir et inntrykk av en størrelsesorden. Beiting er tillatt i alle områdene.

Landbruket i verneområdene står under press fra mange kanter, forhold som ligger utenfor det denne planen skal ta opp. Strukturrasjonalisering og importvern er noen nærliggende stikkord.

Et forhold som geografisk er knyttet direkte til verneområdene er forvaltning av store rovdyr, og da i vårt område spesielt jerv. Forholdet er at vernet i utgangspunktet ikke skal legge føringer for viltforvaltningen inkludert forvaltning av rovvilt – jfr. verneforskriftene. Denne forvaltningen skjer etter gjeldende lovverk, dvs. viltloven. Enkelte tiltak i samband med viltforvaltning kan imidlertid komme inn under vernebestemmelsene, for eksempel motorisert ferdsl.

En **hovedutfordring** blir å opprettholde beitetrykket for å ta vare på det spesielle kulturlandskapet og den beiteavhengige vegetasjonen i området. Både strukturrasjonaliseringa i landbruket og rovdyrpress er trusler mot beitebruken i området.

Furuhovdsetra.

FOTO: ØIVIND LEREN

Seterene finnes i landskaps- og biotopvernområdene. Her er også en del setervoller og arealer med dyrket mark opparbeidet i senere tid som drives på moderne vis til fôrproduksjon. Dette er viktige tillegg til arealene de aktuelle brukere har i bygda. Setervollene er ellers viktige som beite, særlig i samband med sankinga på mange av de setrene som i dag ikke har mjølkeproduksjon. Slike innmarksarealer kan drives som før.

En spesiell **utfordring** er setervoller og andre arealer som er fulldyrka, men som har fungert som slått og/eller beite uten tilleggsgjødsling i lang tid – kanskje flere hundre år. Slike lokaliteter utvikler, spesielt på kalkrik grunn, et unikt sopp- og planteliv med stort innslag av rødlistearter som er avhengig av denne type biotop. En

enkelt omgang med kunstgjødsel eller blautgjødsel, eller pløying, vil ødelegge den spesielle floraen. Om slike arealer er å se på som fulldyrka, hindrer ikke verneforskriftene tiltak som vil kunne gjøre ubotelig skade på verneverdiene. Samtidig er også opphør av beite og gjengroing en trussel mot disse.

Bebyggelsen på seterene er viktig i kulturlandskapet, en utfordring er å ta vare på denne bygningsmassen når den ikke lenger er til økonomisk nytte for eierne. Det er viktig med god planlegging og tilpasning til stedegen byggeskikk av eventuelle nye bygg i landbruksnæring, det kan blant annet vises til veiledere for byggeskikk utarbeidet av flere av kommunene (Oppdal, Dovre, Nord-Østerdal).

Jakt og fiske har tradisjonelt vært knyttet opp mot grunneiers utnyttelse av utmarka i næringssammenheng. I forhold til verneforskrifter og annet relevant lovverk, bl.a. motorferdselloven og plan- og bygningsloven er

dette ikke å se på som landbruksnæring. Jakt og fiske omtales i eget kapittel.

Definisjon av "landbruksnæring"

Ut fra foredraget til Kronprinsregentens resolusjon av 3.5.2002 s 35³ skal landbruksnæring defineres ut fra forståelsen i plan- og bygningsloven, det vil si jordbruk og skogbruk. En utvidelse av begrepet "landbruksnæring" (pågående revisjon av plan- og bygningsloven) kan gi økt press på krav om motorferdsel og nybygg, men vil ikke automatisk gjøres gjeldende ettersom det er forståelsen av begrepet på vernetidspunktet som gjøres gjeldende. Forvaltningsplanen åpner likevel for at en viss tillempling av dette kan gjøres i de områdene planen angir som brukssoner.

³ [Miljøverndept:] Etter samråd med Landbruksdept endres bestemmelsen om dispensasjonsadgang for oppføring av nye bygninger i landbruket slik at begrepet "tradisjonell" tas ut og at bestemmelsen dermed får følgende formulering: "Oppføring av nye bygninger til landbruksvirksomhet og som ikke er i strid med verneformålet". MD vil presisere husvære så som jakthytter, utleiehytter osv ikke er å regne for husvære i landbruket. Det vises her til omtalen av dette i forhold til LNF-områder i PBL, jf Miljøverndepartementets retningslinjer til arealdelen av kommuneplanen, T-1225.

6.1.2 Nasjonalparken

Rammer og regelverk

Vernebestemmelsene for nasjonalparken har ikke spesielle regler for landbruksvirksomhet ut over at "tradisjonell beiting" er tillatt og at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til å sette opp sanketrøer og lignende, til utkjøring av saltstein vinterstid i regi av beitelag og til å fravike lavt-flygingsforbudet under leting etter beitedyr.

Av betydning for næringsutøvelsen kan være at bestemmelsene tillater å vedlikeholde eksisterende bygninger og andre innretninger med den standard de hadde på vernetidspunktet, og å leie ut hytter og stølshus. Ombygging eller bruksendring (eks. seter til turisthytte) krever tillatelse. Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til nødvendig transport av ved, materialer m.m. til buer og hytter på snødekt mark etter etablerte traseer eller ved lufttransport, og gi tillatelse til hogst av ved til hytter og setrer inne i nasjonalparken.

Nasjonalparken skal ta vare på et sammenhengende for en stor grad urørt fjellområde og det biologiske mangfoldet i dette området, villreinen er framhevet. Vernet skal sikre variasjonsbredden i naturtyper, landskapsformer og geologiske forekomster og kulturminner. Allmennheten skal kunne oppleve dette gjennom et tradisjonelt enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Status og utfordringer

Skogbruk

Det foreligger ingen skogbruksinteresser innenfor nasjonalparken i noen av kommunene. Kun innerst i Grøvdalen og i Reppdalen (Sunndal), i Åmotsdalen (Oppdal), i Skamsdalen og Svartdalen (Lesja) finnes mindre arealer fjellbjørkeskog innenfor vernegrensen. I Grøvdalen vil det kunne være aktuelt med noe hogst inne i nasjonalparken for bruk på setrene. Dette vil være i strid med vernebestemmelsene, som kun åpner for at en kan hogge ved for hus inne i nasjonalparken – setrene ligger i LVO. Dette er et arronderingsmessig forhold som ikke var tiltenkt å hindre hogst i de aktuelle områdene.

Jordbruk

Nasjonalparken nyttes til beite for sau og ungfe fra Sunndal, Oppdal, Lesja og Dovre, i Nessets del er det ikke annet enn tilfeldig beite.

Lesja kommune

Dalføret Dalsida er det største seterområdet i Lesja kommune, her er 13 setergrender med til sammen ca 80 setrer. 10 av disse setergrendene (inkl. 5 som ligger innenfor Jora lvo.) er slik lokalisert at beiteområdene berører nasjonalparken. På de fleste setrene er tradisjonell seterdrift opphørt, men mange benytter seterkvæene både til beiting og som utgangspunkt for lausfebeiting.

I Lesjas del av nasjonalparken er det beiting med sau og storfe. Tallet på storfe på beite vil trolig øke i forhold til sau framover på grunn av rovviltproblemer og økt satsing på kjøttferaser.

I hele eller deler av beiteperioden går en del dyr, både storfe og sau, utenfor nasjonalparken. De kan da oppholde seg i Jora LVO og nede på Dalsida utenfor verneområdene.

Oppdal Kommune

Beiting med sau er viktigste næringsinteressen i nasjonalparken. Det er tre beitelag som sokner til den delen av nasjonalparken som ligger vest for E6. Disse er Dindalen beitelag, Soløyfjellet beitelag og Åmotsdalen beitelag. Til den delen av nasjonalparken som ligger øst for E6 sokner Driva beitelag. Noe av dette arealet ligger i Knutshø LVO.

Det er ingen setrer innenfor nasjonalparken. Disse er lokalisert til tilgrensende landskapsvernområder. Bøasetra, Vårstigsetra og Vollsetra har kjøreadkomst (kjørespor fra Vetlvonskardet til Vårstigvangen (Bøasetra)) gjennom nasjonalparken (østre teig).

Rolstadsetra innenfor skytefeltet.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Retningslinjer for forvaltning og bruk

- a) Tradisjonelt beite er tillatt. Dette innebærer beiting med sau, geit, kveg og hest i mengder som ikke medfører overbeiting eller andre negative effekter for flora og fauna. Det settes ikke krav til rase.
- b) Retningslinjer for utkjøring av saltstein og lavtflyging finnes under motorisert ferdsel i utmark.
- c) Ved behandling av søknader om sanketrær og lignende legges vekt på å unngå plassering som er uheldig i forhold til villrein, flora og andre verneverdier. Det skal også tas hensyn til andre brukerinteresser – plassering nær bekker og elver skal unngås, spesielt der disse tjener som vannkilde.
- d) Ved utplassering av saltstein oppfordres til å ta samme hensyn som under forrige punkt og eventuelt drøfte plassering med forvaltningsmyndighetene.
- e) Det kan gis tillatelse etter § 4 i verneforskriften for å ta ut ved til bruk på seterene i Grøvdalen landskapsvernområde på samme vilkår som i landskapsvernområde. Framkjøring av virke kan imidlertid kun skje om vinteren.

6.1.3 Knutshø landskapsvernområde, Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn landskapsvernområder

Rammer og regelverk

Når det gjelder landbruk sier vernebestemmelsene at kulturlandskapet en viktig del av verneformålet. For å ivareta kulturlandskapet er man avhengig av at det drives en viss grad av skjøtsel og vedlikehold. Vernet er derfor ikke til hinder for drift av eksisterende jordbrukslandskap og setervoller, herunder gjerding.

Status og utfordringer

Skogbruk

Som en følge av at store deler av området ligger forholdsvis høyt over havet, er det begrensede skogbruksinteresser knyttet til disse landskapsvernområdene. Dette begrenser seg til noe vedhogst i Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn landskapsvernområder. Det samme gjelder for de andre områdene med bjørkeskog. Reglene her tillater ikke snauhogst, ellers som i øvrige landskapsvernområder i praktisk innhold (annen utforming av reglene).

I Tynset er det et granplantefelt i Sløbekkdalen på 62 da. Det vil være ønskelig å sluttavvirke granfeltet samlet når det er hogstmodent. Vernebestemmelsene tillater ikke reetablering av gran.

Jordbruk

Oppdal

Innenfor Drivdalen og Kongsvoll ligger til sammen 7 setrer som benyttes som utgangspunkt for tilsyn av sau. Setrene har sommeradkomst etter kjørespor gjennom nasjonalparken. Området dekkes av Driva beitelag. Se omtale under nasjonalparken. Oppdals del av Knutshø har stor betydning for landbruket, først og fremst som beiteområde for sau. Beitelagene Driva, Ålma – Gissingerbekken og Innsetmarka – Ålma.

Det ligger 43 setere innenfor området i Oppdal. Av disse er 22 i drift med husdyr (slipp, tilsyn med og sanking av sau), to setrer driver fortsatt med melkeproduksjon (geit og ku). En del av seterene blir også leid ut til fritidsformål, og bidrar dermed til å bedre inntektsgrunnlaget for heimgarden.

Tynset

Det ligger cirka 15 setrer i Tynsets del av Knutshø landskapsvernområde. Disse blir benyttet i en kombinasjon av nærings- og fritidsbruk. Det ikke fullseterbruk på noen av dem, men innmarka på enkelte av setrene blir benyttet til beite, slipp og sanking av beitedyr. I tillegg beiter både storfe og småfe i utmarka.

Fjøs Staesvollen.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Folldal og Dovre

Det ligger cirka 10 setrer i Folldals del av Knutshø landskapsvernområde. I tillegg slippes beitedyr fra mange setre i Einunndalen som landskapsvernområdet omkranser. Det er 8 beitelag i området. Dyra beiter tidvis i og utenfor Knutshø landskapsvernområde. Dovres del av Knutshø og Hjerkin landskapsvernområder utgjør små arealer, og har derfor begrensede landbruksmessig betydning.

En hovedutfordring blir å opprettholde beitebruken og hindre gjengroing av setervoller og beitelandskap.

Rammer og regelverk

Når det gjelder landbruk sier vernebestemmelsene for Eikesdalsvatnet landskapsvernområde at kulturlandskapet er en del av verneformålet. For å ivareta kulturlandskapet er man avhengig av drive en viss grad av skjøtsel og vedlikehold. Vernet er derfor ikke til hinder for drift av eksisterende jordbrukslandskap og setervoller, herunder gjerdning. I Dalsida landskapsvernområde er kulturminner etter fangst og beitebruk en del av formålet. Landbruksdriften begrenses derfor til eksisterende setervoller.

6.1.4 Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og biotopvernområdene

Status og utfordringer **Skogbruk**

Dalsida LVO og biotopvernområdene:

Ved Gåsbu (Lesja) er det 4-5 000 da fjellbjørkeskog innenfor Dalsida LVO – vedhogst kan være aktuelt her. Det er noe vedskog innenfor vernegrensen i sidedaler til Erstaddalen (Dalsida og Sandgrovbotn-Mardalsbotn) og Grøvdalen (Sandgrovbotn-Mardalsbotn og Eikesdalsvatnet) i Rauma. Områdene er relativt vanskelig tilgjengelige og utnyttes kun sporadisk. Ved Torbuvatnet og Sandvatnet (Torbudalen BVO) er det 1-2 000 da fjellbjørkeskog som kan gi grunnlag for noe vedhogst. Dette har blant annet vært gjort siste år i forbindelse med at seterdrift er tatt opp igjen i området.

Eikesdalsvatnet LVO:

Det er stort sett edellauvskog i liene langs Eikesdalsvatnet. Tidligere ble denne skogen brukt til produksjon av tønnestaver (hassel) og til fôrproduksjon (lauving,

nøtter), dette er lite aktuelt i dag. Noe vedhogst, nøttesanking og landskapspleie blir fortsatt drevet. Ved Hoem er det et granplantefelt som ennå ikke er hogstmodent. Det vil være ønskelig å sluttavvirke granfeltet samlet når det er hogstmodent, vernebestemmelsene tillater ikke reetablering av gran.

Jordbruk

Rauma og Nettet:

Områdene som ligger i Rauma og Nettet benyttes til beite for sau og noe unge. Deler av disse områdene har hatt en del rovdyrskader.

Lesja kommune:

Områdene i Lesja brukes til beite for sau. Einbugrenda på Lesjaskog har et kanalsystem fra fjellet (de indre delene ligger i landskapsvernområde) og ned i bygda til vanning av innmarka. Brukerne i grenda er avhengige av dette vannet. Veitene er gamle og krever mye vedlikehold som i dag utføres med håndmakt. Trolig har anlegget også kulturhistorisk verdi.

6.1.5 Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvdalen og Åmotsdalen LVO

Rammer og regelverk

Når det gjelder landbruk sier vernebestemmelsene at det skal være mulig med drift av eksisterende jordbruksarealer og setervoller, herunder gjerdning, som ikke er i strid med verneformålet. Dette er nødvendig for å fremme formålet med vernet.

Seter i Åmotan-Grøvdalen.

FOTO: CARL S. BJURSTEDT

Status og utfordringer

Skogbruk

I hovedsak er det snakk om vedhogst i fjellbjørkeskog i disse områdene. I tillegg er det i deler av områdene Jora, Åmotsdalen og Åmotan-Grøvudalen furuskog der ordinær skogsdrift er aktuelt. Det er naturlig å behandle fjellbjørkeskogen og furuskogen hver for seg.

Områdene omfattes også av bestemmelsene for vernskog i skogloven etter vedtak i kommunene. Etter verneforskriften for Jora og Fokstugu LVO skal skogsdrift reguleres kun etter skogbruklovens bestemmelser om hogst i vernskog.

Fjellbjørkeskogen i alle områdene

I mesteparten av Åmotan-Grøvudalen (Lindalen, Grødalen, Geitådalen og Grøvudalen), indre deler av Åmotsdalen, lavereliggende deler av Fokstugu landskapsvernområde og høyereliggende deler av Jora landskapsvernområde er det fjellbjørkeskog som i senere tid har blitt drevet meget ekstensivt med en driftsform som ligger innenfor rammen av vernebestemmelsene. Med unntak av Jora og Fokstugu sier vernebestemmelsene at det tillates hogstfelt på maksimum 3 daa.

I disse områdene kan det drives plukkhogst og hogst av små flater. Nærmere retningslinjer er gitt nedenfor.

En **utfordring** her ligger i forhold til utkjøring av ved – det er ønskelig at dette skjer i størst mulig grad på vinteren av hensyn til å unngå kjøreskader i terrenget.

En annen **utfordring** er å opprettholde et hogstvolum som hindrer at kulturlandskapet gror igjen.

Skogsdrift rundt Åmotan (Åmotan – Grøvudalen)

Forholdene her skiller seg fra resten av Åmotan-Grøvudalen LVO. Rundt Åmotan i Sunndal står drivverdig furuskog, samt et plantet granfelt i verneområdet. Skogen her er et svært viktig landskapselement rundt den helt spesielle naturen i Åmotan. Det må derfor stilles spesielle krav til skogsdrift her. Samtidig har en forutsetning i verneplanprosessen vært at det fortsatt skal kunne drives regningssvarende i skogen her.

Nye veier

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i forbindelse med utarbeidelse av verneplanen laget "Hovedplan for skogsveger område Jenstad". Denne viser en ny vei på

Høstfarger.

FOTO: CARL S. BJURSTEDT

ca 1 500 m fra veiens slutt på Middagshjellen i to slyng ned langs Inder Lokkarbekken til Reppa og tilbake langs denne til Lundlivegen ved bua over Reppa. Videre en avstikker på 600 m fra Lundlivegen på Nerhjellen ut til middagshaugen. Det vil være vanskelig å drive et småskala skogbruk med minst mulig endring av landskapsbilde uten å ha et så pass tett veinett. Lundlivegen fra Nerhjellen til Reppa er så bratt at den er et driftsmessig hinder. Forskriften åpner ikke for ny veibygging. En eventuell søknad om bygging av disse veiene vil måtte behandles som § 4-søknad.

De aktuelle veiene må om de skal bygges underkastes en grundigere vurdering i samband med dispensasjonsbehandling. Det må gjøres en analyse av grunneiers behov, skogfaglige behov i forhold til alternative transportmetoder og en grundigere analyse av miljøkonsekvensene ved bygging. Veiene er lagt inn i kartdelen av forvaltningsplanen til orientering, dette innebærer altså ikke en godkjenning.

Om det blir gitt dispensasjon for veibygging, må veileder for skogsveibygging med miljøhensyn må legges til grunn. Veistandard bør reduseres noe i forhold til mal uten at det skal ha betydning for evt. tilskudd. Ved anlegg skal organiske masser tas vare på og brukes til tildekking av fyllinger og skjæringer samt til gjenlegging av veier som skal fjernes.

Skogsdrift

Med langt til bilvei også om veinettet bygges ut og normalt mye snø er drift på barmark mest hensiktsmessig rent driftsmessig. Skogbunnen har stort sett selvdrenende masser, kjøreskader vil derfor bli begrenset. På den annen side vil naturlig gjenvekst i eventuelle skader være sein og erosjonsskader vil kunne oppstå – slike skader må derfor utbedres raskt. De tørre massene gjør at sår i vegetasjonsdekket har vanskelig for å gro uten hjelp.

Største tillatte hogstflate er 3 daa etter verneforskriften. Dette er ikke hensiktsmessig da utformingen av flatene har større betydning for landskapsbildet enn størrelsen. Begrensingen på flatestørrelse skaper også problemer i de bratte liene hvor drift med taubane er påkrevd, skal dette bære seg økonomisk må større arealer avvirkes samtidig. Lukkede hogstformer endrer ikke landskapsbildet og bør foretrekkes – flatestørrelsen vil da ha mindre å si for landskapsbildet. Granfelt bør sluttavvirkes uten hensyn til flatestørrelsen og erstattes med furu, helst stedegen.

Skal en oppnå tilfredsstillende naturlig foryngelse av furu må det markberedes etter hogst. Da området ligger høyt er det sjeldent frøår og det vil som regel også være nødvendig med noe planting. Rydding og tynning av ungskog er nødvendig for kvaliteten på fremtidsskogen. Rydding og tynning av ungskog som beholder naturlig treslagssammensetning hindres ikke av verneforskriften.

Kløving med hest.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Felles retningslinjer for drift av dyrket mark og nydyrking i landskapsvernområdene

Vernebestemmelsene (§ 3 pkt. 1.2) åpner for drift av eksisterende dyrket mark og i landskapsvernområdene (§ 3 pkt. 1.3) for nydyrking og beitekultivering etter søknad.

- a) Drift av eksisterende dyrket mark og setervoller omfatter pløying, gjødsling, såing med arter og sorter vanlig i jordbruket og mindre arbeider med grøfting og lignende på innmarka nødvendig for eksisterende drift, jf. landbrukets forskrifter. Større tiltak som omfattes av landbrukets forskriftsverk, profilering av dyrket mark og lignende er søknadspliktig etter verneforskriften.
- b) Beitekultivering og nydyrking kan skje etter søknad i landskapsvernområdene. Søknad om nydyrking skal vurderes konkret i forhold til verneverdiene. I brukssonene først og fremst mot botaniske verneverdier.
- c) Jf. [Forskrift om nydyrking](#), § 3, omfatter nydyrking tre typer:
 - opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark,
 - opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og
 - opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark.

Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking.

[Kulturmark som slåttemark \(ugjødslet slåtteng, urterike slåttenger m.v.\) og enkelte typer av beitemark \(ugjødslet hagemark og einerbakker m.v.\) er ikke overflatedyrket mark. Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking.](#)

- d) Med beitekultivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekultivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene.
- e) På setervoller og andre fulldyrka arealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying sammenhengende i 50 år, oppfordres det på det sterkeste til å avstå fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt husdyrgjødsel og isåing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene.
- f) Seter i biotopvernområdene tilrås gitt dispensasjon for nødvendige tiltak i drift etter verneforskriftens § 4 på samme vilkår som i forskrift for landskapsvernområdene og punktene a) – e) over.

Tiltak

- Kartlegging av skjøtselsbehov for disse områdene – følges opp med skjøtselsplanlegging i områder med u-gjødset beite jfr. pkt. e) over, og prioritering av de viktigste.

Retningslinjer for hogst i fjellbjørkeskog i Åmotsdalen og Åmotan-Grøvudalen

- Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde trær som er med på å prege landskapet er forbudt.
- Ved plukkhogst skal minst 1/3 av trærne i hellende terreng (> 10 % helling) og 1/5 av trærne i flatt terreng stå igjen. Gjenstående trær skal ha minst 50% av gjennomsnittlig maksimal trehøyde på stedet.
- Flater skal ikke være større enn 3 daa. Avstand mellom flater skal være minst 50 m. Flatene kan ikke utvides eller nye anlegges nærmere enn 50 m før gjenveksten har nådd minst 2 meters høyde. Det skal ikke hogges flater over grensen for produktiv skog eller inn mot treløse områder.
- Virke tatt av ras kan tas ut uten hensyn til b) og c).
- Transport av felt virke – her er forskriften forskjellig i de to områdene:
Åmotsdalen:
Uttransport av felt virke kan kun skje på vinterføre med snøscooter, etter innvilget søknad.
Åmotan-Grøvudalen:
Uttransport av felt virke kan på vinterføre skje med leiekjører eller med eget kjøretøy i næring uten søknad. Det må søkes særskilt om transport med eget kjøretøy utenom næring og for transport på barmark.
- Vernemyndigheten bør varsles om hogst, varsel bør også si hvordan virket skal transporteres ut. Ønskes hogst på annet vis enn etter pkt a) – e) må det søkes om dispensasjon etter verneforskriftens § 4. Slik gis kun i særskilte tilfelle om søker dokumenterer at verneinteressene ikke blir skadelidende.

Retningslinjer for skogsdriften i furuskogsområdene i Åmotan i Åmotan-Grøvudalen landskapsvernområde, og Åmotsdalen landskapsvernområder

- Hogst meldes skogoppsynet (kommunen) etter regler for hogst av vernskog. Kommunen skal vurdere meldingen også i forhold til verneverdiene og om nødvendig pålegge endringer i opplegget for driften.
- Følgende hogstformer tillates: Frørestillingshogst inntil 15 da. Tynning, bledningshogst, skjemstillingshogst, plukkhogst ("Hagnermetoden") og fjellskoghogst kan utføres uten begrensning i areal. For vanlig flatehogst gjelder maksimal flatestørrelse på 3 daa.
- Granfelt bør sluttavvirkes samlet. Det er ikke tillatt med gjenplantning med gran, slike felt skal forynges naturlig med furu eller tilplantes med furu av stedegen proveniens.
- Markberedning og plantning av treslag av lokal proveniens tillates – hvordan dette skal gjøres skal framgå av melding om hogst. Markberedning skal skje med lett utstyr og med minst mulig inngrep. Gjeninnplantning av gran er å se på som treslagsskifte og er ikke tillatt.
- Uttransport av virke søkes ikke om særskilt, men opplegg for uttransport skal inngå i melding om hogst (Åmotan). I Åmotsdalen tillates kun transport på vinterføre og da etter søknad. Det samme gjelder motorferdsel i samband med eventuell markberedning.
- Terrenghogst etter kjøring i samband med hogst og transport skal utbedres umiddelbart.
- Ved rydding og tynning skal den naturlige sammensetningen av treslag opprettholdes.

Følgende gjelder kun Åmotan:

- Avgrensning for Åmotan er vist i kart i forvaltningsplanen.

6.2 Skiferdrift

6.2.1 Nasjonalparken

Rammer og regelverk

Nasjonalparken skal ta vare på et sammenhengende, og til en stor grad urørt fjellområde, samt det biologiske mangfoldet i dette området. Villreinen er framhevet. Vernet skal sikre variasjonsbredden i naturtyper, landskapsformer og geologiske forekomster og kulturminner. Allmennheten skal kunne oppleve dette gjennom et tradisjonelt enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene inneholder ikke noe konkret i forhold til næringsliv for øvrig. Eventuell virksomhet vil måtte underordne seg vernebestemmelsenes forbud mot inngrep i terrenget, nybygg, motorferdsel med videre.

Status og utfordringer

En betydelig næringsinteresse i Oppdal kommune er skifernæringen. De mest interessante områdene for næringen (Sæterfjellet – Kvennbekkhøa – Sletthøa) ble holdt utenfor vernet. Det er imidlertid påvist mulig

drivverdige forekomster helt inn til Tjønnglupen. På lang sikt (> 50 år) kan det bli ønske om å finne mulige løsninger for uttak av disse ressursene. Samtidig er områdene rundt Sletthøa – Kvennbekkhøa viktige områder for villreinen sommer og vinter.

Dagens drift av skifer i randsonen til nasjonalparken er en utfordring i forhold til ivaretagelse av verneinteressene. Det er åpnet for uttak av skifer helt inn mot grensen til nasjonalparken. Det er aktivitet i barmarks-sesongen, og støy fra anleggsdriften kan være forstyrrende i forhold til villreinen i området. Estetisk og landskapsmessig er også skiferdriften i sterk kontrast til det vernede landskapet opp mot fjellet. Oppdal kommune er ansvarlig for overordnet planlegging av driften i medhold av plan- og bygningsloven.

Retningslinjer for forvaltningen, skiferdrift

- Det skal ikke åpnes for skiferbrudd eller annet uttak av masser innenfor verneområdet.
- Oppdal kommune vil kreve utarbeidet reguleringsplan for skiferdrift. Planene må også omfatte avslutning og etterbehandling.

Skiferbrudd i Drivdalen.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Garnfiske i Storvatnet.

FOTO: ØIVIND LEREN

6.3 Reiseliv

Reiselivet i området per 1997 er detaljert beskrevet i Fagrappport reiseliv. Denne rapporten ble utarbeidet i forbindelse med verne- og fylkesdelplanarbeidet. For mer detaljerte opplysninger henvises til denne. Det har vært gjennomført lignende registrering i ettertid som omtales kort nedenfor.

6.3.1 Generelt for området

Dovrefjellområdet har vært brukt av mennesker i uminnelige tider. Ressursene i fjellet har vært viktige for fjellbygdene gjennom jakt, fangst, fiske, sanking og beiting. Ferdselsåren over Dovrefjell har vært benyttet i århundrer, og har sammen med seteraktiviteten bidratt til å danne grunnlaget for det vi i dag betegner som reiseliv. Reiseliv defineres i denne sammenhengen som en næring bestående av flere forskjellige bransjer, som har det til felles at en vesentlig del av virksomheten består i å tilfredsstille turister og andre reisendes behov for kjøp av varer og tjenester. Med reisende menes ferie- og fritidsreisende, ordinære forretningsreisende og kurs-, konferanse- og kongressdeltagere.

For mange typer reiseliv er det ofte et samspill mellom bruken av de ulike verneområdene og randsonen. Det blir derfor vanskelig å betrakte reiseliv i de ulike verneområdene og utenfor verneområdene hver for seg. Reiseliv omtales derfor generelt for Dovrefjellområdet, slik det er definert i fylkesdelplanen, mens retningslinjene og tiltakene for forvaltningen omhandler de spesifikke vernekategoriene der det er hensiktsmessig.

Miljøtilpasset turisme i verneområder – regjeringens mål St.prp. nr. 65 (2002-2003) åpner for økt miljøtilpasset turistvirksomhet i verneområder. En hovedutfordring er at turistvirksomheten ikke kommer i konflikt med verneformålet:

Rypespor.

FOTO: PER JORDHØY

Regjeringen mener likevel det er potensial for mer turistmessig bruk av våre verneområder, og vil åpne for økt miljøtilpasset turistvirksomhet som ikke kommer i konflikt med verneformålet i nasjonalparkene. Tilrettelegging skal skje på naturens premisser, men med premisser som samtidig åpner for flerbruk.

Tiltak innenfor nasjonalparker og landskapsvernområder i forbindelse med turisme skal selvstendig vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. Det er tiltakets innvirkning i forhold til verneformålet som skal være avgjørende, ikke om tiltaket har næringsmessig betydning.

(St.prp. nr 65 (2002-2003): s 211-212).

Reiselivsbedrifter i området

De fleste reiselivsbedriftene i Dovrefjellområdet ligger i randsonen til fjellet, langs hovedvegene. I tillegg har turistforeningene en rekke turisthytter i og inntil verneområdene. Turisthyttene og utleiehyttene omtales under friluftslivskapittelet. Dette kapittelet omtaler reiselivsbedriftene i randsonen til fjellet.

NINA-rapporten, Bruk og forvaltning av nasjonalparker i fjellet, presenterer blant annet brutto omsetning for ulike virksomheter knyttet til verneområdene i Dovrefjellområdet. Resultatene viser at brutto omsetning knyttet til turisme utgjør 40,3 millioner. Her utgjør overnatting sammen med servering den største omsetningsposten (cirka 15 mill. kroner). Jakt, fiske og fotturisme er også grunnlag for en stor del av omsetningen (cirka 7 mill. kroner). I tillegg står ridning og guida turer, spesielt moskus- og toppturer, for en viktig del av omsetningen (cirka 3,5 mill. kroner). De guida turene er, sammen med jakt, fiske og fotturisme, de næringsaktivitetene som helt eller delvis foregår inne i verneområdene. Brutto omsetning for aktiviteter knyttet til turisme i Dovrefjellområdet, er i følge rapporten i samme størrelsesorden som gjennomsnittet for alle utmarksarealer i Norge.

Reiseliv i og rundt nasjonalparken

NINA-rapporten presenterer en oversikt som viser ulike former for næringsaktiviteter knyttet til turisme i Dovrefjellområdet (Dovrefjell – Sunndalsfjella nasjonalpark) i 2002:

Tabell 10: Næringsaktivitet knyttet til turisme i Dovrefjellområdet i 2002.

Type aktivitet	Omfang	Område
Hytteutleie (flere aktører)	Hytteutleie fra Statskog og Oppdal bydeallmenning fjellstyrene sine hytter, samt enkelte private utleiare	Hjerkinn, Lesja, samt statsallmenningene.
Overnatting (17 bedrifter)	Over 13 200 gjestedøgn for overnattingsbedrifter som ligger langs E6 eller andre store ferdselsårer	Bedrifter langs E6 over Dovrefjell samt noen setrer på Lesja.
Jakt og fiske (flere aktører)	Salg av jakt og fiskekort. En rettighetshaver tilbyr jaktpakker etter villrein hvor overnatting og servering er inkludert i prisen	Jakt og fiske foregår i hele området. Privatgrunn og bygdeallmenninger utgjør hoveddelen av arealet, men også mye statsallmenning og annen statsgrunn.
Guida turer (8 bedrifter)	Cirka 255 moskus- og toppturer til Snøhetta totalt med om lag 2 700 deltagere. Det foregår mellom 45-50 guida turer i kulturlandskapet i Grøvdalen og ved Oppdal.	Områdene som brukes mest er Snøhetta, Nystugudalen-Stroplsjødalen og Grøvdalen.
Klatring med mer (6 bedrifter)	Klatring (isklatring og tradisjonell klatring), samt rappelling over elvegjel.	Mest i Oppdal-Sunndalsområdet, utenfor nasjonalparken i landskapsvernområdene.
Ridning (6 bedrifter)	Daglige turer i fjellet, samt tredagers- og ukesturer i fjellet. Sesongen varer cirka 12 uker. Ingen oversikt over antall deltagere.	Ridning foregår mest i Hjerkinn-Knutshøområdet øst for E6 i og i Grimsdalsområdet sør for E6-
Hundekjøring (2 bedrifter)	Mest aktivitet i landskapsvernområdene og i 5 km sona utenfor landskapsvernområdene. Noe økt bruk i nasjonalparken på sen vinteren.	Hundekjøring foregår mest etter faste løyper i dalområdene og noe aktivitet på høyfjellsplatået mot Snøhetta på etter vinteren.
Leirskole/ Undervisning (3 bedrifter)	En leirskole, samt en overnattingsbedrift som tar i mot grupper med vanskeligstilte barn fra Tyskland. 6 turer i nasjonalparken med en eller to skoleklasser om høsten etter moskustur/topptur til Snøhetta. I landskapsvernområder: 7 grupper av 6-9 personer på en ukes opphold i Lavvoleir i Åmotsdalen i Oppdal, samt noe aktivitet i nasjonalparken. Klasseset/leirskole i begrenset omfang på Gammelsetra.	Leirskolen bruker Fokstumyra, Snøhetta og Einøvlingenområdet, samt Snøheim/Ringvegen. Fra Oppdalsida benyttes Åmotsdalen landskapsvernområde, samt at de har enkelte moskusturer inne i nasjonalparken. Gammelsetra i Grøvdalen og Grøvdalshytta.

Som et tillegg til oversikten ovenfor nevnes de årlige jakthundprøvene i området Hjerkinn – Kongsvoll. Disse bidrar vesentlig til belegget på reiselivsbedrifter i området.

Reiseliv i tilknytning til de øvrige verneområdene

Også i de øvrige verneområdene finnes et potensiale for reiselivsutvikling i randsonen. Det kan være småskala-turisme i forbindelse med gardsturisme, ulike former for guiding, jakt og fiske.

Verneområdene vs. PBL-områdene.

I henhold til plan- og bygningsloven skal fylkesdelplanen være retningsgivende for kommunenes planlegging i områdene mellom verneområdene og fylkesdelplanens

yttergrense. Fylkesdelplanens hovedformål er sammenfallende med verneplanen: Å sikre leveområdene for den siste opprinnelige ville fjellreinen i Skandinavia. Dette gjør fylkesdelplanen til et egnet verktøy for tilrettelegging for reiseliv i randsonen til verneområdene.

Fylkesdelplanen bygger på en rekke mål og strategier for ulike sektorinteresser i Dovrefjellområdet, og reiseliv er en av disse sektorinteressene. Som en følge av at reiseliv er et samspill mellom bruken av både verneområder og andre områder, og at både verneplanen og fylkesdelplanen har samme hovedformål, er det hensiktsmessig at forvaltningsplanen tar utgangspunkt i målene for reiseliv som er skissert i fylkesdelplanen.

Fylkesdelplanens mål for reiseliv

Fylkesdelplanen skisserer to hovedmål for reiseliv i Dovrefjellområdet.

Øke reiselivets betydning for sysselsetting og aktivitet.

- Reiselivspotensialet knyttet til fjellområder, seterdaler og levende bygder må utnyttes bedre, gjennom økt samarbeid, vektlegging på kultur- og miljøbasert turisme og samspill mellom tyngre reiselivsområder og småskala bygdeturisme.

Utvikle en reiselivsnæring i samspill med kultur- og naturvernet.

- Reiselivet må bygge på de restriksjoner for ferdsel og bruk som trekkes opp i verneforskriften og kommunale arealplaner. Gjennom markedsføring, tilrettelegging og turopplegg bør reiselivsnæringen brukes aktivt for å kanalisere ferdsel. Det bør legges opp til økt samarbeid mellom reiselivsnæringen og areal- og ressursforvaltningen.

Det er først og fremst fylkesdelplanens andre mål som er relevant i forhold til verneområdene.

Hovedutfordringen er å få en miljøbasert og miljøtilpasset⁴ reiselivsutvikling i Dovrefjellområdet, uten at det går på bekostning av de natur- og kulturhistoriske kvalitetene. Dette er viktig med tanke på at natur- og kulturkvalitetene som ivaretas gjennom vernet danner grunnlaget for reiselivet i Dovrefjellområdet.

Kanalisering av ferdsel er et overordnet mål for forvaltningen av Dovrefjellområdet. Forvaltningsplanens inndeling i ulike forvaltningssoner er ment som et hjelpemiddel for å oppnå differensiert bruk i verneområdet. I dette ligger det at man skal ha liten grad av teknisk tilrettelegging i de sentrale og mest sårbare delene av

verneområdet. De mer perifere og mindre sårbare områdene tåler større grad av teknisk tilrettelegging, og skal fungere som buffersoner mot de sentrale fjellområdene. Dette innebærer at det i landskapsvernområdene kan legges til rette for miljøtilpasset turistvirksomhet innenfor rammene av verneformålet. Eksempler på dette er gards- og seterturisme. Guidede turer er også eksempler på aktiviteter som kan gjennomføres i verneområdene, dette kan også være positivt i forhold til å kanalisere ferdsele.

Nyetableringer av reiselivsbedrifter og –aktiviteter i verneområdene

Etablering av nye overnattingsbedrifter er ikke tillatt i verneområdene, annet enn ved bruksendring av eksisterende bygg i landskapsvernområdene. Dette søkes lokalisert til brukssonene. I fylkesdelplanens retningslinjer heter det at overnattingsbedrifter legges til eksisterende turiststeder og tettsteder. En konsentrasjon av reiselivsaktører er i tråd med prinsippet om kanalisering av ferdsel, ved at man unngår mange mindre innfallsporter til verneområdene. På denne måten fanger man opp flere brukere på færre steder, og effekten av kanaliseringstiltakene øker. Det er viktig at satsingsområdene følges opp med tilretteleggingstiltak og kvalitetssikring.

I tillegg til tettstedene omkring Dovrefjellområdet er områdene langs E6 over Dovrefjell godt egnet for miljøbasert og miljøtilpasset reiseliv. Økt tilrettelegging for reiseliv i dette området gir mulighet for vekst i nærområdene til Hjerkin, Dombås, øvre del av Folldal, Kongsvoll og Oppdal. Det er store natur- og kulturkvaliteter innen kort avstand fra bilveg/parkering. Her finnes også flere overnattingsbedrifter med variert tilbud innen ulike aktiviteter, og områdene er dels tilrettelagt og lett tilgjengelige langs E6. Med utgangspunkt i områdets rike natur- og kulturkvaliteter ligger det store utfordringer for økt tilrettelegging for besøkende. Skilting, opparbeiding av stier, "carwalks" og god informasjon er eksempler på effektive tilretteleggingstiltak.

Bilveier og camping i verneområdene

Vegene som omkranser Dovrefjellområdet genererer mye trafikk til området, og i de senere år er det registrert en økning i antallet bobil. Vernebestemmelsene sier at det er et generelt forbud mot plassering av campingvogner og bobiler i verneområdene. I Jora og Fokstugu landskapsvernområder og i biotopvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til hensetting/parkering av campingvogner og bobiler på areal som er spesielt avsatt

⁴ Begrepet miljøbasert reiseliv brukes om det substansorienterte og har utspring i de produktene reiselivet tilbyr med utgangspunkt i miljøet (natur og kultur). Det miljøtilpassete reiselivet er konsekvensorientert og vektlegger ønsket om minst mulig negative konsekvenser for et ytre miljøet (St.prp. nr 65 (2002-2003)).

Med hest på tur.

FOTO: BJØRN MIDTSKOG

til formålet gjennom forvaltningsplanen. Det er viktig at dette følges opp med merking/skilting ved de aktuelle områdene for parkering og der bilveier krysser vernegrensene. Se retningslinjene for oversikt over arealer avsatt til formålet.

Forsøpling kan bli et problem på disse plassene. Derfor bør brukerne oppfordres til å ta med søppel ut av området og levere det på etablerte mottak i bygda, framfor etablering av nye renovasjonsordninger inne områdene. Det siste gir erfaringsmessig økt forsøpling.

Krav til den som vil arrangere organisert ferdsel - sertifisering

Utviklingen i reiselivsnæringen tilsier at etterspørselen etter organisert turopplegg vil øke i årene som kommer. En sertifiseringsordning for reiselivsaktører vil derfor være et viktig tiltak for å kvalitetssikre aktører som ønsker å drive organisert ferdsel i verneområdene. En sertifisering vil også være viktig merkevarebygging for reiselivsaktører i området.

For nasjonalparken må det gis tillatelse for å drive organisert virksomhet. Det er ikke grunnlag i verne-

bestemmelsene for at forvaltningsmyndigheten kan stille betingelser om sertifisering av utøvere. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid stille vilkår i tillatelsen som angir krav til kompetansen hos den som ønsker å drive aktiviteten, i den grad dette har betydning for å ivareta verneverdiene. I tillegg kan det angis i hvilke områder den organiserte virksomheten kan utøves, og om det er områder som bør unngås, eller tidspunkt der organisert virksomhet ikke bør tillates for eksempel av hensyn til dyrelivet i området eller andre sårbare forhold. For Knutshø LVO må det gis tillatelse ved gjennomføring av idrettsarrangement, jaktprøver eller andre større arrangement. Her må forholdet til verneformålet vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Organisert virksomhet blir ikke regulert etter verneforskriftene for de øvrige landskapsvernområdene og biotopvernområdene.

Fjellopsyn og overvåking i verneområdet er viktige tiltak for å forhindre at ferdselen kommer i konflikt med verneformålet. Hvis det viser seg at reiselivsaktører bryter vernebestemmelsene i forbindelse med organisert ferdsel, bør forvaltningsmyndigheten inndra tillatelsen.

6.3.2 Retningslinjer og tiltak

Retningslinjer for reiseliv i nasjonalparken

- a) All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- b) Aktiviteten skal bære preg av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- c) Økt reiselivsaktivitet skal ikke medføre økning i motorferdselen i området.
- d) All forurensing og forsøpling er forbudt. Avfall skal tas med ut av området.
- e) Reiselivsaktører som ønsker å drive organisert ferdsel (definert foran), skal søke forvaltningsmyndigheten om særskilt tillatelse. Tillatelse skal angi vilkår knyttet til ivaretagelse av verneformålet.
- f) Forvaltningsmyndigheten kan stille krav til kompetansen til de som ønsker å drive organisert ferdsel i nasjonalparken, dersom det er nødvendig i forhold til verneverdiene.
- g) Reiselivsaktører som bryter vernebestemmelsene skal miste tillatelsen til å drive organisert ferdsel i nasjonalparken og må eventuelt søke på nytt grunnlag neste sesong.

Retningslinjer for reiseliv i landskaps- og biotopvernområdene

- a) I landskapsvernområdene kan det legges til rette for mindre, miljøtilpasset turistvirksomhet innenfor rammene til verneformålet. Dette kan fortrinnsvis skje i brukssonene, knyttet til eksisterende landbruksbebyggelse om det betinger overnatting.
- b) All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- c) Økt reiselivsaktivitet skal ikke medføre økning i motorferdselen i området.
- d) I Knutshø landskapsvernområde må organisert bruk av området (se definisjon foran) til idrettsarrangement, jaktprøver, eller andre større arrangement ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Retningslinjer for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner i Jora og Fokstugu landskapsvernområder, samt i biotopvernområdene

- a) Selv om vernebestemmelsene åpner for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner, skal det innhentes grunneiers tillatelse.
- b) I **Jora landskapsvernområde** åpner vernebestemmelsene for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner på tilrettelagt område ved brua over Jora ved Reindøl. I tillegg finnes en tilrettelagt plass med samme formål ved Nysetra tett opp til grensa til landskapsvernområdet.
- c) I **Fokstugu landskapsvernområde** åpner vernebestemmelsene for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner ved Nysetra og Gardsenden i forbindelse med reinsjakta (20.08.-14.09).
- d) I **Torbudalen biotopvernområde** åpner vernebestemmelsene for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner på den tilrettelagte "fjellcamping-plassen" (Sunndal fjellstyre) ved Larstjønna
- e) I **Sandgrovbotn-Mardalsbotn biotopvernområde** åpner vernebestemmelsene for parkering/hensetting av bobiler og campingvogner ved Kalelva, og ved demningen ved Store Sandgrovvatnet.
- f) Plassene over er vist i plankartet. Det er ikke lov å hensette bobil/campingvogn mer enn 2 uker i strekk på en plass.
- g) I øvrige verneområder er slik hensetting ikke tillatt. Bobiler kan likevel parkeres på parkeringsplasser mens eieren er på tur i området.

Tiltak for reiseliv i verneområdene

- Etablere et samarbeidsorgan bestående av forvaltningsmyndigheten i nasjonalparken, oppsynsmyndigheten, nasjonalparksentrene og reiselivsnæringen.
Ansvar: Forvaltningsmyndigheten
- Etablere en strategi for informasjon til reiselivsaktører som ønsker å drive organisert ferdsel i verneområdene.
Ansvar: Sentrale myndigheter
- Anmode kommunene om å skilte/merke områder for parkering/hensetting av bobiler/campingvogner og der veier går inn i verneområdene. Gjøre det fysisk vanskelig med hensetting av slike langs veier i verneområdene. **Ansvar:** Forvaltningsmyndigheten

Fugletitter, Fokstumyra.

FOTO: ØIVIND LEREN

6.4 Friluftsliv

6.4.1 Generelt for området

Utviklingstrekk i friluftslivet

Dovrefjellområdet er et unikt område i forhold til uberørthet. Sentrale deler av verneområdet består av urørte naturområder uten veier eller andre inngrep. De sentrale områdenes særegenhet bidrar til å danne grunnlag for et villmarksbasert friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Andre deler av verneområdet har en infrastruktur som legger til rette for større grad av teknisk tilrettelegging og mer utstrakt bruk.

Friluftsliv har vært, og er en viktig del av bruken av Dovrefjellområdet. Sentrale myndigheter har signalisert økt satsning på bruk av verneområder i reiselivssammenheng. Med bakgrunn i dette kan man anta at friluftslivsaktiviteten i området vil øke i årene som kommer.

I Friluftsmeldinga - Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) - defineres friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Regjeringens målsetting med friluftslivspolitikken er å fremme det enkle friluftslivet for allmennheten, i dagliglivet og i harmoni med naturen.

Allemannsretten er et viktig prinsipp i det norske friluftslivet og framgår av **friluftsloven**. Formålet med friluftsloven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes. Det er et uttalt mål å sikre og styrke allemannsretten som et fundament for friluftslivet.

Den generelle samfunnsutviklingen har innvirkning også på friluftslivet. Mens friluftsliv for 20-30 år siden var basert på tradisjonelle aktiviteter som turer til fots, på ski og ulike former for høsting, ser man i dag en dreining mot mer moderne aktiviteter. Dette er aktiviteter med moderne, prestasjonsorientert eller sportslig preg, hvor naturen blir arena for personlig utfoldelse. Typiske aktiviteter er snøbrettkjøring, terrengsykling, fjellklatring, heliskiing, rafting, juving og frikjøring på ski.

De nye aktivitetene fenger unge mennesker, og en del av aktivitetene stiller krav til økt tilrettelegging og gir økt press for bruk av motorisert ferdsel. Hvis denne typen

aktiviteter får utvikle seg uten påvirkning fra forvaltningsmyndigheten, kan de komme i konflikt med verneformålet for områdene. En viktig utfordring er derfor at friluftslivet skal ha en miljøvennlig utvikling. Den beste måten å gjøre dette på er å legge til rette for det enkle friluftslivet basert på opplevelser som krever liten ressursinnsats. Dette er også en generell målsetting for myndighetene – det følger både av regjeringens kommentarer til åpning av noen nasjonalparker for kommersiell turisme, og av friluftsmeldinga.

I det følgende presenterer forvaltningsplanen de overordnede rammene og regelverk som er nedfelt i verneforskriftene. Deretter omtales friluftsliv generelt for hele området med utgangspunkt i dagens status, og hvilke utfordringer forvaltningsmyndigheten står over for.

Rammer og regelverk

Nedenfor presenteres felles rammer for friluftsliv i hele verneområdet.

De ulike verneforskriftene varierer noe i forhold til friluftsliv, og det er bare i nasjonalparken friluftsliv er en del av verneformålet. Følgende er felles for alle verneområdene: Ferdsel til fots og på ski er fritt for alle, det kan innføres restriksjoner om ferdsel er til skade for verneverdiene. Hensynsfull ferdsel skal være et mål for friluftslivet i verneområdene.

Merkede stier og løyper som eksisterte på vernetidspunktet kan opprettholdes, men forvaltningsmyndigheten kan pålegge omlegging om det er påkrevet i forhold til verneverdiene. Nye merkede stier og løyper, bruer og lignende kan bare etableres med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene. I praksis vil dette skje ved at kartene i forvaltningsplanen angir rutenettet.

Vernebestemmelsene åpner ikke for nybygg av turisthytter eller andre husvære for friluftsliv i noen av verneområdene.

Barn på tur.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.4.2 Status og utfordringer

Dovrefjellområdet er et populært område for friluftsliv, særlig er toppturer til Snøhetta noe som tiltrekker mange besøkende. Hvis man ser hele området under ett er nasjonalparken mest besøkt. Somrene 1999 og 2000 ble det gjennomført ferdselsregistreringer i hele området unntatt Knutshø. Resultatene fra undersøkelsen viser at rutene fra de etablerte reiselivsområdene utenfor verneområdene, og rutene mellom turisthyttene, har størst trafikk. I de øvrige delene av området er trafikken mer beskjeden, og det er først og fremst randsonene og områder tilgjengelig fra veg som blir benyttet. Ferdselsregistreringen viser at dagsturtrafikken står for om lag 75 % av bruken.

Ulike former for ferdsel i verneområdene kan i mange tilfeller medføre konflikter med verneformålet. DN-rapport 1996-3 omhandler forvaltning av nasjonalparker, og fremhever at bruk som er innen rammene til verneforskriften likevel kan komme i konflikt med vernet. I tilfeller hvor friluftsliv kommer i konflikt med verneformålet, skal friluftslivet vike.

Kanalisering, sonering og informasjon er nøkkelbegreper i forhold til ferdsel i verneområder. For å unngå konflikter med verneformålet, er det viktig å styre ferdselen

utenom sårbare områder. Hensikten med dette er å kanalisere ferdselen til områder som er tilrettelagt for ulike formål. Samtidig ønsker man å unngå ferdselsøkning i sentrale og sårbare deler av verneområdet. Informasjon er viktig for å oppnå et ønsket ferdselsmønster i verneområdene. Besøkende til verneområdene må få tilgang til god informasjon på en effektiv måte. Det er derfor en utfordring å videreføre informasjonsarbeidet i tilknytning til Dovrefjellområdet, hvor forvaltningsmyndigheten, i Nasjonalparker og SNO er viktige aktører.

En annen utfordringen ligger i å kanalisere og stimulere til bruk av randsonene inntil verneområdene og brukssonene i verneområdene. Fokstugu, Hjerkin, Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder er i særstilling ved at Dovrebanen og E6 går gjennom områdene. Dette fører til at spesielt Hjerkin og Kongsvoll er viktige utgangspunkt for ferdsel i de omliggende områdene.

Undersøkelser viser at mange besøkende benytter seg av et relativt lite område i nærheten av parkeringsmulighet for bil. Økt tilrettelegging og fokus på mulighetene som ligger både i verneområdene og de øvrige områdene langs E6, vil bidra til at flere brukergrupper får oppleve natur- og kulturmiljøet i området. Derfor er det viktig å se verdien av tilrettelegging for ferdsel i Hjerkin,

Kanotur på Unndalsvatnet.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder i sammenheng med tilretteleggingen i Fokstugu landskapsvernområde og de øvrige områdene langs E6 som ikke omfattes av verneområdene. Fokstugu naturreservat og Dovre nasjonalpark må også sees i sammenheng med tiltak i disse områdene.

Turisthytter og utleiehytter

Turisthyttene i Dovrefjellområdet eies og drives av lokale turistforeninger som er organisert i Den Norske Turistforening (DNT). Lokalforeningene er DNT Oslo og omegn (DNT-OO), Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT), Molde og Romsdals Turistforening (MRT) og Trondhjems Turistforening (TT).

Turisthyttene defineres i følgende kategorier:

- Betjente turisthytter hvor det serveres både frokost og middag.
- Selvbetjente turisthytter er utstyrt med det man trenger for matlaging og opphold, inklusive proviant.
- Ubetjente turisthytter har samme utstyr som selvbetjente turisthytter, men har ikke proviant.

Nedenfor presenteres turisthyttene i og i nærheten av Dovrefjellområdet. For turisthytter som ligger inntil verneområdet er vernekategori i parentes.

Åmotsdalshytta.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Det er totalt 15 turisthytter i og inntil Dovrefjellområdet med til sammen 344 senger. Fire hytter er i nasjonalparken, 3 hytter er i Eikesdalsvatnet landskapsvernområde og 2 hytter er i Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde. De resterende 6 hyttene er inntil de vestlige delene av verneområdene. Unntaket er Orkelsjøhytta som er den eneste turisthytta øst for E6. To av hyttene i verneområdene er ubetjente, mens de 7 andre er selvbetjente. Vangshaugen og Aursjøhytta, som ligger utenfor verneområdet, er de eneste betjente hyttene i hele området.

Tabellen nedenfor viser overnattingstallene for turisthyttene i Dovrefjellområdet de siste 10 årene. De minste hyttene har stabilt besøk, mens de større hyttene har et noe mer variabelt besøk gjennom 10-års perioden, uten at det er mulig å si noe generelt om tendensen (noen tall mangler).

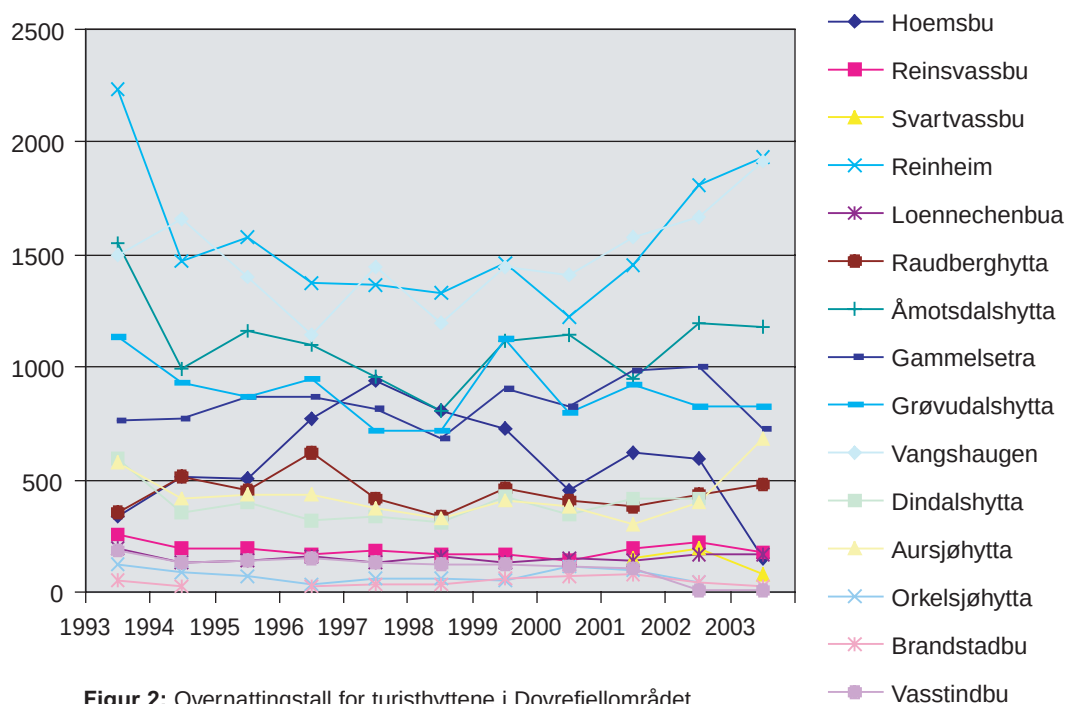
Tabell 11: Turisthytter i Dovrefjellområdet.

Turisthytte	Kommune	Standard	Antall senger	Eier	Vernekategori
Reinheim	Oppdal	Selvbetjent	38	DNT-OO	Nasjonalpark
Åmotsdalshytta	Oppdal	Selvbetjent	30	KNT	Nasjonalpark
Rauberghytta	Sunndal	Selvbetjent	16	KNT	Nasjonalpark
Loennechenbua	Sunndal	Ubetjent	2	KNT	Nasjonalpark
Hoem	Nesset	Selvbetjent	39	MRT	ED LVO
Reinsvassbu	Sunndal	Selvbetjent	8	MRT/DNT-OO	ED LVO
Svartvassbu	Rauma	Ubetjent	12	MRT	ED LVO
Grøvdalshytta	Sunndal	Selvbetjent	26	KNT	Å-G LVO
Gammelsetra	Sunndal	Selvbetjent	22	KNT	Å-G LVO
Turisthytter nært opp til verneområdene					
Vangshaugen	Sunndal	Betj./Selvbetj.	60	KNT	Å-G LVO
Dindalshytta	Oppdal	Selvbetjent	11	TT	Nasjonalpark
Aursjøhytta	Nesset	Betj./Selvbetj.	48	KNT	ED LVO/BVO
Orkelsjøhytta	Oppdal	Selvbetjent	8	TT	KH LVO
Brandstadbu	Sunndal	Ubetjent	8	MRT	ED LVO
Vasstindbu	Nesset	Selvbetjent	10	MRT	ED LVO
Total antall senger			344		

Eikesdalsvatnet landskapsvernområde (ED LVO)

Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde (Å-G LVO)

Knutshø landskapsvernområde (KH LVO)

Figur 2: Overnattingstall for turisthyttene i Dovrefjellområdet.

Eksempelvis har Reinheim, som er den største hytta i nasjonalparken, 1566 overnattningsdøgn i året som gjennomsnitt i perioden 1993-2003.

Turisthyttene utgjør viktig infrastruktur for ferdsel til fots i Dovrefjellområdet, ved at de bidrar til å kanalisere ferdselen langs merkede ruter i fjellet. Hyttene ligger ofte med en dagsetappe til fots som mellomrom. Dette har dannet grunnlaget for ferdselsmønsteret vi har i området i dag. Utvikling i friluftslivet og endringer i villreinens

arealbruk kan medføre behov for endringer i ferdselsmønsteret. Det er derfor en utfordring å kanalisere ferdselsmønsteret i verneområdene på en måte som gjør at det fremmer formålet med vernet.

I tillegg til turistforeningenes hytter driver enkelte fjellstyrer og bygdeallmenninger utleie av hytter i verneområdet. Dette er små hytter med begrenset overnattingskapasitet og enkel standard. Tabell 12 viser utleiehyttene i området.

Vangshaugen.

FOTO: ØIVIND LEREN

Tabell 12: Åpne- og utleiehytter i Dovrefjellområdet.

Åpne- og utleiehytter	Kommune	Antall senger	Eier	Vernekategori
Håkodalshytta	Sunndal	2	Sunndal FS	Nasjonalparken
Karistu	Sunndal	2	Sunndal FS	Nasjonalparken
Storvassbua	Sunndal	2	Sunndal FS	Nasjonalparken
Bjerckeroa	Sunndal	20	Privat (utleie)	Åmotan-Grøvdalen LVO
Uroa	Sunndal	3	Privat (utleie)	Åmotan-Grøvdalen LVO
Fiskehytta	Sunndal	5	Privat (utleie)	Åmotan-Grøvdalen LVO
Edvartbua	Sunndal	4	Privat (utleie)	Nasjonalparken
Vokterbolig Elgsjøen	Oppdal	6	Folldal Småbedrifter BIL	Knutshø LVO
Hansenbua	Oppdal	1	OBA	Nasjonalparken
Storsteinbua	Oppdal	(1)	OBA	Nasjonalparken
Blakhaugnaustet	Oppdal	1	OBA	Nasjonalparken
Fossbua	Oppdal	1	OBA	Knutshø LVO
Elgsjøhytta	Oppdal	6	Statskog	Knutshø LVO
Jervbua	Oppdal	4	OBA	Nasjonalpark
Vesleorkelsjøhytta	Oppdal	5	OBA	Knutshø LVO
Unndalsvatnet	Oppdal	2 x 4	OBA	Knutshø LVO
Bekklægret	Oppdal	3	OJFL	Nasjonalpark
Skredalægret	Lesja	4	Lesja FS	Nasjonalpark
Svartdalslibu	Lesja	2	Lesja FS	Jora LVO
Langtjønnbue	Lesja	4	Lesja FS	Dalsida LVO
v/Vangsvatnet	Lesja	2	Lesja JFF	Dalsida landskapsvernområde
Vangsbu	Lesja	4	Lesja FS	Dalsida LVO
v/ Fleskevatnet	Rauma	2	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
v/ Grøttavatnet (I)	Rauma	4	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
v/ Grøttavatnet (II)	Rauma	2	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
Grytiløftet	Rauma	1	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
Saufonnyhytta	Rauma	8	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
v/ Glutervatnet	Rauma	0	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
Middagsfjellhytta	Rauma	6	Hen Fjellstyre	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
Johanhytta	Rauma	2	Øverdalen grunneierlag	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
v/ Mjølrokkhaugen	Rauma	4	Øverdalen grunneierlag	Sandgrovbotn-Mardalsbotn BVO
Åpne- og utleiehytter nært opp til verneområdene				
Haujehytta	Lesja	5-6	Lesja FS	Jora landskapsvernområde
Torbudalshytta	Sunndal	8	Sunndal FS	Torbudalen BVO
Gåsbuhytta	Lesja	4-5	Lesja FS	Dalsida landskapsvernområde
Marsjøhytta	Folldal		Folldal Fjellstyre	Knutshø landskapsvernområde

De eksisterende turisthyttene, åpne- og utleiehyttene, samt sti- og løypenettet i verneområdet har positiv kanaliseringseffekt på ferdselen i området. Det er ikke kjent at turisthytter og ferdselen disse genererer utgjør betydelige konflikter med verneformålet. Unntaket er ferdselen fra Kongsvoll, via Stroplesjødalen, til Reinheim, samt stiene over Leirsjøetelet. Den samlede ferdselen i disse områdene har påvirkning på villreinens arealbruk sentralt i de mest inngrepsfrie deler av leveområdet.

For å unngå forstyrrelser av natur- og kulturmiljøet er det et mål at ferdselen i sentrale deler av nasjonalparken ikke øker utover dagens nivå. Verneforskriftene åpner ikke for nye turisthytter eller utleiehytter i verneområdene. Verneforskriftene åpner heller ikke for tiltak som kan endre eksisterende bygningers funksjon, overnattingskapasitet med mer. Det har gjennom forvaltningsplanprosessen kommet innspill om at en oppgradering av Loennechenbua kan vurderes som et ledd i kanalisering-

en av ferdselen, sammen med omlegging av stier, bort fra sentrale villreinområder. Eventuelle søknader om utvidelse eller etablering av turisthytter, utleiehytter, nødbuer, uthus m.v skal behandles etter verneforskriftens generelle unntaksbestemmelse, § 4. Søknader om tiltak i sone uten tilrettelegging og inngrep skal vurderes strengere enn søknader om tiltak i brukssoner.

Driften av turisthyttene og utleiehyttene medfører motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikehold og transport av ved, propan, proviant med mer. Det er en utfordring at driften av turisthyttene ikke skal medføre unødig press på verneverdiene. Derfor skal denne typen transport samordnes med annen motorisert ferdsel i verneområdene, og legges til tider på året hvor ferdselen medfører minst mulig forstyrrelser i naturen.

6.4.3 Tilrettelegging for ferdsel og turvirksomhet

Sti- og løypenettet i verneområdene

I det følgende presenteres sti- og løypenettet i verneområdene. Flere detaljer om ferdselen i de forskjellige områdene omtales under ulike former for ferdsel. Sti- og løypenettet er vist på kart som vedlegg.

Undersøkelser i forbindelse med tilbakeføringsprosjektet for Hjerkinns skytefelt, viser at to tredjedeler av de registrerte besøkende i skytefeltet gikk det meste av turen på merket sti. 29% gikk en del både på og utenfor merket sti, mens bare 3% gikk det meste av turen utenfor merket sti (Vorkinn & Flygind 2003). Disse resultatene viser at stier, sammen med turisthytter, er svært effektive kanali-

seringstiltak. Det er derfor ønskelig fra forvaltningsmyndighetens side å dra nytte av stiene og løypenes kanaliseringseffekt for å fremme formålet med vernet.

DNT beskriver totalt 43 sommerruter i, og i tilknytning til verneområdene. Sommerrutene er organisert i nettverk mellom turisthyttene i verneområdene og de omliggende områdene. Reinheim, Åmotsdalshytta, Grøvdalshytta og Gammelsetra er de mest besøkte hyttene i verneområdene. Snøheim, Kongsvoll, Vangshaugen, Grøvdalen, Aursjøhytta og Skamsdalen er viktige innfallsporier til rutenettet.

Leirsjøtelet er et område sentralt i nasjonalparken som er meget viktig for villreinens arealbruk. I samme område finnes 4 merkede sommerruter. Det er derfor ønskelig å fjerne T-merkingen, eventuelt legge om disse rutene. For å oppnå ønsket effekt av dette tiltaket, må rutene fjernes/omlegges ved revisjon av turkart og øvrige omtaler i rutebeskrivelser med mer. Det er også ønskelig å fjerne merkingen av strekningen Skamsdalen – Åmotsdalshytta vinterstid. I tillegg er det ønskelig å gjennomføre en forenkling av stinettet mellom Grønbakken – Reinheim – Snøheim – Åmotsdalshytta slik at prinsippet om én sti mellom hyttene overholdes.

Tabell 13 viser vinterløyper som berører nasjonalparken. Løypene går hovedsakelig i nasjonalparken og dels i Jora og Kongsvoll landskapsvernområder. Skiløyper skal merkes med naturkvist som bambus eller kvist – ikke med plast eller andre materialer.

Løypa Kongsvold – Reinheim merkes til vinterferien, mens de andre løypene merkes i forkant av påske. Merkingen med bambusstikk fjernes umiddelbart etter

Over bru i nasjonalparken.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

Tabell 13: Staus over sentrale skiløyper i nasjonalparken.

Løype	Ansvarlig	Merking	Fremtidig status
Kongsvold – Reinheim	SNO-Oppdal	Bambusstikk	Består
Reinheim – Åmotsdalshytta – Dindalshytta	Oppdal Røde Kors Hjelpekorps/ Oppdal BA	Bambusstikk	Består
Åmotsdalen – Leirsjøetelet – Skamsdalen	Lesja Røde Kors Hjelpekorps	Kvist	Legges ned

påske, mens kvisten ikke blir fjernet. Det er ikke fastsatt dato for når merkingen skal gjennomføres. Hvis det viser seg at løypene kommer i konflikt med verneformålet, skal det iverksettes skadereduserende tiltak. Dette kan være tidsbegrensinger for merking, omlegging eller fjerning av løyper.

I tillegg finnes det ”lokale” skiløyper i flere landskapsvernområder. Det er viktig at ferdselen langs disse overvåkes slik at man kan unngå eventuelle forstyrrelser på villreinsens arealbruk.

En del scootertrasèer til hytter har vært merket. Merkingen og oppkjørte spor kan også brukes av skiløpere. Disse beskrives i motorferdselkapittelet. Det må vurderes om det er behov for disse når omfanget av scooterkjøring blir redusert slik planen legger opp til.

Vernebestemmelsene åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til merking av nye stier, oppsetting av skilt og bygging av bruer og klopper. Ved etablering av nye stier skal hensynet til verneformålet og prinsippet om kanalisering av ferdsel skal være retningsgivende. Dette innebærer at slike tiltak bare skal gjennomføres når kanaliseringseffekten er større, og dermed belastningen på naturmiljøet mindre, enn ved eksisterende stier. Leveområdene for villreinen skal være retningsgivende for disse vurderingene.

Det er en målsetting å overvåke ferdselen slik at man har mulighet til å oppdage eventuelle uheldige konsekvenser av ferdsel på et tidlig tidspunkt. Dette kan være forstyrrelser på dyrelivet, markslitasje og forsøpling. Med bakgrunn i ferdselsovervåking kan det iverksettes tiltak som bidrar til å redusere de uheldige konsekvensene ved hjelp av for eksempel omlegging av stier, skilting og andre informasjonstiltak.

Tradisjonell turvirksomhet

Vernebestemmelsene omtaler tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Dette innebærer ferdsel til fots

eller på ski for grupper hvor tur, ekskursjon med natur- eller kulturfaglig formål knyttet til området er hovedformålet. Unntaket er turer med hovedformål å studere dyre- eller fugleliv. Universitet og høyskoler regnes som skoler.

Ferdselsregistreringene fra 1999 og 2000 viser at cirka 70% av de som ble intervjuet var på dagstur. De viktigste utfartsområdene var Kongsvoll (ca 40%), Snøheim (ca 11%) og Grøvdalen (ca 9%). Områdene som nå utgjør nasjonalparken hadde hovedtyngden av trafikken. Turisthyttene i området danner grunnlaget for en stor del av flerdagsturene i området. Resultatene viser at overnatting i hytter utgjør cirka 40% av overnattingsformene. Cirka 32% av de som ble intervjuet overnattet i telt. De viktigste utfartsområdene er de samme som for dagsturer. Det er ikke gjennomført tilsvarende ferdselsregistreringer for vintersesong. Som en følge av begrenset tilgjengelighet vinterstid, et tøft klima og få merkede løyper er ferdselen betydelig mindre både i antall besøkende og i omfang. Hytteprotokollene på hyttene bekrefter dette.

Organisert ferdsel

Vernebestemmelsens punkt 5.2 for nasjonalparken, sier at annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Organisert ferdsel defineres som:

Ferdsel der person, lag, firma eller lignende planlegger, koordinerer eller arrangerer turen og det er snakk om virksomhet med grupper av deltakere, en aktivitet som gjentas eller der aktiviteten er kunngjort på forhånd. Herunder utsetting av poster for turorientering, topptrim, trimposter og lignende.

Tradisjonelle turer til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger reguleres ikke av verneforskriften.

Alle organiserte turer der hovedmålsettingen er å se på dyre- og fugleliv uavhengig av arrangør, alle jaktprøver og idrettsarrangementer, samt organisert trening er organisert ferdsel uansett arrangør.

Verneformålet har ikke til hensikt å hindre mindre grupper å oppleve naturkvalitetene i nasjonalparken. Men en ser at aktivitet fra større grupper, eventuelt hyppige gjentakelser fra mindre grupper i samme område, kan komme i konflikt med verneformålet. Det er derfor ønskelig at forvaltningsmyndigheten har mulighet til å styre denne typen ferdsel slik at den ikke kommer i konflikt med verneformålet. Dette gjennomføres ved at aktører som ønsker å drive organisert ferdsel i nasjonalparken må innhente tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Kravet om særskilt tillatelse for organisert ferdsel gjelder kun i nasjonalparken. Unntaket er Knutshø landskapsvernområde. Her må organisert bruk av landskapsvernområdet til idrettsarrangementer, jaktprøver eller andre større arrangementer ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten har ikke til hensikt å forhindre disse aktivitetene, men med bakgrunn i blant annet kunnskap om villreinens vekslende arealbruk, er det ønskelig å ha en oversikt over hvor og når de ulike aktivitetene foregår.

Moskussafari er en form for organisert ferdsel som har økt i omfang de siste årene. I verneområdene er områdene i Oppdal, fra grensa mot Dovre og nordover, mest brukt til moskussafari. Dette skyldes at området er mye brukt av moskusen, og at det er lett tilgjengelig fra E6. Moskussafari foregår hovedsakelig i barmarksesongen, men også noe vinterstid. Ut fra hensynet til villreinens arealbruk er det uheldig med moskussafari om vinteren.

Moskusens levesett skiller seg fra villreinen ved at den er mer stedbunden og i mindre grad blir påvirket av menneskelig ferdsel. En ser likevel potensielle konflikter mellom moskussafari og verneformålet i nasjonalparken. Konflikter kan oppstå hvis aktiviteten blir av et omfang som forstyrrer moskusen. Konflikter kan også oppstå hvis det viser seg at aktiviteten foregår i områder som er viktige for villreinstammen. Selv om dette ikke er kjent ved dagens situasjon, vet man at villreinens arealbruk varierer med årstidene og over tid. Det er også fare for at økt ferdsel kan bidra til mark- og vegetasjonsslitasje i sårbare områder.

På nåværende tidspunkt er en ikke kjent med turoperatører som arrangerer turer for å oppsøke villrein. Med bakgrunn i kunnskap om villreinens unnvikelsesadferd i forhold til menneskelig ferdsel, vil denne typen virksomhet være svært uheldig. Forvaltningsmyndigheten vil derfor

ikke gi tillatelse til villreinsafari eller andre former for organisert ferdsel som har til hensikt å oppsøke villrein. Denne restriksjonen er ikke til hinder for organisert ferdsel i forbindelse med villreinjakt.

Telting

Telting i nasjonalparken er for mange en naturlig del av friluftslivet. Vernebestemmelsene legger ikke opp til begrensinger for dette. Andre former for telting slik som telteire i forbindelse med organisert virksomhet, arrangementer med mer, krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten hvis det kommer i konflikt med verneformålet, eller hvis det strekker seg utover en uke på samme sted.

Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest

Dette er aktiviteter som i dag har begrenset omfang i nasjonalparken, men som i fremtiden kan øke. I henhold til punkt 5.3 i vernebestemmelsene er disse aktivitetene bare tillatt på veier, traséer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen.

Det er viktig at forvaltningsmyndigheten har oversikt over hvilke aktører som driver slik virksomhet. Aktører som ønsker å drive organiserte kjøring med hundespann og organisert bruk av hest i nasjonalparken må søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse. På denne måte har man mulighet til å kanalisere, eventuelt begrense, ferdselen for å unngå konflikter med verneformålet.

Bruk av hest til gjeting eller kløving for eksempel i forbindelse med reinsjakt krever ikke særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Ekstremsport og moderne friluftaktiviteter

Ulike former for ekstremsport og moderne friluftaktiviteter appellerer til ungdom og yngre besøkende i verneområdene. Eksempler er heliskiing, klatring, juving, rafting, elvepadling, kiting/skiseil, terrengsykling og ulike former for luftsport som basehopping, fallskjermhopping og paragliding.

Flere av disse aktivitetene er avhengig av motorisert ferdsel for å kunne gjennomføres, og vil derfor ikke være tillatt. Klatring er mest utbredt i nasjonalparken på nåværende tidspunkt, og foregår hovedsakelig i Snøhettamassivet og i de omliggende toppene. Kiting/skiseil er en voksende aktivitet som gjør store

Stolt jeger.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

områder lettere tilgjengelig for nye brukere. Ut fra dagens situasjon er det liten grunn til å begrense bruk av kiting/skiseil. Hvis det viser seg at aktiviteten fører til konflikt med verneformålet, vil det bli nødvendig å begrense aktiviteten til områder utenfor nasjonalparken. Prinsippet om et enkelt og lite ressurskrevende friluftsliv med liten grad av tilrettelegging skal være retningsgivende for aktiviteter i nasjonalparken.

For konkurranser eller lignende i disse aktivitetene, gjelder retningslinjene for organisert ferdsel i nasjonalparken og Knutshø landskapsvernområde. Retningslinjene for ferdsel angir egne traséer for sykkel. Det er viktig at eventuelle traséer som blir omtalt som sykkelstier eller lignende i kart eller brosjyrer blir fulgt opp med skilting ute i terrenget.

Spesielt sårbare områder

Vernebestemmelsene åpner for at Direktoratet for naturforvaltning kan regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet innenfor nærmere avgrensede områder. Dette gjelder for nasjonalparken, Knutshø, Åmotan-Grøvdalen, Eikesdalsvatnet og Dalsida land-

skapsvernområder, samt i biotopvernområdene. Et viktig utgangspunkt for denne bestemmelsen er at den allmenne ferdselen i minst mulig grad skal reguleres, og at en eventuell regulering/forbud kun skal forekomme i et avgrenset område og av hensyn til verneformålet. Det er med andre ord lite ønskelig å innføre ferdselsrestriksjoner som kan bidra til å redusere allemannsretten. På nåværende tidspunkt er en ikke kjent med behov for ferdselsrestriksjoner. Hvis det viser seg at fremtidig ferdsel medfører press på særskilte naturkvaliteter, er behovet for ferdselsrestriksjoner tilstede. På bakgrunn av dette er det viktig at forvaltningsmyndigheten har mulighet til nøye oppfølging av ferdselen spesielt i sårbare områder. Dette er viktig med tanke på de nye friluftaktivitetene som er beskrevet ovenfor, som gjør større områder tilgjengelige for nye brukere.

De mest aktuelle områdene for regulering/forbud vil være kalvingsområdene for villrein i Knutshø og Snøhetta øst og vest etter påske og fram til juni. Villreininteresser har ved tidligere anledninger kommet med ønske om ferdselsrestriksjoner i kalvingsområdene rundt Reppedalen og Grøvdalen.

6.4.4 Retningslinjer og tiltak

Felles retningslinjer for turisthytter og utleiehytter i verneområdene:

- Det skal ikke bygges nye turisthytter eller utleiehytter.
- Det skal ikke gjennomføres tiltak som fører til økt kapasitet ved eksisterende turisthytter eller utleiehytter (i sone uten tilrettelegging og inngrep).
- Byggetiltak som er påkrevd for å tilfredsstille nye krav i medhold av annet lovverk skal imøtekommes, så lenge dette ikke kommer i strid med verneformålet. Forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår til eventuell tillatelse.
- Hvis turisthytter eller utleiehytter kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at eier iverksetter skadereduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten. Dette kan være periodevis stenging, begrensinger i overnattingskapasitet med mer.
- Avfall fra hyttene skal håndteres slik at det ikke oppstår forurensning eller forsøpling. Deponering på stedet, brenning i forbrenningsovn eller på åpent bål er ikke tillatt. Avfall skal fraktes ut av fjellet og leveres godkjent renovasjonsordning eller fyres i vedovn. Uttransport av avfall skal samordnes med inntransport av brensel og proviant.

Felles retningslinjer for stier og løyper i verneområdene

- Hovedstrukturen i løypenettet framkommer av vedlagte kart. Dersom det dukker opp behov for nye løyper, kan det søkes forvaltningsmyndigheten om dette. Nye stier må i så fall behandles i henhold til § 4, i vernebestemmelsene.
- Det tillates ikke maskinpreparering av skiløyper i nasjonalparken.
- Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene iverksetter konfliktreduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten.
- Merkede stier merkes i tråd med. "Merkehåndboka – håndbok for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet, skogen og langs kysten", utarbeidet av Den norske Turistforening, Forbundet Kysten og Friluftsrådernes Landsforbund. Vinterløyper merkes med naturkvist.
- Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskret og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm.
- Tidsrom for stikking av løyper angis som vilkår i eventuelle dispensasjoner.

Tiltak

- Merkingen av følgende stier vurderes fjernet eller lagt om for å unngå konflikt i forhold til villrein
 - Skamsdalen – Åmotsdalshytta
 - Skamsdalen – Grøvdalshytta
 - Snøheim – Snøhetta gjennom Storstyggsvånådalen
- Det etableres en ny sti fra Eikesdalsvatnet opp Bjørkeskaret. Denne traseen vil kanalisere ferdsselen for basehoppere bort fra Kjøtåryggen. Ansvarlig: Kommunen i samarbeid med Eikesdal sameige.
- Forenkling av stinettet mellom Åmotsdalshytta – Reinheim – Snøheim, det bør foretas en egen gjennomgang av stinettet i dette området når det blir avklart om Snøheim skal bygges ut i regi av DNT. Ansvarlig: Turistforeningene som har ansvar for den enkelte sti.
- Vintermerkingen av strekningen Skamsdalen – Åmotsdalshytta opphører (se kartvedlegg 3). Ansvarlig: Lesja kommune og Lesja Røde kors Hjelpekorps.
- Vintermerking av skiløype til Vangsvatnet opphører, (se kartvedlegg 3). Ansvarlig: Lesja kommune og Lesja Røde kors Hjelpekorps.

Felles retningslinjer for ferdsel i verneområdene

- Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) gjelder, og skal sikres i verneområdene.
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Hensynsfull ferdsel skal være en selvfølge for de besøkende.

Retningslinjer for ferdsel i nasjonalparken

- Tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger kan gjennomføres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Annen organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette krever at tiltakshaver kontakter forvaltningsmyndigheten.
- Telting utover en uke på samme sted krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlig vandretelt.
- For ferdsel som krever tillatelse kan det påregnes flerårige dispensasjoner.
- Forvaltningsmyndigheten kan stille krav til kompetansen til de som ønsker å drive organisert ferdsel i nasjonalparken.

- f) Det er ikke tillatt med organiserte turer med formål å oppsøke villrein.
- g) Arrangementer i nasjonalparken skal bygge på tradisjonelt og enkelt friluftsliv. Hvis forvaltningsmyndigheten finner arrangementet i strid med verneformålet, skal det legges til andre områder – fortrinnsvis utenfor nasjonalparken.

Retningslinjer for sykling, organisert bruk av hest og organisert kjøring med hundespann i nasjonalparken

- a) Sykling er tillatt på følgende traséer:
 - Dindalshytta – Snøfjelltjønnin – Åmotsdalen (rute 1104 i hht DNT sitt rutenett)
 - Ryin – Vårstigsætra
 - Ryin - Bekkelægeret
 - Vegen og gamlevegen til Snøheim som omfattes av nasjonalparken
- b) Bruk av hest er tillatt på følgende traséer:
 - Grønbakken, via Kolla, til Snøheim.
 - Kongsvoll – Hestgjeterhytta i Stroplsjødalen
 - Vegen og gamlevegen til Snøheim som omfattes av nasjonalparken
 - Ryin – Vårstigsætra
 - Ryin – Bekkelægeret
- c) Det er ikke avsatt traséer for organisert kjøring med hundespann i nasjonalparken.

Retningslinjer for ferdsel i Knutshø landskapsvernområde

- a) Organisert bruk av landskapsvernområdet til idrettsarrangementer, jaktprøver eller andre større arrangementer må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- b) Det er ikke tillatt med organiserte turer med formål å oppsøke villrein.

Tiltak

- Oppfølging av ferdselen i verneområdene generelt og i sårbare områder spesielt. **Ansvarlig:** Naturoppsynet i samarbeid med forvaltningsmyndigheten.
- Opprette gode rutiner for informasjon til aktører som ønsker å drive organisert ferdsel i verneområdene. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet og DN
- Øke kunnskapsnivået når det gjelder effekten av ferdsel i verneområdene. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.

På tur med hest.

FOTO: INGRID FOSSUM BRENNMOEN

6.5 Jakt, fangst og fiske.

6.5.1 Generelt for området

Rammer og regelverk

Utgangspunktet er at vernebestemmelsene ikke er til hinder for utøvelsen av tradisjonell jakt, fangst og fiske.

For **nasjonalparken** gjelder følgende:

- Utsetting av dyr på land og i vann er forbudt
- Jakt og fangst skal skje etter villtovens bestemmelser.
- Bruk av kvist til snarefangst er tillatt.
- Fiske skal skje etter lakse- og innlandsfiskeovens bestemmelser.
- Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
 - utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere.
 - kalking av vann og elver som er nødvendig for å forhindre at en art dør ut.

For **landskapsvernområdene** gjelder:

- Jakt og fiske er tillatt i tråd med gjeldende lovverk.
- Nye dyrearter må ikke innføres.
- Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. Dette gjelder ikke for Åmotsdalen og Fokstugu landskapsvernområder.

Status og utfordringer

Villreinjakt er den mest utbredte formen for storviltjakt i nasjonalparken, og jakta er en forutsetning for en forsvarlig forvaltning av villreinstammene i Dovrefjellområdet. Småviltjakt, spesielt rypejakt, er også utbredt. Villrein jakta utøves i hovedsak av bygdafolket og er en viktig ressurs for rettighetshaverne. I tillegg er reinsjakta et godt eksempel på lokal forvaltning av en viktig art i nasjonal og internasjonal sammenheng. Det er et mål å opprettholde lokal forvaltning av villreinstammene.

Jakt og fangst etter villtovens bestemmelser er tillatt. Dette betyr at vernebestemmelsene ikke legger restriksjoner på utøvelsen av aktiviteten. I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype, og vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangst.

I Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder er gaupe fredet hele året, i henhold til verneforskriften av 1974. Vernebestemmelsens punkt 2 for disse landskapsvernområdene sier at dersom gaupe gjør skade på bufe i områder

hvor gaupe er fredet, kan Direktoratet for statens skoger i det enkelte tilfellet gi samtykke til felling i samråd med lokale myndigheter.

Det er et stort antall fiskevann i nasjonalparken, og i mange av vannene foregår et aktivt kultiveringsarbeid. Dette omfatter utsetting av fisk og et aktivt garnfiske. Ellers er tradisjonelt fritidsfiske utbredt i nasjonalparken. Når det gjelder utsetting av dyr på land og i vann er dette i utgangspunktet forbudt. Vernebestemmelsens punkt 3.3 bokstav a) åpner likevel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. Dette innebærer at forvaltningsmyndigheten er innstilt på å imøtekomme ønsker om å opprettholde tidligere praksis vedrørende kultiveringstiltak, men at planene må forelegges forvaltningsmyndigheten til vurdering og godkjenning.

Tyngre fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, som for eksempel oppdemming, utgraving og andre biotopfremmende tiltak er ikke tillatt i nasjonalparken. Slike tiltak vil være i strid med det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemet i sin opprinnelige naturlige tilstand. I landskapsvernområdene må slike tiltak vurderes i forhold til hvilke inngrep de medfører, og om inngrepene medfører at landskapets art eller karakter endres.

6.5.2 Retningslinjer og tiltak

Felles retningslinjer for jakt, fangst og fiske i verneområdene

- a) Jakt, fangst og fiske utøves som før i samsvar med gjeldende lovverk og forskrifter.
- b) Det kan gis tillatelse til utsetting av fisk fra stedeegne stammer der dette er gjort tidligere.
- c) Tyngre tekniske kultiveringstiltak tillates ikke med mindre særskilte forhold foreligger.
- d) I Kongsvoll og Hjerlann landskapsvernområder er gaupe fredet hele året.

Tiltak for jakt, fangst og fiske i verneområdene

- Utarbeide oversikt over vann hvor det har vært satt ut fisk og hvor det dermed fortsatt kan være aktuelt.

Ansvarlig: Kommunene og Fjelloppsyn.

Kjøring i Knutshø.

FOTO: CARL S. BJURSTEDT

6.6 Motorisert ferdsel i utmark

6.6.1 Generelt for området

Rammer og regelverk - felles

I teksten brukes betegnelsen "motorferdsel" om motorisert ferdsel i utmark slik det er definert i motorferdselloven med forskrifter. Denne loven fastsetter et prinsipp om at motorferdsel er forbudt, men gir en rekke unntaksbestemmelser for diverse formål, og ytterligere muligheter for å søke dispensasjon. Verneforskriftene er bygd opp tilsvarende. Når det gjelder hva som er utmark, legges også her motorferdsellovens definisjoner til grunn.

Søknader om motorferdsel i utmark skal også behandles etter Lov om motorferdsel i utmark med tilhørende forskrifter. Kommuner som eventuelt måtte ønske å sette strengere vilkår enn det som foreslås i medhold av vernereglene kan gjøre dette.

Definisjon:

Bilvei er vei opparbeidet for kjøring med vanlig personbil. Er veien ikke opparbeidet for slik kjøring eller er en bilvei snødd igjen, er den å regne som utmark. Dette gjelder både etter motorferdselloven og verneforskriftene.

For alle områdene gjelder:

- Det gjøres unntak fra forbudet for militær operativ virksomhet, politi, rednings- brann- og redningstjeneste og for oppsyn og forvaltning av verneområdene. Øvelseskjøring for disse formål krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt.
- En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene

Status og utfordringer

Praktiseringen av regelverket for motorferdsel i utmark varierte kraftig mellom kommunene da vernet ble etablert. Dette framgår i tabell 15.

Tabell 15: Oversikt over en del sentrale forhold knyttet til motorferdsel i verneområdene i de forskjellige kommunene før vernevedtaket.

Kommune	Egen hytte	Leie-kjøring	Disp. setere	Traktor-sleper i VO		Bilvei i VO**)		Komm. forskrift	Kjøre-tider	Andre regler
	Vinter			Sommer				Kommunalt regelverk		
				Ant	Km	Ant	Km			
Oppdal	10 turer	Ja	Ja	9	34,2	7	49,8	Nei	Ja	Ja
Tynset	Nei	Ja	Ja	6	20,7	3	17,4	Fly/båt	Nei	Ja
Folldal	3 turer	Nei	Ja	5	12,8	10	38,0	Nei	Nei	Skiløyper
Dovre	Nei	Ja	Nei	1	0,5	3	6,5	Nei	Nei	Ja
Lesja	Nei	Ja	Nei	Nei		1	6,5	Nei	Nei	§ 3 NF
Rauma *)	Nei	Ja	UA	1	2,4	2	12,9	Ja	Nei	Ja
Neset *)	Nei	Ja	UA	1	1,6	2	19,5	Nei	Ja	Ja
Sunndal	Nei	Ja	Nei	4	12,4	8	36,2	Ja	Ja	Ja

*) Ut fra topografiske forhold har motorferdsel inn i verneområdene vært svært liten.

**) Unntatt E6

Alle kommunene, bortsett fra Folldal, har leiekjøringsordning med snøscooter til private hytter i verneområdene. Tre av kommunene har i tillegg innvilget kjøring med egen scooter til hytter. Praksis når det gjelder dispensasjon for bruk av seterhusvære i fritidsøyemed om vinteren har også variert. De som ikke har innvilget slik kjøring har henvist til leiekjørere ut fra at fritidsbruk skal dekkes av disse. Det er også store forskjeller når det gjelder hvor mye som finnes av kjørespor og bilveier i den enkelte kommune. Dette har innvirkning på praksis i forhold til øvrig motorferdsel. Samtidig indikerer veimengden graden av andre inngrep.

Oppdal har lett tilgang til fjellet med motorkjøretøy og har hatt stor trafikk. Mange hytteeiere har egen scooter. Mange som har scooter ut fra næringsbehov har brukt den for å nytte setra som fritidsbolig om vinteren. Hytte- / setereiere i fjellet har rutinemessig fått 10 turer per vintersesong knyttet til faste løyper før områdene ble vernet. I Knutshø er det i tillegg et utstrakt nett av veier og kjørespor. Også i nasjonalparken er det noen kjørespor.

Rauma og Neset. Her begrenser topografien ferdseien - utenfor verneområdene har Rauma en streng praksis, Neset er på linje med Oppdal. De har ikke hatt barmarkstransport annet enn etter bilvei. En del bilveier i verneområdene er opparbeidet i samband med kraftutbygging.

Dovre og Lesja har etablert en svært restriktiv praksis, og har i tråd med nasjonale målsettinger i stor grad klart å holde "scooterproblematikken" på avstand. All transport henvises til leiekjøring. Ferdsel til hytter og setrer i fjellet nyttes ved bruk av ski om vinteren. De har praktisk talt ikke hatt barmarkstransport og det er få veier i verneområdene.

Sunndal, Folldal og Tynset har i utgangspunktet hatt en restriktiv praksis. Imidlertid har Sunndal tillatt en utstrakt trafikk med scooter etter merket løype fra Hafsåsen til Torbudalen, men knyttet til et begrenset antall leiekjørere, som også er hytteeiere. Utenom dette er kjøreomfanget beskjedent, ingen tillates å bruke egen scooter til hytta. Det er en traktorslepe inn i Grøvdalen som brukes i samband med seterdrift. Det går bilvei med sideveier gjennom Torbudalen BVO, opparbeidet i forbindelse med kraftutbyggingen. I Lindalen og Grødalen (Åmotan-Grøvdalen LVO) er det veier og kjørespor inn i områdene.

Tynset har samme ordning som Sunndal - kun leiekjøring, men noen setereiere i det som nå er Knutshø LVO har fått kjøre scooter til setra - dette er kjøring i gråsonen mellom nærings- og fritidsbruk. Setrene brukes delvis i næring sommerstid, de fleste har da vei / traktorvei som tillates brukt. Folldal og Oppdal har samme situasjon når det gjelder Knutshø LVO - setrer som nyttes som fritidsbolig med scooter om vinteren og i næring med kjøre- eller traktorvei om sommeren.

I Folldal tillates også hytteeiere å kjøre til egen hytte inn-til 3 turer per sesong. Det er et relativt begrenset antall hytter som ligger konsentrert. Ved Marsjøen ligger 33 hytter (av disse 7 fra 10 - 200 m inne i verneområdet). Eierne har fått dispensasjon til 3 turer pr. sesong. Det kjøres fra Dalholen - gjennom Knutshø LVO og Flåman NR, eller inn Einunndalen. Før opprettelsen av Knutshø LVO så Fylkesmannen trafikken som uproblematisk for vernebestemmelsene for Flåman som er vernet av hensyn til kvartærgeologiske forekomster.

Samtlige kommuner har vært positive til lufttransport av materialer og utstyr til hytter - kostnadene gjør at dette kun brukes når det er nødvendig. Persontransport har ikke vært tillatt, med unntak av Sunndal til/fra Torbudalen - dette på grunn av avstand. Det er lenger over fjellet til Torbudalen enn de fleste kan gå på ski på en dag (> 30 km).

Turistforeningenes virksomhet

Turistforeningens hytter bruker transport med snøscooter og helikopter for å få fram proviant, brensel og materialer til hyttene.

Det merkes skiløyper med kvister ved hjelp av snøscooter inn til, og mellom noen av hyttene. For nærmere omtale vises til kapittelet om friluftsliv.

Reiseliv

Reiselivet knyttet til verneområdet har ikke, eller i alle fall i helt ubetydelig grad, vært basert på motorisert ferdsel i utmark. I planområdet ellers har noen steder vært en viss konflikt knyttet til bruk av luftfartøy, spesielt helikopter, til sightseeingflyging. Dette skaper mye støy til sjenanse for fastboende, hytteeiere og friluftslivsutøvere, selv om det har skjedd innenfor de rammer motorferdselloven setter. Ut fra erfaringer andre steder, og lokal opp-

Kongsvold.

FOTO: ØIVIND LEREN

bygging av bransjen, kan man forvente at etterspørselen etter den typen aktiviteter vil kunne øke. Det vil imidlertid ikke være aktuelt å tilrettelegge for denne typen aktivitet i nærområdene til verneområdene.

Jakt og fiske

Motorferdsel i samband med jakt og fiske er beskjedent, om man ser bort fra kjøring på bilvei. I reinsjakta benyttes bilveiene i Knutshø og i Hjerkinnskytefelt i utstrakt grad. Det er viss bruk av traktor og terrengbil etter kjørespor i noen områder. Utleie av hytter og setrer til småviltjakt og fiske om høsten medfører en del kjøring med terrengbil etter kjørespor.

Drift av anlegg

En del anlegg er avhengig av motorferdsel gjennom verneområdene. Det kan være telekommunikasjonsanlegg der både helikopter- og terrengtransport nyttes. En virksomhet som berører store områder er kraftprodusentenes snømålinger. Også enkelte kraftanlegg ligger i verneområdene eller er avhengig av adkomst gjennom disse.

Redningstjeneste

Hjelpekorpsene har drevet en del kjøring i området i opplærings- og blikkjetøyemed – i tillegg til sporadiske rednings- og leteaksjoner. Videre har de i noen tilfelle tatt initiativ til stikking av skiløyper til turisthytter.

Jordbruk og skogbruk, grunneieres bruk

Motorferdsel i jordbruk dreier seg i hovedsak om transport av folk og utstyr til setrer som i dag brukes i samband med beite (sau og i noen grad storfe) i samband med opphold på setra, tilsyn med dyr og slipp / sinking. Det er kun en mjølkeseter i området uten bilvei.

Bruken av setrene er ofte blandet i det de også brukes som fritidshus, grensen mellom næringsbruk og fritidsbruk kan være flytende. Det nye er at setrene i dag brukes som fritidshusvære utenom setersesongen. Det er her viktig at det er utøvelse av næring som er kriterium både i forhold til motorferdselloven og verneforskriftene.

Forskning

Det foregår forskjellige forskningsprosjekt i området uten at det foreligger noen oversikt over dette. Forskning på jerv har medført relativt utstrakt bruk av scooter og helikopter i perioder. Lokalt har denne bruken vært kontroversiell, særlig når det har vært snakk om motorferdsel i sårbare perioder og områder.

Oppsynsvirksomhet

SNO, fjellstyrene og private rettighetshavere driver oppsynsvirksomhet. Om vinteren skjer mesteparten av dette med snøscooter. Lokalt har det vært reagert på omfanget. Forholdet er tatt opp med SNO, som har signalisert at de vil prøve å ta hensyn til signalene når det er mulig i forhold til den virksomhet de er pålagt.

Felles utfordringer

Å etablere en ensartet dispensasjonspraksis innenfor samme verneområde når dette strekker seg over flere kommuner, og også mellom verneområder av samme karakter, er en stor utfordring.

Ulovlig kjøring ser ut til å være et tiltakende problem, dette er knyttet til stadig økende utbredelse av både snøscootere, ATVer (fire- og sekshjuls terrengsykler) og andre terrengkjøretøyer, der det verken er krav om registrering eller informasjon om gjeldende regelverk ved kjøp.

Praksis må ikke bli så streng at den blokkerer for ønsket ivaretagelse av kulturlandskap og næringsutvikling i tråd med verneforskriftene.

FOTO: CARL S. BJURSTEDT

6.6.2 Retningslinjer for motorferdsel – felles for barmark og vinterføre

Retningslinjer for forvaltningen (felles for verneområdene)

Generelt

Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte områdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at § 4 (Generelle unntaksbestemmelser) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Denne hjemmelen må kun benyttes i helt spesielle tilfeller. Økonomiske forhold skal heller ikke benyttes som grunnlag for å benytte denne bestemmelsen. Det vises for øvrig til rundskriv fra Direktoratet for naturforvaltning (Forvaltning av verneforskrifter) pkt. 6.4.

Forhold til sonering

Holdning til bruk av snøscooter nyanseres i forhold til sonering. Oppgitt antall turer er basistildeling over flere år. Ved spesielle behov i enkelte år kan det søkes om ekstra turer.

- a) I sone uten tilrettelegging og inngrep: Til private hytter som benyttes på helårsbasis kan det gis dispensasjon med inntil 4 turer pr år, når transport på barmark ikke er mulig. De hyttene som har mulighet for å kjøre bil/traktor på sommerstid kan få inntil 2 turer med snøscooter. For transport til private hytter/buer som kun benyttes i forbindelse med jakt/fiske og ellers sporadisk, kan det gis dispensasjon for inntil 2 turer med snøscooter. Kjøring med snøscooter skal utføres av leiekjørere, se under. Kjøring til setre som benyttes i næring kan utføres av eieren. Snømåling krever tillatelse i denne sonen.
- b) I brukssonen: Til private hytter og buer og ved fritidsbruk og tilsyn av setrer kan det gis dispensasjon til inntil 5 turer pr. år når transport på barmark ikke er mulig. Når kjøring på barmark er mulig, og tillates, gis inntil 2 turer med snøscooter. Kjøring til setre og hytter i brukssonen kan utføres av leiekjørere eller eier.
- c) I brukssonen kan det gis tillatelse til bruk av eget kjøretøy for transport av materialer ved større vedlikeholdsarbeid på bygning som er av positiv verdi for kulturlandskapet. Slik tillatelse skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget.

- d) I sone med spesiell tilrettelegging og tiltak: her må transportoppdraget vurderes i forhold til formålet med den enkelte sonen, og hvilken transportform som er mest egnet og ellers er mest hensiktsmessig i forhold til den totale belastningen i verneområdet.

Valg av transportform og årstid

Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt.

- a) Der det er bilvei, skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene.
- b) Der det er kjørespor (tillatelse kreves), skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong.
- c) Forvaltningsmyndigheten kan ut fra hensynet til verneverdiene henvise transport til vinterføre der barmarkstransport kan påregnes å gi terrengskader.
- d) Lufttransport kan pålegges dersom dette er påkrevd av hensyn til verneverdiene.

Jordbruksvirksomhet

- a) I jordbruksvirksomhet kan eget kjøretøy benyttes.
- b) For transport til setre som benyttes i primærnæring kan eget kjøretøy benyttes.
- c) Utkjøring av saltstein skal skje i regi av beitelagene etter plan som oversendes forvaltningsmyndigheten sammen med søknad. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.

Søknadsfrister - koordinering

Det settes følgende søknadsfrister for sesongavhengige transportformål.

- Transport på snødekt mark: 1. desember.
- Barmarkstransport, lufttransport og bruk av motorbåt: 1. mai

Søknader som kommer inn utenom fristene vil bli behandlet, men det må påregnes lengre behandlingstid.

Forvaltningsmyndigheten kan sette krav om at transport koordineres der det ligger til rette for dette.

Flerårige dispensasjoner

For behov som er årvisse, gis dispensasjon normalt for 4 år. I forsøksperioden gis disse tillatelsene maksimalt ut forsøksperioden.

Turisthytter m.v.

I Nasjonalparken

Transportsøknader behandles normalt etter § 3 pkt 6.3. b). Transport på vinterføre og lufttransport kan tillates etter dette pkt - 6.3. b) gjelder for ved, materialer m.m.. Proviant og utstyr til hyttene omfattes av "med mere". Annen transport nødvendig for driften kan tillates etter 6.3.c.

I **landskapsvernområder** behandles slike saker etter § 3, 5.3 c), i **biotopvernområder** etter § 3, 3.3. c), samme vurderinger i forhold til transportform som i nasjonalparken. Dette pkt nevner kun snøscooter på vinterføre, beltebil kan også få tillatelse etter denne § om dette medfører færre turer.

Barmarkstransport tillates ikke.

Redningstjeneste

Praksis her skal være i tråd med retningslinjer gitt av Direktoratet for naturforvaltning i brev av 01.03.99.

Ved **reelle aksjoner** ledes redningstjenesten av lokalt politi og nødvendig motorferdsel og andre tiltak kan skje uten hensyn til vernebestemmelsene, jfr. naturvernloven § 22, 3 ledd.

Under § 22, 3 kan også komme varsling av akutt fare – iverksetting er politiets ansvar og dette skal om mulig drøftes med forvaltningsmyndigheten på forhånd og uansett meldes i etterhånd.

Forberedende og forebyggende redningstjeneste som medfører motorferdsel krever tillatelse fra forvaltningsmyndighetene som kan gis etter følgende retningslinjer:

- Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene, og forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn.
Det er ønskelig at kjentmannskjøring arrangeres i samarbeid med naturoppsynet og at disse trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen.
- Forebyggende redningstjeneste kan skje for tiltak angitt i plan for hele området som behandles som under forrige punkt.
Dette kan være kvisting av løyper som vurderes nødvendig for å unngå leteaksjoner, varsling av rasfare, farlige isforhold og lignende.
- Øvelser i bruk av kjøretøy og utstyr skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder.

Bevegelseshemmede, barn og eldre

Bruk av rullestol i verneområdene reguleres ikke spesielt. Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler.

Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøscooter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon i henhold til § 4 "Generelle unntaksbestemmelser" for transport av bevegelseshemmede. Det kan være aktuelt å gi dispensasjon for transport langs vei og på snødekt mark, dersom denne kjøringen ikke er i strid med verneformålet.

For kjøring langs bilvei med restriksjoner, langs kjørespor vist i planen, i angitte teiger i sone med spesiell tilrettelegging og inngrep og på snødekt mark, kan det gis tillatelse i de tilfeller det dreier seg om bruk av hjelpemiddel tildelt gjennom rikstrygdeverket – dette vurderes i så fall som "særlig tilfelle" etter § 4.

Ferdsl i forbindelse med anleggsdrift, snømålinger

I sone uten tilrettelegging og inngrep skal det søkes om tillatelse til motorferdsel i forbindelse med snømåling og drift av anlegg.

Vilkår

Det skal i dispensasjonen settes følgende vilkår for motorferdsel:

- Løyvet skal knyttes til en ansvarlig person, evt med reserve(r).
- Løyvet skal knyttes til et registrert kjøretøy, for firma kan det knyttes til firmaet.
- Løyvet skal følges av kjørebok, som skal utfylles korrekt før og etter hver tur. Kjørebok skal være utfylt med startsted og -tid, evt. rute og oppdragsgiver før start. Løyvet og kjørebok skal følge med under kjøring. Kjøreboka sendes kommunen etter endt sesong.

Det skal angis hvilken periode av året, uken og døgnet løyvet er gyldig, jfr. kjøretidsbestemmelser. I tillegg til generelle kjøretidsbestemmelser legges vekt på verneformål og andre brukerinteresser. Mest mulig transport skal legges til perioder der det er lite friluftslivsaktivitet om det er forenlig med øvrige verneformål.

- Det kan settes krav om transportmidlelets kapasitet for å unngå unødvendig mange transporter.
Det kan settes krav om type transportmiddel for å minske negative effekter på verneverdiene. Hensynet til verneverdiene går foran hensyn til kostnad.

- e) Behov for andre vilkår skal i alle saker vurderes ut fra verneformålet.

Brudd på vilkår, inkl. forhåndsutfylt kjørebok, bør anmeldes og få konsekvens ved seinere tildelinger. Forvaltningsmyndigheten vil i slike tilfelle kunne inndra tillatelsen (ved å gjøre om vedtaket av eget tiltak).

Oppsyn - avgrensning i forhold til annen virksomhet.

Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn, fjellstyrenes oppsyn og personell ansatt av allmenninger, utmarkslag og lignende i medhold av verne-reglene, Nasjonalparken § 2, 6.2 a, landskapsvernom-rådene § 2, 5.2 når:

- a) Oppdraget utøves av personell med begrenset politimyndighet.
- b) Naturoppsyn er det primære formål med kjøringen, og oppsynet er organisert med hjemmel i lov.

Dersom transportoppdraget har andre formål enn natur-oppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene.

Det forutsettes at denne kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig.

Naturoppsyn i aksjon.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.6.3 Retningslinjer for motorferdsel på vinterføre

Leiekjøringsordninger

Transport til hytter skal foretas av leiekjørere jfr. nasjonal forskrift § 5 a, ikke med eget kjøretøy.

- a) Tiltakshaver må søke om løyve for nødvendig transport i verneområdene. Det skal benyttes leiekjørere som er godkjent av kommunen, leiekjørere trenger da ikke separat løyve etter verneforskriften.
- b) Langs traseen for snøscooter mellom Hafsåsen og Torbudalen (i henhold til kart) og i følgende teiger; 7. Merrabotnen, 16. Grødalen-Dalasetra, 17. Grødalen-Stortæla, 18. Grøvudalen- Geitådalen, 19. Lindalen-Dindal (innenfor Sunndal kommune), 39. Reindøl og 40. Nysetra, kan det etableres ordninger der bruk av leiekjørere ikke krever enkeltdispensasjon til tiltakshaver. En må utforme vilkår for leiekjørere som regulerer denne kjøringen. De som skal ha konsesjon for leiekjøring i disse områdene, må ha egen tillatelse etter verneforskriften. Det kan ikke gis enkeltløyve til hytteiere i disse områdene.
- c) Leiekjørere skal ha løyve fra kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. Kommunene bør ha organisert leiekjøringsordning der kommunen er delt inn i løyveområder og det forutsetningsvis er gjort en reell avveining av behov for antall løyver i det enkelte område.
- d) Når leiekjørere skal kjøre for seg selv til egen hytte, kreves separat løyve for dette. Leiekjørere kan ha 2 reservekjørere.

Kjøretider

Følgende kjøretider gjelder for **nasjonalparken**:

Hverdager: Kjøring er ikke tillatt mellom kl 2100 - 0700

Helg: Kjøring er ikke tillatt mellom kl. 16.00 lørdag og 15.00 søndag.

Påske: Kjøring er ikke tillatt mellom kl. 16.00 palmelørdag og kl. 16.00 palmesøndag
Kjøring er ikke tillatt mellom kl 16.00 skjærtorsdag og kl. 16.00 første påskedag

(For løypa Hafsåsen – Torbudalen gjelder egne regler for kjøretider i påska)

For landskapsvern- og biotopvernområdene gjelder kjøretider fastsatt av den enkelte kommune.

Slutt dato for vintersesongen i alle områder: 20. april (evt. 3. påskedag om den faller seinere).

Spesielle soner / traseer

Søfjelltjønn:

Det kan gis tillatelse til inntil 2 vinterturer per hytte.

Tjønnglupen

- a) Det kan gis tillatelse til inntil 4 vinterturer per hytte langs etablert trasé.
- b) Ved større transportbehov kan det gis tillatelse til flere turer, men da i form av en eller flere kjøredager.

Torbudalen

- a) Vintertrafikk skal følge Aursjøveiens trase, med avstikker korteste vei til den enkelte hytte.
- b) Transport skal utføres av leiekjører med løyve fra Sunndal og evt. Nesset kommune.
- c) Det vil med hjemmel i vernebestemmelsenes § 4 kunne innvilges tillatelse til å frakte personer etter denne ruten. Dette på grunn av lang avstand, og at ruten betjener 4 hyttefelt med ordinære helårshytter.
- d) Det tillates oppkjørt skiløype langs veien.

Løypa Hafsåsen - Torbudalen:

Adkomst til Torbudalen skal ordinært skje via Litldalen.

- a) Det tillates dog kjøring etter traseen fra Hafsåsen i samband med skolenes vinterferie, dvs uke 8 og 9, vinterferie og påskeferien av leiekjørere med løyve for Torbudalen fra Sunndal kommune. Løypa kan ikke brukes når det er brøytet vei til Osbu. Kjøringen organiseres i samsvar med regler gitt av Sunndal kommunestyre i forskrift av 05.02.02 og sak 08/02 05.02.2002 så langt ikke vernebestemmelser og forvaltningsplanen gir andre regler. Inntil 2 reservesjåfører per løyve. Det skal kjøres samlet over fjellet, spesielle hensyn skal tas om det er rein i traseen.
- b) Traseen kan også brukes til retur når det ikke er forsvarlig å dra ut igjen Litldalen på grunn av rasfare. Dette gjelder også anleggseiere i Torbudalen.
- c) I forbindelse med transport i samband med skolenes vinter- og påskeferie samt nødretur (jfr. pkt a) vil det med hjemmel i vernebestemmelsenes § 4 kunne innvilges tillatelse til å frakte personer etter denne ruten. Dette på grunn av lang avstand - mer enn 30 km og at ruten betjener 4 hyttefelt med ordinære helårshytter.
- d) For ettersyn av hyttene i forbindelse med ekstreme vær-situasjoner, kan det gis egen dispensasjon i form av en stående tillatelse til et begrenset antall turer, i regi av Torbudalen hytteeierforening.
- e) Scootertraseen fra Hafsåsen til Torbudalen kan merkes (kvistes) inntil en uke før vinterferien. Merking blir bare utført en gang pr sesong hvis ikke spesielle snøforhold inntreffer.

Løypa Ålmdalen - Orkelsjøen

Denne løypa kan nyttes med løyve fra Oppdal kommune for atkomst til områder utenfor landskapsvernområdet etter de kjøretidsbestemmelser som er fastsatt av kommunen. Dette gjelder også kjøring til hyttene som ligger i sone med spesiell tilrettelegging i øvre (nordre) del av Unndalen.

Dalholen - Marsjøen

Det bør legges vekt på hvilken trase som gir minst konflikt i forhold til villreinen i området. I utgangspunktet bør derfor traseen gjennom Einunndalen velges. Dersom det ikke fører til spesielle problemer for villreinen i området så kan imidlertid den korteste veien fra Dalholen også benyttes.

6.6.4 Retningslinjer for motorferdsel på barmark

Felles for alle områdene er at det legges opp til en svært restriktiv praksis. Kjøring utenom eksisterende kjørespor tillates ikke. Når det gjelder definering av hva som er vei og hva som er traktor- eller kjørespor vises til egen omtale.

Nedenfor gis en oversikt over retningslinjer for de enkelte områdene.

Nasjonalparken

Det kan gis inntil 2 turer for ordinær transport til hytter ved Snøfjelltjønne etter eksisterende kjørespor. Ved spesielle behov kan dette utvides for enkelte år. Dispensasjoner kan gis for en fireårsperiode.

Det kan gis dispensasjon til motorferdsel etter eksisterende traktorveg fra Ryin til Vårstigsetra (Drottningdalsveien) i forbindelse med tradisjonell landbruksvirksomhet.

Flying lavere enn 300 meter over bakken i forbindelse med beitedyrleteing og dyretelling kan tillates.

Tyngre transport til hytter og buer søkes utført med helikopter.

Kjøring på barmark inn til Tjønnglupen tillates ikke.

Landskaps- og biotopvernområdene

Åmotsdalen

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Knutshø

Pkt. 5.3.d: Det kan gis tillatelse til motorferdsel i forbindelse med tillatt hogst. Om mulig bør transport av virke skje om vinteren.

Pkt. 5.3.e: Det kan gis tillatelse til nødvendig transport til setre etter traktorveger/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen. Det legges til grunn at punktet hjemler transport ut over det som går fram av pkt. 5.2.d. For setre som drives i landbruksnæring (jfr. næringsoppgave), kan det gis tillatelse til transport i forbindelse med utleie til for eksempel jakt og fiske. Det forutsettes at eier selv besørger transporten. For setre som ikke drives som en

Vedlikehold av tak.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

del av jordbruksvirksomhet gis ikke tillatelse til transport i forbindelse med utleie. Det kan imidlertid gis dispensasjon til nødvendig transport av ved, og i forbindelse med vedlikehold av bygningene.

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål.

Åmotan-Grøvudalen

Pkt. 5.3.d: Det kan gis tillatelse til bruk av *traktor* for transport til hytter, buer og setre etter traktorveger / kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen. *Firehjulsdrevet bil* kan benyttes i stedet for traktor dersom dette ikke øker behovet for antall turer.

Eikesdalsvatnet

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Dalsida

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Jora

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Veien inn til Svartdalsseter og Skamsdalsvegen kan benyttes i forbindelse med lovlig hogst.

Fokstugu

Motorferdsel reguleres etter Lov om motorferdsel i utmark med tilhørende forskrifter.

Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Torbudalen

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

Barmarkstransport i terrenget tillates ikke⁶.

Sandgrovbotn-Mardalsbotn

Det gis ikke dispensasjoner for andre formål enn det som er oppgitt i verneforskriften.

6.7 Bygninger

6.7.1 Generelt for området

Det store antallet bygninger i verneområdet vitner om menneskelig bruk av Dovrefjellområdet gjennom uminnelige tider. Bygningene spenner fra små steinbuer brukt til jakt, fangst og fiske, via seteranlegg, til mer moderne fritidsbebyggelse og turisthytter.

Bygningsmassen utgjør verdifulle elementer i kulturmiljøet.

Rammer og regelverk

I **nasjonalparken** er landskapet vernet mot oppføring av nye bygninger. Det er likevel tillatt med vedlikehold av eksisterende bygninger som ikke medfører endret bruk. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade, samt ombygging og utvidelse av bygninger som ikke medfører endret funksjon.

I **landskaps- og biotopvernområdene** er det ikke tillatt med oppføring, påbygging og ombygging av bygninger, anlegg og faste innretninger. I landskapsvernområdene er det heller ikke tillatt å rive gamle seterbygninger. Det er likevel tillatt med vedlikehold av eksisterende bygninger som ikke medfører endringer av størrelse eller fasade. I biotopvernområdene må ikke endringene medføre endret bruk.

I landskapsvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

- Oppføring av nye bygninger til landbruksvirksomhet og som ikke er i strid med verneformålet.
- Riving av seterbebyggelse.

I landskaps- og biotopvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

- Ombygginger og restaurering av eksisterende bygninger.
- Tilbygg til eksisterende bygninger.
- Gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade. Bygningen må ha stått der ved vernetidspunktet.

⁶ Hyttefeltene er holdt utenfor verneområdene.

Støsetra.

FOTO: INGRID FOSSUM BRENNMOEN

Status og utfordringer

Enhver bygning vil bidra til å redusere opplevelsen av uberørt natur, og nye bygninger kan bidra til å endre landskapets art eller karakter. Det er derfor et generelt forbud mot oppføring av bygninger i verneområdene. Unntaket er turisthytta Snøheim, der Miljøverndepartementet i brev av 3. mars 2005, gir DNT tillatelse til å restaurere og ta i bruk Snøheim som turisthytte. Her kan det også bli aktuelt med noe utvidelser og nybygg.

Strukturen i bygningsmassen i Dovrefjellområdet er et resultat av bruken av området. De mindre buene og setrene er opprinnelig tilpasset formål som høsting, mens moderne fritidsboliger og turisthytter har rekreasjon som formål. Etter hvert som bruken av området endres, går bygninger ut av bruk, de blir tilpasset nye bruksformål eller behov for nye bygninger oppstår. Dette medfører en rekke utfordringer i forhold til å ivareta verneverdiene.

Det er et mål å holde omfanget av byggevirksomhet i verneområdene på et lavt nivå, samtidig som nødvendige bygninger for aktivitet innen rammene til verneformålet holdes vedlike.

Det finnes ingen oversikt over antallet bygninger og standarden på disse i verneområdene. Det er igangsatt et registreringsprosjekt i regi av Dovrefjellrådet, SNO og de berørte fjellstyrene, bygdeallmenninger og private grunneiere med formål å kartlegge bygninger og tekniske anlegg innenfor verneområdene. I løpet av sommeren 2004 ble ca 3/4 av bygningene registrert. Det er totalt bortimot 1200 bygninger og tekniske anlegg innenfor verneområdene.

Vedlikehold

Verneforskriften åpner for vedlikehold av eksisterende bygninger. Med vedlikehold forstås mindre tiltak som opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som takteking, etterisolering, montering av nye vinduer med mer. Utgangspunktet for vedlikehold av seterbygninger, buer, naust og hytter må være at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftninger der dette er mulig. Vedlikehold slik det er beskrevet ovenfor trenger ikke tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk innebærer at det skal benyttes materialer og farger som er i samsvar med eksisterende bygningsmiljø. Bygningens ytre uttrykk (eksteriør) bør i minst mulig grad endres.

I tilfeller hvor det er aktuelt å legge nytt torvtak, og det skal tas torv i verneområdet, må det søkes om tillatelse etter verneforskriftens § 4.

I enkelte tilfeller kan det være tvil om hvorvidt et tiltak defineres som vedlikehold eller nybygg. Typisk er tilfeller hvor forfallet ha gått så langt at bygningen ikke lenger har funksjon som husvære. I slike tilfeller vil en helhetsvurdering legges til grunn, hvor takets tilstand vil være av stor betydning. Hvis taket er intakt bør bygningen etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til vernebestemmelsene.

Dersom bygningen ikke lenger kan defineres som en bygning med tak, vil planer om restaurering betraktes som nybygg og behandles etter verneforskriftens § 4. Bygningens betydning for helhetsinntrykket av bygningsmiljøet, bør vektlegges ved spørsmål om gjenoppføring.

Nye bygninger

Det er et generelt forbud mot nye bygg i alle verneområdene. Verneforskriften for nasjonalparken åpner ikke for nye bygninger uansett formål. Unntaket er byggetiltak som er påkrevd for å tilfredsstille annet lovverk. I slike tilfeller kan forvaltningsmyndigheten stille vilkår til utforming.

I landskaps- og biotopvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ulike tiltak i forbindelse med landbruksvirksomhet. Dette åpner for oppføring av nye bygninger til landbruksvirksomhet slik som driftsbygninger, jf. plan- og bygningslovens definisjon. Seterbygninger er å regne som driftsbygninger i landbruket. I Kronprinsregentens resolusjon presiserer MD at husvære så som jakthytter, utleiehytter osv ikke er å regne som husvære i landbruket.

Det er viktig å presisere at verneforskriftene ikke åpner for nye bygg i forbindelse med turisthytter, fritidsboliger eller andre formål som ikke går under definisjonen driftsbygninger i landbruket.

Ombygging/utvidelse

Tilbygg, ombygginger, utvidelse eller andre tiltak som medfører endringer i størrelse, utseende eller funksjon er ikke å forstå som vedlikehold. Tiltak som kan medføre økt overnattingskapasitet, endret ferdselsmønster i området eller funksjonsendring, krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Eventuelle søknader om ombygginger/utvidelser må vurderes i forhold til verneformålet.

6.7.2 Retningslinjer og tiltak

Felles retningslinjer for bygninger i verneområdene

- Ordinære vedlikeholdsarbeider på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planene forelegges forvaltningsmyndigheten.
- Uttak av torv til tak er søknadspliktig og behandles etter verneforskriftens § 4.
- Tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade kan påregnes gitt. Flytting av bygninger som en følge av naturskade skal vurderes særskilt ved hvert enkelt tilfelle, og skal ikke være i strid med verneformålet.
- Byggetiltak som er påkrevd for å tilfredsstillende nye krav i medhold av annet lovverk skal vurderes imøtekommet, så lenge det ikke kommer i strid med verneformålet. Forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår til eventuell dispensasjon.
- Tiltak skal gjennomføres i tråd med tradisjonell byggeskikk i området. Det skal nyttes materialer og farger som ikke skiller seg ut fra omgivelsene.

Retningslinjer for bygninger i nasjonalparken

- Det er ikke åpnet for nybygg i nasjonalparken. Det kan imidlertid være relevant med etablering av nye tilsynsbuer, som en del av en strategi for å forebygge tiltak mot rovdyrskader.
- Ved ombygginger skal ikke arealet overstige arealet til den opprinnelige bygningen.
- Mindre tilbygg som utedo osv som ikke endrer funksjon og bruk av bygningene kan tillates.

Retningslinjer for bygninger i landskapsvernområdene og biotopvernområdene

- For tiltak som medfører nybygg, ombygginger eller utvidelser på bygninger med landbruksformål gjelder følgende:
- Det er ikke tillatt med annen bygge- og anleggsvirksomhet enn det som er direkte knyttet til landbruk, jf. plan- og bygningslovens definisjon. Det vil ikke være tillatt å oppføre fritidsboliger, eller hytter for utleie.
- Det skal gjennomføres en strengere dispensasjonspraksis i sone uten tilrettelegging og inngrep enn i brukssonene.

Tiltak for bygninger i verneområdene

- Gjennomføring av prosjektet som har som formål å kartlegge bygninger og tekniske anlegg innenfor verneområdene i løpet av 2005.
Ansvarlig: Dovrefjellrådet m.fl.

6.8 Veier og kjørespor

Dette omfatter private veier, anleggsveier og kjørespor i verneområder. De større veiene er omtalt i kapittel 6.9, tyngre inngrep og anlegg.

Grustak langs veiene er kartfestet i Knutshø landskapsvernområde og i Torbudalen og Sandgrovbotn-Mardalsbotn biotopvernområder. Er det grustak som ønskes nytt i andre områder, er de ikke meldt inn. Om grustak skal være tillatt, må det skje fra grustak angitt i forvaltningsplanen, eller det må kjøres grus fra grustak utenfor verneområdet.

I planen brukes betegnelsen *kjørespor* – dette omfatter også traktorvei, vei for terrengbil og lignende som ikke er bilvei. *Bilvei* er vei opparbeidet for kjøring med personbil.

Når det ligger så mye snø at en bilvei ikke er farbar med vanlig personbil, er den ikke lenger å se på som bilvei, og følgelig ikke lenger åpen for motorisert ferdsel.

6.8.1 Generelt for området

Rammer og regelverk – felles

I nasjonalparken krever all kjøring dispensasjon. Dette gjelder også på bilvei og kjørespor. I landskapsvernområdene er det fri kjøring på åpen bilvei. Kjøring på kjørespor er strengt regulert, men normalt tillatt uten søknad i jord- og skogbruksnæring. Unntakene er Åmotan-Grøvdalen og Eikesdalsvatnet, der også dette krever søknad. Det er forvaltningsplanen (kartdelen og veitabellene) som angir hva som regnes som vei og kjørespor / traktorvei. Andre traséer som måtte finnes fysisk i terrenget er ikke tillatt å bruke. Vedlikehold av veier og kjørespor er tillatt uten søknad (unntatt i nasjonalparken), men ikke standardheving. Se nærmere under retningslinjene hva som menes med vedlikehold.

Utfordringer

En **hovedutfordring** i forvaltningsplanen er å skille mellom bilvei og kjørespor, og mellom kjørespor der kjøring kan tillates og de som skal legges ned. I en del områder finnes kjørespor der tidligere bruk ikke har vært tillatt etter motorferdselloven. Disse foreslås nedlagt ved at de ikke vises i planen.

E6 over Dovrefjell.

FOTO: ØIVIND LEREN

Det er noen bilveier der det er ønskelig å kunne styre ferdsel på bilvei i forhold til når det kan kjøres. Dette gjelder blant annet veier som går nær eller inn i viktige villreinområder. For enkelte slike veier i biotopvernområdene er det gitt bruksregler i verneforskriftene. Det sammen gjelder ikke for landskapsvernområdene.

I andre tilfelle er det tvil om veier skal klassifiseres som bilvei eller kjørespor, ut fra både veistandard, dagens bruk og forhistorie. I forhold til brukere og veieiere vil det være langt mindre konfliktfylt å klassifisere disse strekningene som bilvei med restriksjoner og gi egnede regler for bruk, enn å klassifisere dem som kjørespor med de begrensinger i bruk som da ligger i forskriften.

Planutkastet foreslår derfor at verneforskriftene gis et tillegg om at bruk av bilvei kan reguleres i henhold til forvaltningsplan. De aktuelle veiene er vist med egen

signatur i kartet. Dette vil gjøre det mulig å unngå uheldige konsekvenser av trafikk på bilvei i perioder dette er uheldig for verneformålet, og å komme til enighet med grunneiere på en del veier om regler for bruk. Disse veiene er vist med egen signatur i kart. Signaturen for bilvei med restriksjon er brukt også der forskriften angir konkrete begrensinger i tid for bruk.

En annen **hovedutfordring** er skille mellom vedlikehold (hjemlet i verneforskriftene) av eksisterende veier og standardheving (ikke hjemlet). Av hensyn til verneformålet er standardheving på veiene ikke ønskelig, annet inn i helt spesielle tilfelle der dette vil redusere kjøreskader eller trafikkmengde.

Ved uenighet om standarden på en vei ved vernetidspunktet vil det være sterkt ønskelig at denne er dokumentert.

Retningslinjer for forvaltning, bruk og vedlikehold av veier og kjørespor

- a) Kartdelen av planen angir klassifiseringen av den enkelte vei / kjørespor i forhold til verneforskriftene. Kartdelen angir også hvor det kan tas ut grus til vedlikehold av bilveier.
- b) **Arbeid på vei / kjørespor** skal skje som vedlikehold, ikke som opprusting, og skal ikke føre til at kjøresporet endrer karakter i retning av vei. Formålet med vedlikehold av kjørespor skal være å sikre framkommeligheten, hindre vannskader på sporet og at det ikke lages unødige sår i landskapet.
- Kjørespor skal ikke gruses opp. Det skal ikke grøftes eller legges stikkrenner, men eksisterende grøfter og stikkrenner kan vedlikeholdes. Det skal velges minimumsløsninger for vedlikehold. Likevel må omfang av arbeidet vurderes opp mot hvor lenge kjøresporet vil holde før nytt arbeid er påkrevd.
 - Følgende arbeid på kjørespor krever tillatelse etter § 4 for kjørespor:
 - Bruk av mindre anleggsmaskiner.
 - Utlegging av sviller, stokker e.l. over våte parti. Det skal ikke nyttes materialer som er innsatt med giftstoff.
 - Legging av rør/stikkrenner der det ikke er slike i dag. Det skal som hovedregel brukes stein setting med stein fra stedet.
 - Grusing / grøfting på kortere strekninger for å unngå mer omfattende terrengskader.
 - Bilvei kan gruses. Grøfter og stikkrenner vedlikeholdes uten søknad. Nye grøfter, utvidelse i bredden, legging av fast dekke, nye bruer, parkeringsplasser og lignende krever tillatelse etter verneforskriften § 4.
- c) Tiltak som tar sikte på å legge til rette for mer behagelig transport, nye transportmidler eller større fart er å betrakte som opprusting og krever tillatelse etter forskriftenes § 4.
- d) Omlegging av traséer kan bare skje om det er positivt for verneformålet. Dette krever tillatelse etter § 4.
- e) Ved alle tiltak skal en unngå skader på omkringliggende terreng:
- Ved planlegging og gjennomføring av tiltak skal det tas hensyn til miljøet slik at virkningen på landskapet blir så liten som mulig.
- f) Det er ikke anledning til å gi tillatelse til tiltak som strider mot verneformålet.

Punktene g) og h) nedenfor gjelder ikke i nasjonalparken. I nasjonalparken forutsetter kjøring på vei / kjørespor uansett dispensasjon:

- g) Følgende gjelder for bruk av **veier og kjørespor** med motorkjøretøy:
- Bilvei kan trafikkeres med motorkjøretøy når den er åpnet, dvs. kjørbær med vanlig personbil og ikke stengt med skilt, bom eller lignende. For kjøring på gjensnødd vei med snøscooter gjelder verneforskriftens bestemmelser om ferdsel på snødekt mark og bestemmelsene i lov om motorisert ferdsel i utmark.
 - Bilvei med restriksjoner kan trafikkeres med motorkjøretøy i tråd med retningslinjene for den enkelte vei.
 - Kjørespor / traktorvei kan trafikkeres i tråd med verneforskrift for det enkelte område (disse varierer). Det er ikke standard på kjøresporet, men verneforskriften og løyvepraksis til forvaltningsmyndigheten som skal avgjøre bruksomfanget.
- h) **Parkering** skal skje på opparbeidede plasser der slike finnes, inne på setervollene eller helt inn til vei / kjørespor. Med det siste menes ikke lenger fra vei / kjørespor enn det som er nødvendig for at annen trafikk kan passere. Det skal ikke parkeres der vei eller kjørespor går over høydedrag.

Tiltak

- Det må skiltes / settes opp bommer for å gjøre brukerne klar over regelverket:
 - Der bilvei med restriksjon eller kjørespor starter
 - Ved endepunkt for vei / kjørespor der det kan være tvil om hvor dette er.
 - **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet / kommunene i samarbeid med SNO.
- Gjennomføre prosjektet som har som formål å kartlegge bygninger og tekniske anlegg innenfor verneområdene. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet / SNO.

Kjørespor i våtmark.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.8.2 Nasjonalparken

Rammer og regelverk

Nasjonalparken skal ta vare på et sammenhengende for en stor grad urørt fjellområde og det biologiske mangfoldet i dette området, villreinen er framhevet. Vernet skal sikre variasjonsbredden i naturtyper, landskapsformer og geologiske forekomster og kulturminner. Allmennheten skal kunne oppleve dette gjennom et tradisjonelt enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Kjøresporet til Snøfjelltjønna og veien til Snøheim og Drotningdalsvegen er de eneste veiene eller kjøresporene inne i nasjonalparken. Kjøresporet til Snøfjelltjønna er nevnt i forskriften og det kan gis tillatelse til transport av ved, materialer m.m. til hyttene etter dette. Snøheimveien er ikke nevnt. All bruk utover militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver krever dispensasjon etter forskriftens § 4.

Drotningdalsvegen er ikke nevnt, dette antas å være en forglemmelse da veien er gammel, ligger i den opprinnelige nasjonalparken og er nevnt i den gamle verneforskriften. *"Nødvendig kjøring i forbindelse med seterdriften og transport av saltsteiener og sjuke dyr kan finne sted på eksisterende veger."*

Status og utfordringer

Det ligger i dag anlegg knyttet til drift av linken på Snøhetta ved Snøheim, og det er et visst ferdselsbehov i forbindelse med drift og vedlikehold. Snøheims skjebne er ikke avklart når utkast til forvaltningsplan ferdigstilles.

Omfanget av bruken og vedlikehold / utbedring av kjøresporet til Snøfjelltjønna har vært omstridt. Det forutsettes (jfr. kapittelet om motorferdsel) at 2 sommer-turer dekker behov for transport av brensel og materialer til vedlikehold.

Retningslinjer for forvaltning, vedlikehold og bruk

a) Snøheimveien (inntil videre):

- Kjøring i forbindelse med drift og vedlikehold av støtteanlegg for Snøhettalinken er militær operativ virksomhet og kan skje uten tillatelse. Slik kjøring skal begrenses til det som er strengt nødvendig.
- Øvrig bruk krever dispensasjon etter verneforskriften § 4.
- Eventuelt vedlikehold og utbedringer må behandles etter § 4. Inntil Snøheimveiens status er avklart, skal dette begrenses til et absolutt minimum.

b) Kjøresporet til Snøfjelltjønna og Drotningdalsvegen

- Vedlikehold og utbedring følger de generelle reglene foran, dog krever også vedlikehold tillatelse etter forskriften § 4.
- Angående bruk, se kapittel om motorferdsel.

Tiltak

- Veien inn til Snøheim skal fjernes som ledd i tilbakeføeringsprosjektet for skytefeltet i henhold til brev fra Miljøverndepartementet av 03.03.2005. **Ansvarlig:** Forsvaret i samarbeid med forvaltningsmyndigheten

Tilbakeføring av vei i skytefeltet.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.8.3 Knutshø landskapsvernområde, Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkin landskapsvernområde og Flåman naturreservat

Rammer og regelverk

Knutshø landskapsvernområde

Motorferdsel er tillatt på bilvei, på kjørespor kun i landbruksnæring. Det kan gis tillatelse til transport utenfor landbruksnæring til setere på kjørespor. Vedlikehold av veier og kjørespor er tillatt.

Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkin landskapsvernområde

Det sies ikke noe om andre veier enn E6, men det åpnes for nødvendig trafikk i forbindelse med seterdriften. Ut fra dette må legges til grunn at praktisering av bruk og vedlikehold blir som for kjørespor i Knutshø landskapsvernområde.

Flåman naturreservat

skal bevare et særpreget landskap og et naturhistorisk interessant område med viktige kvartærgeologiske formelementer. Ut fra forskriften blir samme retningslinjer som for bruk og vedlikehold i Knutshø å legge til grunn.

Status og utfordringer

Det er her et utstrakt veinett gjennom seterdalene og også inn til setervoller langt inn i fjellet. Noen av disse veiene er opparbeidet de siste 10 - 20 år, delvis i strid med kommunenes ønsker, men fram til forskrift om landbruksveier kom fra 1997 hadde ikke kommunene styringsmulighet. Veiene har utviklet seg fra enkle kjerreveier, via traktorveier, til bilveier. Flere av veiene er åpne mot betaling av avgift, noen er stengt for allmennheten, mens andre ikke er kjørbare med bil

E6 går gjennom Hjerkin/Kongsvoll/Drivdalen landskapsvernområder, og behandles i kapittel om tyngre inngrep og anlegg.

Retningslinjer for forvaltningen

- For vedlikehold og bruk gjelder det generelle kapittelet foran.
- For klassifisering og retningslinjer for bruk av den enkelte vei se tabellen i eget vedlegg.

Tiltak

Se det generelle kapittelet, blant annet forskriftsendring for å kunne gi bruksregler i forvaltningsplanen.

6.8.4 Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og biotopvernområdene

Rammer og regelverk

Når det gjelder veier og kjørespor sier vernebestemmelsene at veier kan vedlikeholdes, kjøring på disse er tillatt. Det er gitt bestemmelser om når de fleste veiene kan brøytes og brukes av hensyn til villreinen.

Status og utfordringer

Ingen spesielle. Tidsaspektet ved bruk av veier som kan være i konflikt med villreinen er her ivaretatt i forskriftene. Det er ingen veier i grenselandet bilvei – kjørespor, og med ett unntak heller ikke kjørespor.

Dette unntaket gjelder anleggsveien gjennom Grøttabotten til Grøttavatnet. I følge anleggseier må denne brukes og helst opprustes i forbindelse med revisjon av demningen i Grøttavatnet, mens Nesset kommune har signalisert ønsker om fjerning av de gamle anleggsveiene i området.

Retningslinjer for forvaltningen

- For vedlikehold og bruk gjelder det generelle kapittelet foran.
- For klassifisering og retningslinjer for bruk av den enkelte vei se tabellen i eget vedlegg.

Tiltak

Se det generelle kapittelet, bl.a. forskriftsendring for å kunne gi bruksregler i forvaltningsplanen.

6.8.5 Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotsdalen LVO

Rammer og regelverk

Når det gjelder veier og kjørespor varierer vernebestemmelsene noe mellom områdene: I alle er vedlikehold av veier og kjørespor tillatt. Det kan gis tillatelse til omlegging og opprusting av veier til jordbruksformål (ikke i Åmotsdalen) og i Jora og Fokstugu opparbeiding av (enkle) kjørespor for utkjøring av felt virke. I Jora er veiene inn Skamsdalen og Reindøl-Svartdalslia åpne i tiden 1.6. – 31.1.

Gammelsetra i Grøvdalen.

FOTO: ØIVIND LEREN

Status og utfordringer

I seterområdene i alle verneområdene (unntatt i Åmotsdalen) har det vært bilveier i en årrekke. De fleste er åpne for allmenn kjøring. De fleste veiene har en udiskutabel status, men for enkelte er det en viss tvil om status og disse foreslås som bilvei med restriksjoner – se veitabell og kart.

I forskriften for Jora landskapsvernområde er det satt sesongbegrensning på bruk av bilveiene, ved at de er åpne fra 1.6. til 31.1. Begrunnelsen for regelen er at villreinen bruker området nær veiene i perioden med kjøreforbud. Det er ønske lokalt om at dette oppheves, eventuelt at det blir lov å kjøre fra 1.5. Dette betinger forskriftsendring, men ut fra bakgrunnen for bestemmelsen tilrådes ikke dette.

Vernereglene (unntatt i Åmotsdalen) tillater opprusting og omlegging av veier for jordbruksformål. Det vil være en målsetting at slik opprusting ikke skal gi økt motorisert trafikk annet enn det som er nødvendig i landbruksnæring. Man må ta hensyn til verneformålet, men vurderingen skal ikke være like streng som når slike saker behandles som dispensasjonssaker etter § 4.

I Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde har man en spesiell situasjon. Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i samband med verneplanprosessen utarbeidet ”Hovedplan for skogsveger område Jenstad”. Denne viser

en ny vei på ca 1 500 meter fra veiens slutt på Middagshjellen. Denne går i to svinger ned langs Inder Lokkarbekken til Reppa, og tilbake langs denne til Lundliveien ved bua over Reppa. Videre går det en avstikker på 600 meter fra Lundliveien på Nerhjellen ut til Middagshaugen. Det vil være vanskelig å drive et småskala skogbruk med minst mulig endring av landskapsbilde uten å ha et slik veinett. Lundliveien fra Nerhjellen til Reppa er så bratt at den er et driftsmessig hinder.

Kjøresporet til Grøvdalen (Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde) har hatt flere traséer. En har her kommet fram til hvilket kjørespor som nå skal brukes. Det er et ønske om omlegging en kortere strekning, noe forskriften åpner for. Imidlertid bør brukerne søke å redusere transporten, slik at man ikke vil ha behov for omlegging.

Med enkle traktorveier forskriften åpner for i Jora og Fokstugu landskapsvernområder, menes minimumstiltak for å etablere kjørespor framkommelig med lett redskap, ikke fullverdige traktorveier i henhold til skogsveinormalen.

Kjøresporet / kjerreveien i Åmotsdalen landskapsvernområde er et kulturminne. Vedlikehold og bruk må ta hensyn til dette. Det er behov for en viss restaurering.

Retningslinjer for forvaltning og bruk

- a) For vedlikehold og bruk gjelder de generelle retningslinjene for LVO, med følgende tillegg og endringer:
- b) Omlegging, opprusting av eksisterende veier for jord- og skogbruksformål:
- For at tillatelse skal kunne gis, må det dokumenteres et klart landbruksfaglig behov for tiltaket, alternativ transport må være ugjennomførbart, og negative effekter på verneformålet må være små for at tiltak kan tillates.
 - Opprusting skal ikke føre til oppgradering fra kjørespor til bilvei, med mindre det er nødvendig for å komme fram med melkebil eller lignende. Veien skal i så fall låses med bom og klassifiseres som bilvei med restriksjon med samme vilkår for bruk som det tidligere kjøresporet.
 - Ved omlegging skal tidligere trase tilbakeføres til natur, ny veibit med standard som resten av veien.
 - De generelle retningslinjene om hensyn til verneverdiene, for vedlikehold m.m. gjelder.
- c) For etablering av nye skogsveier i Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde gjelder samme som i b), samt at:
- Nye veier kan kun etableres i tråd med kartet i forvaltningsplanen, med dispensasjon etter § 4 i verneforskriften.
 - Veileder for skogsveibygging med miljøhensyn legges til grunn. Ved anlegg skal organiske masser tas vare på og brukes til tildekking av fyllinger og skjæringer samt til gjenlegging av gamle veier som skal fjernes.
 - Veiene skal være stengt med låst bom, kjøring kun tillatt i landbruksnæring samt adkomst til Lundlia for fastboende der.
 - De generelle retningslinjene om hensyn til verneverdiene, for vedlikehold m.m. gjelder.
- d) Med etablering av nye kjørespor ("enkle traktorveger") i Fokstugu og Jora landskapsvernområder menes enklere tiltak enn å bygge skogsvei etter skogsveinormalen. Det kan sprenges mindre knauser (< 2 m³), flyttes større steiner og stubber og legges ut stokker over våte parti for å komme fram med en lett skogstraktor. Vedlikehold som kjørespor i de generelle retningslinjene.

- e) For vedlikehold/restaurering av kjøresporet ("kjerreveien") i Åmotsdalen landskapsvernområde skal i tillegg til de generelle retningslinjene foran i dette kapitlet også retningslinjene for kulturminner, kapittel 4.5 følges. På dette kjøresporet må ikke tillates bruk av så tunge kjøretøyer at de kan skade veien.
- f) For klassifisering og retningslinjer for bruk av den enkelte vei, se tabellen i eget vedlegg.

Tiltak

- Se det generelle kapitlet, bl.a. forskriftsendring for å kunne gi bruksregler i forvaltningsplanen.

Ansvar: Grunneier, planlegges av kommunen.

Kjørespor mot Tjønnglupen.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.9 Tyngre inngrep og anlegg

I dette kapittelet beskrives forhold knyttet til det som kan betegnes som storsamfunnets infrastruktur i området, dvs. hovedveier, kraftanlegg og overføringslinjer, jernbane, anlegg for telekommunikasjon m.v. og virksomhet i forbindelse med drift av disse.

6.9.1 Generelt for området

Verneområdet er omgitt av tyngre tekniske inngrep. Også i verneområdet er det flere slike inngrep – ikke minst i samband med Grytten- og Aurautbyggingene med dammer, reguleringsmagasin og kraftledninger. Anleggsveiene er omtalt i kapittel om veier og kjørespor.

Rammer og regelverk

Med unntak av nasjonalparken og Hjerkin/Kongsvoll/Drivdalen LVO er rammer og regelverk sammenfallende for samtlige områder:

Inngrep som kan forandre landskapets karakter vesentlig er ikke tillatt (strengere bestemmelse i nasjonalparken). Eksisterende anlegg kan vedlikeholdes på dagens nivå, men ikke utvides.

Forvaltningsmyndigheten kan tillate framføring av nye kraftlinjer, kabler og telelinjer. Motorferdsel er tillatt i forbindelse med vedlikehold og drift av veier og kraftanlegg, herunder anleggsveier, kraftledninger, luker og dammer. Dette gjelder for øvrig ikke i nasjonalparken.

Verneforskriftene åpner for å gjøre unntak for "... tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning ..." (§ 4)

Status og utfordringer

Det er en del inngrep knyttet til tyngre samfunnsmessig infrastruktur også i verneområdene. Inngrepene er i hovedsak i ytterkantene, og som nevnt deler Grytten- og Aurautbyggingene, med tilhørende veier og kraftledninger, av vestområdet fra sentralområdet. De fleste inngrepene ligger i biotopvernområdene, eller utenfor verneområdene. E6 og Dovrebanen danner en tilsvarende barriere mellom sentral- og østområdet. I østområdet finnes flere reguleringsmagasin. I tillegg finnes noen mindre inngrep, beskrevet under det enkelte område.

Reguleringsmagasinene har fått forskjellig behandling i forskjellige deler av området. I Knutshø er selve magasinene holdt utenfor vernet (grensen følger høyeste regulerende vannstand, HRV). I biotopvernområdene, Eikesdalsvatnet og Dalsida ligger reguleringsmagasinene og øvrige kraftanlegg i verneområdet.

Det foreligger planer for opprusting av kraftanleggene i området. Blant annet er det krav fra konsesjonsmyndigheten (NVE) om oppgradering / vedlikehold av reguleringsdammer ut fra sikkerhetshensyn. Flere av disse kan medføre inngrep som er negative for verneformålet og i strid med vernebestemmelsene. Eksempelvis nye dammer nedstrøms eksisterende, massetak, steinbrudd, opprusting av kjørespor til bilvei eller etablering av nye kjørespor. Vurdering vil her skje i henhold til § 4 i verneforskriftene, med unntak av nye kraftledninger og kabler som vernebestemmelsene åpner for (ikke nasjonalparken).

Alle anlegg vil ha et vedlikeholdsbehov, og det vil være behov for transport av personell, materiell og utstyr i samband med dette, noe som stort sett er hjemlet i vernebestemmelsene. Utfordringen her er å gjøre de negative effektene av denne virksomheten på verneformålene minst mulig. Siden virksomheten er hjemlet i forskriften uten nærmere krav til tiltakshaver, må dette skje gjennom frivillig samarbeid og gjennom annet lovverk som styrer virksomheten.

Ved akutt bortfall av strøm skal eventuell motorferdsel meldes til forvaltningsmyndigheten i følge forskriftene, men ikke annen motorferdsel ved ordinært vedlikehold. Det er ønskelig at forvaltningsmyndigheten og fjelloppsynet har oversikt over all virksomhet hjemlet i forskriftene. Det bør derfor etableres meldingsrutiner for slik kjøring.

Kraftverkenes snømåling kommer i en særstilling. I nasjonalparken er dette definert som et tiltak som kan få tillatelse etter søknad. Også i landskapsvernområder og biotopvernområder er dette virksomhet som går utover "... drift av (...) kraftanlegg, herunder (...), kraftledninger, luker og dammer" og er derved søknadspliktig. Denne aktiviteten foregår ofte i sårbare områder og bør derfor være underlagt styring av forvaltningsmyndighetene. I sone for spesiell tilrettelegging og tiltak, i brukssonene, samt i biotopvernområdene, skal nødvendig kjøring inngå i det som meldes.

Også for telekommunikasjon kan det være aktuelt med nyanlegg, men da stort sett i randsonene. Det er ikke økonomisk incitament for å etablere dekning inne i fjellet. Utenom nasjonalparken åpner vernebestemmelserne for etablering av telelinjer. I dag er det lite aktuelt å legge telekabler, siden dagens telenett er bestått av telemaster for radiolinje og mobil kommunikasjon. Begrepet "telelinjer" i forskriften antas også å omfatte slike anlegg.

Man må merke seg at forskriften kun hjemler vedlikehold. All opprusting og ombygging er søknadspliktig.

Definisjoner:

- Med "telelinjer" i verneforskriftens § 3 menes også anlegg (master, linker) for radiolinje og mobiltelefoni.
- "Vedlikehold" er å opprettholde dagens standard. Endres utseendet på et objekt, heves standard eller medfører et arbeid nye terrenginngrep er det ikke lenger snakk om vedlikehold, men et søknadspliktig tiltak.

Retningslinjer for forvaltning og bruk

- Tiltakshaver skal påse at tiltak hjemlet i verneforskriftene (vedlikehold og motorferdsel i samband med vedlikehold) i minst mulig grad har negative effekter for verneformålet. Det oppfordres til å samarbeide med forvaltningsmyndigheten for å oppnå dette, blant annet gjennom meldingsordning for motorferdsel.
- Ved opprusting / nyanlegg skal stilles strenge krav til ivaretagelse av verneformålet. Behandling etter § 4. Om nye inngrep skal kunne tillates, må det foreligge svært tungtveiende samfunnsinteresser av nasjonal verdi. Om inngrep tillates, må man velge de tekniske løsninger som gir minst skade på verneformålet, også om dette gir merutgifter i forhold til andre løsninger.
- Motorferdsel ved vedlikehold av telelinjer vurderes på linje med motorferdsel for vedlikehold av andre anlegg, men må behandles etter § 4. Tillatelse kan gis for flere år.
- Motorferdsel i samband med snømåling er søknadspliktig, men det kreves kun melding i biotopvernområdene og i sonene med spesiell tilrettelegging og inngrep og i brukssonene. Tillatelse kan gis for flere år.
- For motorferdsel vises også til generelle retningslinjer for dette, se kap.6.6. For anleggsveier vises til kapittel 6.8.

Tiltak

- Etablere rutiner for informasjon om drift av og tiltak på anleggene mellom anleggseiere og Dovrefjellrådet. Inklusive planlegging av tiltak for å minimalisere effekter på verneformålet.

Ansvar: Dovrefjellrådet og anleggseierne.

Sambandsstasjon Ivakammen

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

6.9.2 Nasjonalparken

Rammer og regelverk

Landskapet er vernet mot tekniske inngrep av enhver art.

Forskriften gjør unntak for transport med helikopter og beltekjøretøy på snøføre til linken på Snøhetta, og åpner for at det kan gis tillatelse til bruk av snøscooter og helikopter i forbindelse med snømålinger.

Verneforskriftene åpner for å gjøre unntak for "... tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning ..." (§ 4)

Status og utfordringer

På Snøhetta ligger en radiolinjestasjon, drevet av Forsvaret - FLO-IKT. Linken er sentral både i det militære og sivile beredskapssambandet og for flytrafikken. Anlegget omfatter linkhytta med helikopterlandingsplattform på Stortoppen, sikringsbu v/ gamle Reinheim, hus m/aggregater v/ Snøheim og jordkabel herfra til toppen. Fram til trafo på Snøheim leveres strøm av Eidefoss i jordkabel. Jordkabelen er nedgravd i gamleveien fra Hjerkinntil Eidefoss' trafo i samme bygg som nødaggregatene. Fra Snøheim er det permanent merking (metallrør) til linken for å kunne finne veien i dårlig vær. Videre har NetCom en GSMR-mast for togkommunikasjon like innenfor grensen til nasjonalparken mellom Grønbakken og Kongsvoll. Villreinutvalget i Snøhetta / SNO har en radiolink på toppen av Råstu.

I forbindelse med drift, vedlikehold og akutt utfall foregår motorferdsel, enten med beltekjøretøy på snøføre eller med helikopter. Ved utfall i uvær om sommeren sendes folk til Snøhetta til fots.

Linken på Snøhetta.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

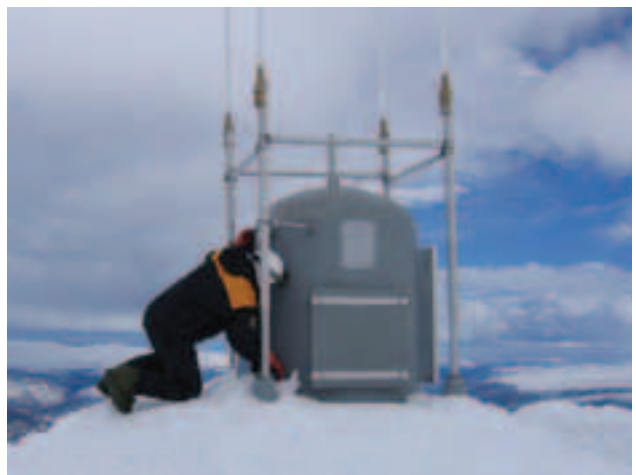
På grunn av sin sentrale rolle er linken på Snøhetta et objekt som Forsvaret (p.t. Heimevernet) skal sikre. Dette medfører at Forsvaret har øvingsbehov i tilknytning til anleggene inne i nasjonalparken. Imidlertid åpner ikke verneforskriften for militærøvinger. I dette tilfelle, hvor øvingene knytter seg til å trene forsvar av et konkret anlegg inne i verneområdet, er det behov for unntak.

Retningslinjer for forvaltning og bruk

- Tillatelse for motorferdsel i samband med drift og vedlikehold av eksisterende anlegg kan gis etter § 4 – "... arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning ..." for flere år. Tillatelse skal gi vilkår som i størst mulig grad ivaretar verneformålet.
- Tillatelser til eventuelle ombygginger av eksisterende anlegg kan gis etter hjemmel og vurderinger som pkt 1.
- Det kan gis tillatelse til Forsvaret for øvelser i forsvar av anleggene på Snøhetta. Tillatelsen forutsetter at det lages en plan for en 4-årsperiode for øvingsopplegget, som godkjennes av forvaltningsmyndigheten. Det skal så langt råd er tas hensyn til verneformålet i øvingsopplegget. Hjemmel som i pkt 1.
- Tiltak direkte hjemlet i verneforskriften skal i størst mulig grad ta hensyn til verneformålet og gjøres på måter og til tider der effektene er minst mulige.

Tiltak

- Etablere rutiner for informasjon om drift av og tiltak på anleggene mellom anleggseiere og Dovrefjellrådet. Inklusive planlegging av tiltak for å minimalisere effekter på verneformålet. **Ansvar:** Dovrefjellrådet.
- Plan for øvingsopplegg knyttet til forsvar av anlegg på Snøhetta. **Ansvar:** Forsvaret, samarbeid med Dovrefjellrådet.

Link Vesle Horrungen.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.9.3 Knutshø Hjerkin/Kongsvoll/ Drivdalen landskapsvernområder

Rammer og regelverk

For disse verneområdene er rammer og regelverk som beskrevet foran under generelt side 104, men for Hjerkin/Knutshø/Drivdalen landskapsvernområder gjelder følgende i tillegg / i stedet for:

Arbeid nødvendig for drift og vedlikehold av E6 og jernbanen er tillatt.

Verneforskriftene gir mulighet til å gjøre unntak for "... *tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning* ..." (erstatte § 4 – selv om forskning og tiltak av betydning for vernet ikke er nevnt, må ordlyden ut fra verneformålet forutsettes å omfatte disse).

Status og utfordringer

Hovedutfordringen i Hjerkin/Kongsvoll/Drivdalen LVO er Dovrebanen og E6 med tilhørende anlegg og de inn- og utgrep disse representerer i verneområdet. Rundt 1980 ble det tatt tak i problemene trafikken langs og med utgangspunkt i E6 fra Dombås til Oppdal skapte. En plan for tiltak på Dovresida ble levert i 1979 og en tilsvarende på Oppdalsida i 1981. Dette er tiltaksplaner for rasteplasser, toaletter for veifarende, parkering og håndtering av villcamping. Mange av tiltakene er realisert. Det må vurderes om disse planene bør oppgraderes og videreføres. Eidefoss AS har en 22 kV kraftledning fra Hjerkin til Kongsvoll.

I Knutshø har Glommens og Laagens brukseierforening (GLB) kraftanlegg. Reguleringsmagasinene er holdt utenfor verneområdene, mens en del av øvrige anlegg ligger

innenfor. Ved Fundin bør man justere grensen slik at anlegg samt et område med private naust kommer utenfor verneområdet. GLB ønsker også dette ved Elgsjødammen. Her ligger imidlertid anlegget midt i verneområdet og det er naturlig at det fortsatt holdes innenfor verneområdet, slik at forvaltningsmyndigheten har styring med tiltak gjennom § 4-behandling.

Trafikk på bakken til Allmannberget kringkaster må gå gjennom Knutshø LVO. Anlegget ligger 100 m utenfor grensen til verneområdet, det har samme sentrale funksjon som Forsvarets anlegg på Snøhetta, minus den militære delen men med kringkasting (radio og TV, alle kanaler) og telefoni (fastlinje og mobil) i tillegg. Eier er Telenor Networks AS. Transport har foregått med snøscooter om vinteren, terrengkjøretøy på bar mark og i noen grad helikopter. Distansen i verneområdet er ca 2 km og traseen går parallelt med grensen cirka 350 meter innenfor denne. Tillatelse til transport må gis etter de generelle retningslinjene. Ut fra anleggets sentrale rolle i samband og kringkasting, ville det vært naturlig å ta det inn i forskriften for Knutshø, på samme måte som anlegget på Snøhetta er tatt inn i nasjonalparkforskriften.

Retningslinjer for forvaltning og bruk

- Se generelle retningslinjer foran.

Tiltak

- Revidere eksisterende, evt. lage ny, plan for tiltak langs E6 Dombås – Oppdal og gjennomføre tiltak.
Ansvar: Fylkeskommunene, initiativ Dovrefjellrådet.
- Se også generelle tiltak foran.

Demning ved Elgsjøen.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

6.9.4 Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og bio-topvernområdene

Rammer og regelverk

For disse verneområdene er rammer og regelverk som beskrevet foran under generelt.

Status og utfordringer

En finner her et omfattende nettverk av kraftutbygginger med tilhørende anlegg. Disse er i seg selv i strid med verneformål for områder vernet etter naturvernloven. Dette er bakgrunn for opprettelse av biotopvernområdene som er etablert på områder som fortsatt er viktige for villreinen, men der naturinngrepene er så store at vern etter naturvernloven ikke er berettiget. Se kart som viser omfanget av anleggene.

Gjennom Torbudalen biotopvernområde, videre langs Aursjøen og langs utkanten av Jora landskapsvernområde, går hovedstrømforbindelsen mellom Østlandet og Midt-Norge (Aura-Vågåmo 300 kV og 132 kV Aura-Osbo-Vågåmo).

Driften av anleggene medfører ferdsel både etter bilvei, kjørespor og i terrenget. Etter at Statkraft og Statnett ble to selskap, er mulighetene for å koordinere kjøring blitt dårligere. Dette har ført til for eksempel barmarkskjøring i terreng når det har vært helikopter i området som kunne utført oppdraget.

Dammene i området skal rehabiliteres. I den sammenheng kan det bli ønske om og behov for massetak, steinbrudd, opprusting av veier m.v. Dette er pålegg fra NVE ut fra sikkerhetskrav. Ny 320 (evt 400)kV ledning Aura-Vågåmo er under planlegging og vil i hovedsak gå parallelt med dagens trasé. Den kan eventuelt erstatte 132 kV ledning i dennes trasé.

Retningslinjer for forvaltningen

- Se felles retningslinjer foran.

Tiltak

- Samarbeid Statkraft – Statnett om terrengtransport i området, slik at ressursene utnyttes bedre og motorferdsel minimaliseres og miljømessig gunstigste alternativ i større grad nyttes.

6.9.5 Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotsdalen LVO

I disse landskapsvernområde finnes følgende tyngre inngrep og anlegg:

- Fokstugu landskapsvernområde; E6, jernbane og en 22 kV luftledning.
- Jora landskapsvernområde; hovedstrømforbindelsen mellom Østlandet og Midt-Norge (Aura-Vågåmo 300 kV og 132 kV Aura-Osbo-Vågåmo).
- Åmotan-Grøvudalen landskapsvernområde; 22 kV ledning berører en liten del av området.
- Åmotsdalen landskapsvernområde; 22 kV luftledning

Disse inngrepene berører også andre verneområder. Det henvises derfor til teksten ovenfor for retningslinjer og tiltak.

Fjellrype.

FOTO: PER JORDHØY

6.10 Undervisning og forskning

6.10.1 Generelt for området

Dovrefjellområdet har vært, og er, viktig med tanke på vitenskapelige undersøkelser, og er i særstilling når det gjelder forskning på sammenhengende og urørte høyfjellsområder i Norge. Ulike former for forskning er ikke en del av verneformålet, men det er et mål at naturen skal bevares i mest mulig opprinnelig tilstand. Dette vil sikre kommende generasjoner mulighet til å drive forskning, naturovervåking og undervisning i et unikt høyfjellsområde.

Rammer og regelverk

Det er kun forskriftene for Hjerkin, Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder som omtaler forskning og undervisning som en del av formålet med vernet.

Hjerkin, Kongsvold og Drivdalen landskapsvernområder:

- Formålet med landskapsvernområdene er å bevare for fremtiden til forsknings-, undervisnings- og rekreasjonsformål det egenartede natur- og kulturlandskap i sonen mellom østre og vestre del av Dovrefjell nasjonalpark og rundt Hjerkinnhø, plantelivet i områdene og det kulturhistoriske miljø omkring Vårstigen og Kongsvoll fjellstue med fjellstuen som forskningsstasjon for botanikk og zoologi.

I de **øvrige verneområdene** er forskning kun omtalt i § 4:

- Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene for blant annet vitenskapelige undersøkelser når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Denne formuleringen finner man igjen i naturvernlovens § 23.

DN-håndbok nr. 17, Områdevern og forvaltning, sier at forskningen bør legges vekt på å ha kontakt med lokalsamfunnet slik at kunnskapen også kan komme til nytte lokalt, og dermed bidra til målretta forvaltning og ivaretagelse av verneverdiene. Forskning som medfører uheldig ferdsel eller inngrep skal ikke foregå i verneområder dersom det finnes egnede forskningsområder som ikke er vernet.

Forskning

Allerede på 1700-tallet ble de første vitenskapelige registreringene av fjellfloraen i Knutshøområdet gjennomført. Hjerkin, Kongsvoll og Drivdalen landskapsvernområder er viktige områder i sonen mellom østre og vestre del av nasjonalparken. Her det et skille mellom fattige bergarter i vestlige deler, og rikere bergarter i østlige deler som danner grunnlaget for områdets særegne fjellflora. I denne sammenhengen fungerer Kongsvoll Fjeldstue som vitenskapelig feltstasjon, og er i dag et utgangspunkt for forskning innen både botanikk og zoologi i Dovrefjellområdet.

Høyfjellsøkosystemet i Dovrefjellområdet omfatter en rekke dyrearter, og de store pattedyrene villrein, moskus, fjellrev og jerv er viet stor oppmerksomhet fra ulike forskermiljøer. Sammen med kongeørn, jaktfalk og ravn og de øvrige typiske høyfjellsartene, utgjør området et tilnærmet opprinnelig høyfjellsøkosystem som innebærer unike muligheter for forskning. Områdets særegenhet gjenspeiles i antallet vitenskapelige dokumenter, se nedenfor.

Kunnskapsbasert forvaltning – et mål

En kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene forutsetter tilgang på målrettet og faglig god informasjon. Denne informasjonen må være relevant i forhold til de ulike utfordringene forvaltningsmyndigheten til enhver til står overfor. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har på oppdrag fra Dovrefjellrådet utarbeidet en oversikt over forskning i Dovrefjellområdet.

Formålet med oversikten er at relevant forskning skal gjøres tilgjengelig og operativ for forvaltningen av Dovrefjellområdet. Oversikten skal også være tilgjengelig for publikum gjennom samarbeid med i Nasjonalparker, og for eventuell næringsutvikling basert på bærekraftig bruk av naturressursene i fjellområdet. Målsettingen omfatter også en web-basert database, med lav brukerterskel, som skal være tilgjengelig for forvaltningen og publikum.

Forskningsoversikten viser at omfanget av forskning er betydelig, og det er registrert cirka 1750 skriftlige dokumenter i tilknytning til Dovrefjellområdet – bare innen naturfagene.

Forskning og verneformål

Mange prosjekter er knyttet til de store pattedyrene, og forskningsmetodene genererer i mange tilfeller ulike former for motorferdsel i verneområdene. Bruk av snøscooter og helikopter i forbindelse med forskning på jerv er et eksempel på dette. Forskningen kan også innebære tiltak i annen konflikt med vernebestemmelsene. Eksempelvis er fanging av ville dyr problematisk i forhold til vernebestemmelsene i nasjonalparken, som sier at dyrelivet er fredet mot unødvendig forstyrrelse. Innsamling av sjeldne planter vil tilsvarende være problematisk i nasjonalparken. I dette ligger en klar føring i at forskning som medfører forstyrrelse av dyrelivet kan tiltales kun når det kan sies å være nødvendig. Å definere hva som er "nødvendig forskning" i slike sammenhenger er en vanskelig utfordring. At forskningen er kvalitets-sikret gjennom universitet, høyskole eller annen forskningsinstitusjon må være et minimumskrav.

Forvaltningsmyndigheten er i utgangspunktet positiv til forskning som bidrar til å øke kunnskapen om fjellområdene og som er i tråd med verneformålet. Forskning som medfører tekniske inngrep og motorferdsel, eller på annen måte kan komme i konflikt med verneformålet, må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftenes § 4.

Motorferdsel i forskningsøyemed vil kreve særskilt tillatelse, se kapittel 6.5 for motorferdsel for flere detaljer.

Det er viktig at forskningsaktivitet ikke medfører økt press på verneverdiene. Det må være et mål for forskningen at forstyrrelse av dyrelivet, motorferdsel og tekniske inngrep i verneområdene holdes på et minimumsnivå. I denne sammenhengen er det viktig å være bevisst på hvilken signaleffekt ulike tiltak i forbindelse med forskning gir til samfunnet for øvrig. Dette innebærer at søknader om forskningsaktivitet skal vurderes på samme måte som øvrige søknader i verneområdene.

Forskningsoversikten viser at hovedtyngden av forskningen er konsentrert om botanikk og vegetasjonsøkologi, samt fugl og de store pattedyrene i de sentrale delene av Dovrefjellområdet. For forvaltningsmyndigheten vil det være viktig å utnytte de data og den kunnskapen som foreligger. Det bør foretas behovs- og nyttevurderinger før ny forskning settes i gang, slik at man unngår dobbeltarbeid og unødig belastning for verneverdiene. Søknader om forskning som dupliserer tidligere utført arbeide bør ikke imøtekommes, med mindre det dokumenteres klare behov for en tidsserie.

En samlet vurdering av forskningsoversikten viser at effektforskning som følge av ulike aktiviteter generelt sett, og særlig på områdenivå, er mangelfull. Et eksempel på dette er effekten av moskussafari i forhold til forstyrrelser på moskus og villrein, eller ski- og fotturismens effekter på villrein og hekkende rovfugl. Effektforskning og forskning på tilretteleggingstiltak som reduserer skadevirkninger av menneskelig aktivitet, vil være viktig dersom en skal lykkes med en forvaltning som baserer seg på flerbruk og tillit.

I tilfeller hvor beslutninger må treffes uten at spesifikk dokumentasjon foreligger, skal føre-var-prinsippet legges til grunn.

Undervisning

I Dovrefjellområdet finnes to leirskoler som benytter deler av verneområdene og tilgrensende områder i sin undervisning. De øvrige skolene i lokalmiljøene rundt Dovrefjellområdet benytter også verneområdene i varierende grad til ulike former for undervisning. I tillegg er forskningsstasjonen ved Kongsvold Fjellstue et utgangspunkt for undervisningsaktivitet i regi av ulike utdanningsinstitusjoner som for eksempel høyskoler og universiteter.

Undervisning med utgangspunkt i lokal natur, kultur og historie er viktig og identitetsskapende for barn og unge i bygdene rundt Dovrefjellområdet. Det er derfor et mål at skoleverket har mulighet til å benytte seg av fjellområdene i sin undervisning. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Dette innebærer at disse aktørene ikke trenger særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for å ferdes i verneområdene. Hvis ferdsel innebærer ferdelsformer som kan skade naturmiljøet, sier forskriften at særskilt tillatelse må innhentes. Eksempler på dette er ferdsel som har som formål å oppsøke dyrearter som for eksempel moskus, samt true og sårbare fuglearter.

Forvaltningsmyndigheten har ikke til hensikt å hindre lokale skoler og leirskoler å gjennomføre eksempelvis moskusturer. Denne typen turer antas å ha årvisse gjentakelser, gjerne i samme område. Forvaltningsmyndigheten ønsker derfor et samarbeid med de lokale skolene og leirskolene, slik at det pedagogiske opplegget utarbeides i samarbeid med forvaltningsmyndigheten. Ved eventuell aktivitet som krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, kan flerårig tillatelse påregnes.

6.10.2 Retningslinjer og tiltak

Retningslinjer for undervisning og forskning i verneområdene

- a) De generelle vernebestemmelsene for landskap, plante- og dyreliv, ferdsel, motorferdsel og forurensing gjelder for alle former for undervisning og forskning i verneområdene.
- b) Undervisning og forskning som kommer i konflikt med vernebestemmelsene skal søke forvaltningsmyndigheten om særskilt tillatelse, jf. verneforskriftens § 4. Slik aktivitet skal være i regi av en utdannings- eller forskningsinstitusjon.
- c) Ved søknader om forskningsvirksomhet i verneområdene etter § 4, prioriteres:
 - Fagområder med spesiell betydning/relevans for forvaltningen.
 - Effektforskning på ulike aktiviteter der effektene kan ha innvirkning på verneformålet.
 - Forskning på tilretteleggingstiltak som reduserer skadevirkninger av ulike aktiviteter.
 - Prosjekter som er del av nasjonale eller internasjonale forsknings- eller overvåkingsprosjekter.
 - Igangværende prosjekter
 - Prosjekter som innebærer samarbeid med fjelloppsynet.
- d) Undervisning og forskning som kan gjennomføres med tilnærmet samme verdi utenfor verneområdene, skal kanaliseres dit.

Tiltak for forvaltningen

- Videreføre arbeidet med forskningsoversikten i tråd med prosjektets målsetting, også innen samfunnsfagene. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet.
- Løpende oppdatering av forskningsoversikten. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet.
- Samarbeid med forskningsinstitusjoner for å initiere prosjekter som er til nytte for forvaltningen av områdene. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet.
- Veilede og informere lokale skoler og leirskoler i forhold til deres bruk av Dovrefjellområdet i undervisningssammenheng. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet.
- Stimulere til hovedfagsoppgaver om tema som kan være til nytte for forvaltningsmyndigheten. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet.

Rein i siluett.

FOTO: PER JORDHØY

Seil i fjell.

FOTO: BJØRN BRENDBAKKEN

Del 7 Forvaltningsmessige oppgaver og tiltak

7.1 Oppsyn

Med vernevedtaket oppstår det behov for å føre kontroll med at verneforskriftene og eventuelle dispensasjonsvedtak overholdes. Et effektivt og faglig dyktig naturoppsyn er derfor viktig for å kunne følge med i utviklingen i verneområdene – både når det gjelder naturtilstanden og bruken av området.

7.1.1 Status og utfordringer

Oppsynet i Dovrefjellområdet utføres av flere aktører med ulike lovgrunnlag og roller:

- Politiet
- Statens naturoppsyn (SNO)
- Fjellstyrene og bygdeallmenningene
- Grunneierlag med egne oppsyn

SNO har ansvaret for oppsynet med verneområdene og samarbeider med fjellstyrenes og private rettighetshaveres oppsyn om oppgaveutførelsen, bl a gjennom tjenestekjøp. Oppgavene er beskrevet i naturoppsynslovens §§ 1-2, og omfatter også informasjon, veiledning og praktiske tiltak som vedlikehold av skilt og merking av verneområdene. Kontrollarbeid utføres i nært samarbeid med politiet. Under utøvelse av begrenset politimyndighet er oppsynet direkte underlagt lokalt politi.

SNO har 2 fast ansatte naturoppsyn med direkte ansvar for oppgaver knyttet til verneområdene på Dovrefjell, en med kontorsted på Dombås og en på Sunndalsøra. SNO har i tillegg en stilling med kontorsted Dombås som har koordineringsansvaret for Dovre og Rondane nasjonalparker med tiliggende verneområder, og en stilling (kontorsted Oppdal) som naturoppsyn med hovedfunksjon knyttet til rovvilt, trua arter og mindre verneområder.

Tabellen viser fjellstyrer og private grunneiere med eget oppsyn i Dovrefjellområdet:

Tabell 16: Fjellstyrer med mer som har eget oppsyn.

Sunndal fjellstyre	Lesja fjellstyre	Neset fjellstyre
Hen og Grytten fjellstyre	Folldal fjellstyre	Dovre fjellstyre
Oppdal bygdeallmenning	Kvikne utmarksråd	Joramo bygdeallmenning

Moskus i Dovrefjell.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

Statens naturoppsyn

SNO ble vedtatt opprettet i 1996 og skal ivareta nasjonale miljøvernoppgaver og forebygge miljøkriminalitet. Naturoppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i, eller i medhold av, følgende sju lover blir overholdt:

- Friluftsloven
- Naturvernloven
- Motorferdselloven
- Kulturminneloven
- Viltloven
- Lakse- og innlandsfiskeloven
- Deler av forurensingsloven

I tillegg til kontrolloppgavene er veiledning og informasjon en sentral del av naturoppsynets virksomhet. I samarbeid med forvaltningsmyndighetene kan naturoppsynet også drive skjøtsel, registrering og dokumentasjon. I Kronprinsregentens resolusjon om verneplan for Dovrefjell, skisseres følgende hovedoppgaver for et framtidig naturoppsyn i Dovrefjellområdet:

- Informasjon og rettledning til brukere/besøkende.
- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde oppsyn/oversikt med status over natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og trua arter.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet lov-/regelverk.
- Føre tilsyn og utføre eventuelt vedlikehold på statlig eiendom, herunder informasjons- og oppmerkingsmateriell.
- Skadedokumentasjonsarbeid og oppsyn med rovvilt, moskus og bufe i nasjonalparken.

Det er en utfordring og forutsetning at det statlige naturoppsynet har lokal forankring og gode samarbeidsrelasjoner i forhold til det eksisterende lokale naturoppsynet. Samarbeidet mellom SNO og lokalt naturoppsyn er regulert gjennom samarbeidsavtaler med Norges Fjellstyresamband og med Norsk Allmenningsforbund.

Faglige utfordringer i forhold til verneformålet
Naturoppsynet sin oppgave er å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. I våre områder vil følgende tema være særlig aktuelle:

- aktivitet og ferdsel som kan forstyrre dyrelivet i området. I særdeleshet villreinen, men også andre sårbare arter

- motorisert ferdsel i verneområdene (både snøscooter og barmark)
- bruk av kjørespor og veier
- uttak av grus og vedlikehold av veier og kjørespor i verneområdene
- annen aktivitet som kan skape forstyrrelser, (større tiltak i forbindelse med drift av vannkraftanlegg, forsvaret, redningstjeneste, drift av turisthytter osv i området)
- aktivitet knyttet til vitenskapelige undersøkelser og ulike overvåkingsprosjekt i området
- aktivitet knyttet til filmselskap, naturfotografer og andre som oppsøker det særegne dyrelivet i området
- aktiviteter knyttet til organisert virksomhet, som moskusguiding og andre aktivitets- og guidevirksomheter som benytter området
- fauna og miljøkriminalitet (primært rovfugler og andre sårbare arter)
- kultivering av vassdrag, særlig utsetting av fisk og andre vassdragsrelaterte tiltak
- rovdysituasjonen i området (SNO har egen særskilt organisering på dette området)
- registrering av nye arter
- forsøpling -avfallshåndtering osv i verneområdene

Det lokale naturoppsynet sammen med SNO og politi vil være en viktig samarbeidspartner for forvaltningsmyndigheten. Det blir derfor en utfordring å få til gode rutiner for en slik samhandling. Informasjon og rettledning mot publikum vil også være en viktig rolle for naturoppsynet. Samt at forvaltningsmyndigheten får tilgang til den tilgjengelige kunnskapen i området, slik at det kan settes inn nødvendige tiltak i forhold til skjøtsel, tilrettelegging eller endring av dispensasjonspraksis for å sikre verneverdiene i området. Vi ser for oss at følgende prioriteringer av andre oppgaver:

- Dokumentere områdebruken for villrein og tilstand i forhold til deres leveområder
- Vedlikeholde grense- og informasjonsskilt i verneområdet
- Formidle kunnskap om verneregler og kjennskap til forvaltningsprinsipp mot rettighetshavere og andre organisasjoner/ aktører i området
- Kommunisere resultatet av kontroller og påpeke utfordringer i forhold til forvaltningsmyndigheten
- Informasjon og tilrettelegging for publikum og lokalbefolkning
- Dokumentere ferdselen i området, lovlig/ ulovlig

7.1.2 Retningslinjer

Samhandling og informasjonsflyt for naturoppsynet i verneområdene

- Den samla oppsynsvirksomheten i området bør koordineres mest mulig. I denne sammenhengen forstås oppsynsbegrepet i en utvidet forstand dvs også informasjon, skjøtsel og registrering innenfor verneområdene.
- Det etableres rutiner for bestillingsdialogen mellom forvaltningsmyndigheten og SNO (og ved behov møter med de ulike oppsynsordningene i området), slik at en i fellesskap kan prioritere aktuelle oppgaver for naturoppsynet.
- Naturoppsynet skal ha kopi av eventuelle dispensasjonsvedtak fra vernebestemmelsene. På denne måten kan oppsynet følge opp vedtaket gjennom kontroller i felten.
- Det etableres rutiner for informasjonsutveksling mellom naturoppsynet og forvaltningsmyndigheten om forhold som kan være av betydning, inklusive årsrapportering til forvaltningsmyndigheten.
- Naturoppsynet skal holde egen bruk av motorisert transport på et minimum, og samordne sitt transportbehov med andre så langt dette er mulig.

Oppsyn i fjellet.

FOTO: OPPDAL BYGDEALLMENNING

7.2 Informasjon

Hensikten med informasjon i forbindelse med verneområder, er å veilede og skape økt forståelse for vern av arter og områder. Dette innebærer å gi de som ferdes i verneområdene kunnskap om hvilke verdier som finnes og hvilke krav som settes til bruken av området. Ved hjelp av informasjon ønsker man også å kanalisere ferdselen utenom sårbare områder.

7.2.1 Status og utfordringer

Dovrefjellrådet, SNO, fjellstyrer, grunneiere og iNasjonalparker formidler informasjon i Dovrefjellområdet. DN-håndbok nr. 17, områdevern og forvaltning, presiserer at informasjonsarbeidet skal koordineres av forvaltningsmyndigheten, men SNO har også et eget informasjonsansvar. I de områdene SNO har egne naturoppsyn skal de stå for det praktiske informasjonsarbeidet. Ulike former for informasjon kan være med og kanalisere ferdselen i området:

- Skilt, merking og informasjonsplakater
- Brosjyrer
- Aviser, radio og fjernsyn
- Naturinformasjonssentra
- Internett

St.meld. 62 (1991-1992) framhever informasjon om nasjonalparker som et viktig satsingsområde. På bakgrunn av stortingsmeldingen gikk Miljøverndepartementet inn for at det skulle etableres nasjonalparksentra i tilknytning til 13 eksisterende eller framtidige nasjonalparker i løpet av en tiårsperiode. I Dovrefjellområdet finnes iNasjonalparker, tidligere iNARDO. iNasjonalparker er en stiftelse som drifter en desentralisert informasjonsmodell med 6 informasjonssentra lokalisert i tilknytning til Rondane- og Dovrefjellområdet. Sentrene er lokalisert på Dombås, Gjøra, Folldal, Kvikne, Otta og Oppdal. Det har også framkommet ønske om etablering av informasjonssentre i de områdene der det ikke er slike i dag. Særlig Nesset kommune har vurdert plassering og ønske om et slikt senter.

I henhold til DN rapport 2005-1 "Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentre" blir det trekt opp en ansvarsfordeling mellom de ulike aktørene som er involvert i informasjonsarbeid.

Forvaltningsmyndigheten har i henhold til denne ansvar for følgende:

- Ansvarlig for informasjonsarbeid og informasjonsstrategi for hvert enkelt verneområde, inkl. skilting, merking og oppsetting av tavler.
- Gjennomføring av ulike informasjonstiltak
- Ansvarlig for å melde inn behov for midler til informasjonstiltak
- Samamarbeide med nasjonalparksentrene om informasjonsaktiviteter, herunder kvalitetssikring.

I løpet av 2003 ble prosjektet "Informasjon om verneområder på Dovrefjell" gjennomført. Dette var et samarbeidsprosjekt mellom Dovrefjellrådet, SNO, iNasjonalparker, DN og fjellstyrene i området. Målsettingen med prosjektet var å utarbeide ensartede informasjonstavler for verneområdene i Dovrefjellområdet. Informasjonstavlene er laget i stein eller tre, og gir informasjon om verneformålet og vernekategori, fakta om området og presentasjon av ulike tema.

En opplæring av guider som ønsker å drive organisert virksomhet i nasjonalparken og Knutshø landskapsvernområde vil være et positivt tiltak.

Det er et mål at informasjonsarbeidet skal bidra til økt forståelse for vern av arter og områder, og motivere til naturvennlig adferd i naturen. Allemannsretten er et

viktig prinsipp i norsk friluftsliv, og det bør derfor være et mål at det ikke innføres ferdselsforbud i nasjonalparken, landskapsvernområdene og biotopvernområdene. For å unngå ferdselsforbud skal informasjon brukes som verktøy til å kanalisere ferdselen utenom sårbare områder.

7.2.2 Retningslinjer og tiltak

Retningslinjer for informasjon i verneområdene

- a) Formålet med informasjonstiltak skal være kanalisering av ferdselen utenom sårbare områder.
- b) Fysisk informasjon i nasjonalparken må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Dersom det er mulig og hensiktsmessig bør informasjon lokaliseres til brukssonene i landskapsvernområdene, eventuelt utenfor verneområdene.

Tiltak for informasjon i verneområdene

- Etablere en helhetlig informasjonsstrategi for Dovrefjellområdet. Informasjonsstrategien skal innebære rolleavklaring mellom de ulike aktørene i området. **Ansvarlig:** Dovrefjellrådet, SNO og iNasjonalparker.

Nasjonalparksenteret på Gjøra.

FOTO: KIRSTEN THYRUM

7.3 Overvåking

Dovrefjellområdet består av mange ulike verdier som skal ivaretas gjennom vernet. Mange av disse verneverdiene er unike for Dovrefjellområdet, og er godt egnet til langtidsstudier gjennom overvåking og forskning.

7.3.1 Status og utfordringer

En kunnskapsbasert forvaltning av Dovrefjellområdet er en forutsetning for å kunne ivareta verneverdiene på en god måte. Det er investert betydelige ressurser i forskning i Dovrefjellområdet. Den tidligere omtalte forskningsoversikten utarbeidet av NINA, viser at det finnes cirka 1750 skriftlige dokumenter innen forskjellige fagområder. Denne oversikten vil være en viktig kunnskapsbase i forhold til overvåkingen av området.

En hovedutfordring vil være å overvåke ferdselen i området. Utviklingstrender i friluftsliv og reiseliv går i retning av økt bruk av fjellområdene våre. Det er derfor viktig at man har mulighet til å overvåke ferdselen på en slik måte at det kan iverksettes forvaltningsmessige tiltak i tilfeller hvor ferdselen kommer i konflikt med verneformålet. Dette forutsetter at fjelloppsynet har tilstrekkelige ressurser til gjennomføring av overvåkingstiltak, og at effektforskning i forhold til ferdsel prioriteres. På bakgrunn av resultater fra ulike former for overvåking kan forvaltningsmyndigheten iverksette tiltak i tråd med prinsippet om kanalisering av ferdselen.

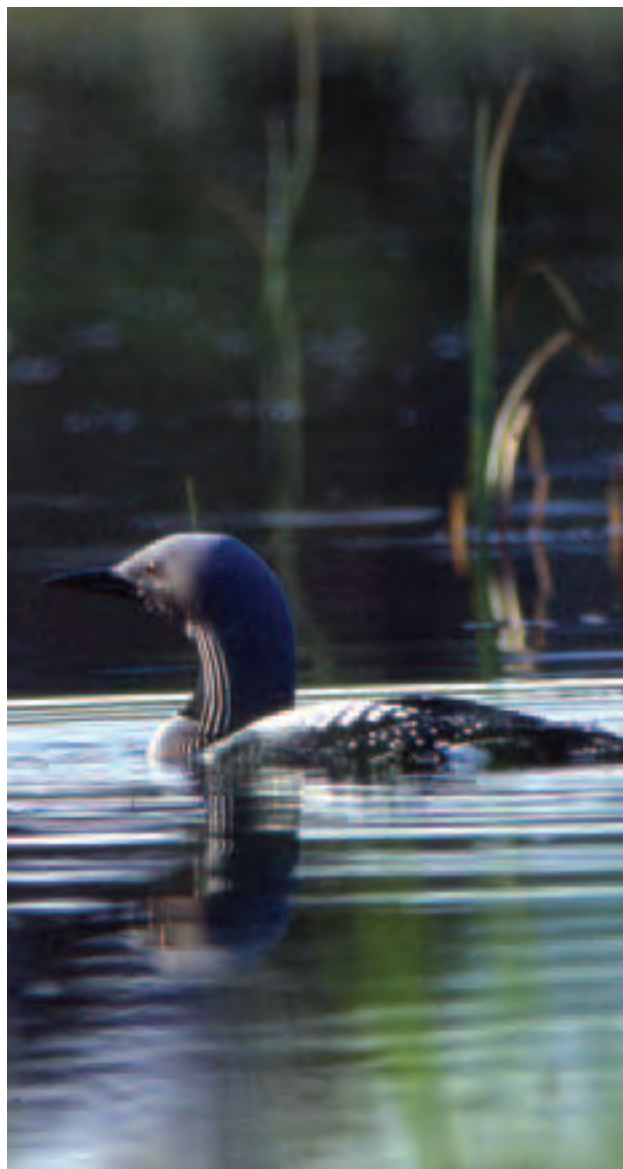
I denne sammenhengen har forvaltningsmyndigheten forventninger til styrkingen av det totale fjelloppsynet i Dovrefjellområdet. Samarbeid og kommunikasjon er viktige forutsetninger for en effektiv overvåking av området. Det vil derfor være hensiktsmessig at man på et tidlig tidspunkt får en rolleavklaring og strategi for hvordan dette arbeidet skal gjennomføres. I henhold til lov om statlig naturoppsyn og forarbeider til verneplanen går det frem at SNO skal ha en viktig rolle i dette arbeidet.

Etter hvert som erfaringsgrunnlaget fra naturovervåkingen styrkes, vil eventuelle geografiske områder og tema som trenger mer oppmerksomhet avdekkes. I slike tilfeller er det viktig at man knytter til seg fagkompetansen som ulike forskningsmiljøer representerer. Det vil være spesielt viktig å overvåke ferdsel i områder som er viktige for villreinen, samt områder med stor menneskelig ferdsel.

7.3.2 Retningslinjer og tiltak

Tiltak for overvåking i verneområdene

- Overvåke ferdselen og effekten av kanaliseringstiltak i viktige områder for villreinen og sårbare og truede arter. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.
- Holde løpende oversikt over status for verneverdiene, herunder bruk av naturoppsyn for overvåking av bestandssituasjon for truede arter, spesielt verdifulle områder med mer. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.
- Etter behov engasjere fagpersonell til å utføre målrettede undersøkelser for å belyse utviklingstendenser og spesielle problemstillinger. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten.

Storlom.

FOTO: ØIVIND LEREN

Eikesdalsvatnet om vinteren.

FOTO: DAG RINGSTAD

7.4 Skjøtsel

Skjøtselstiltak kan være både reparasjon av skade i naturen som skyldes menneskelig aktivitet, og arbeid for å opprettholde en naturtilstand. Det kan også være arbeid for å vedlikeholde kulturmiljø og -landskap. Planlegging og gjennomføring av skjøtselstiltak må skje i samsvar med forvaltningsplanen og i nært samarbeid mellom forvaltningsmyndighet, grunneiere, rettighetshavere og brukere. Det er aktuelt at fjelloppsynet tar ansvar for ulike skjøtselstiltak.

7.4.1 Status og utfordringer

I Dovrefjellområdet pågår et omfattende naturrestaureringsprosjekt i forbindelse med tilbakeføringen av Hjerkinns skytefelt til sivile formål. Dette området er ikke en del av verneområdet, men erfaringer fra arbeidet i skytefeltet vil være svært nyttig i forhold til gjennomføring av eventuelle naturrestaureringstiltak i verneområdene.

For verneområdene i Dovrefjellområdet er de mest verdifulle kulturlandskapene registrert i landskapsvernområdene. Det er derfor i første rekke på utvalgte steder i disse områdene at skjøtsel bør prioriteres. Det har ikke vært mulig innen rammene gitt i dette prosjektet å gjennomføre skjøtselplanlegging, eller registrering av områder hvor det bør utarbeides slike planer. Noen års

forvaltningserfaring vil kunne gi et bedre grunnlag for å vurdere eventuelt behov for slike tiltak. Fagrapport kulturminne og kulturlandskap er en viktig grunnlagsrapport for slike vurderinger.

7.4.2 Retningslinjer og tiltak

Retningslinjer for skjøtsel i verneområdene

- a) Ta vare på verdifulle kulturminner -miljø og -landskap.
- b) Sette inn tiltak for å opprettholde naturtilstanden dersom den er truet.
- c) Vurdere om det er ulike områder der det kan være aktuelt med tilbakeføring til uberørt natur.

Tiltak for skjøtsel i verneområdene

- Foreta registreringer i verneområdene for å undersøke om det er verdifulle områder for biologisk mangfold som krever skjøtsel. **Ansvarlig:** Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.
- Det har foreløpig kommet innspill om at det kan være aktuelt med utarbeiding av skjøtelsplaner for følgende områder: Grøvdalen, (Sunndal), Hoem (Neset), Jora (Lesja), Vinstradalen (Oppdal) og Einunndalen (da i forbindelse med kommunedelplan for området).

Ferge ved Eikesdalsvatnet.

FOTO: DAG RINGSTAD

Oversikt over kartvedlegg

Kartvedlegg 1 - Forslag til sonering i verneområden

Kartvedlegg 2 - Veier, grustak, bobilparkering, snøscootertraseer

Kartvedlegg 3 - for stier/ løyper og friluftsliv

Kartvedlegg 4 - Grunneierområder

www.dovrefjellradet.no

Litteratur

Referansene står oppført i den rekkefølgen de forekommer i teksten

Lov om naturvern - 1970-06-19 nr. 63.

Stortingsmelding nr 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Sollid, J. L. og Sørbel, L: Geomorfologien på Dovrefjell, Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen, rapport nr 13/97. Hamar 1997.

Elven, R; Fremstad, E; Hegre, H; Nilsen, L & Solstad, H: Botaniske verdier i Dovrefjellområdet. NTNU Vitenskapsmuseet Rapport botanisk serie 1996 –3. Trondheim 1996.

Jordhøy,P; Nellemann, C; Strand,O og Vistnes,I : Tilbakeføring av Hjerkinns skytefelt til sivile formål – temautredning økosystem, villrein og moskus, Trondheim 2003.

Andersen,R og Hustad, H : Villrein og samfunn – En veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villrein, NINA Temahefte 27, 2004.

Rangbru, R: Forvaltningsplan for moskusstammen på Dovrefjell, Rapport nr 1 – 2006, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Elven, Reidar m.fl: Botaniske verdier i Dovrefjellområdet, NINA oppdragsmelding 493, Trondheim 1997.

Sollid, J. L. og Sørbel, L : Geomorfologien på Dovrefjell, Fm i Hedmark rapport 13/97.

Horgen, B. C. (red): Fagrapport kulturminne og kulturlandskap. Grunnlagsrapport for fylkesdelplan- verneplanprosessen i Dovrefjellområdet. Lillehammer 1998.

Horgen, B.C: Fagrapport reiseliv. Grunnlagsrapport for fylkesdelplan- og verneplanprosessene i Dovrefjellområdet. Lillehammer, 1997.

Aas, Ø, m.fl: Bruk og forvaltning av nasjonalparker i fjellet. NINA Fagrapport 72. Trondheim, 2003.

Lov om motorferdsel i utmark - 1977-06-10 nr. 82.

VEDLEGG 1, tabell veier og kjørespor

Nasjonalparken (6.8.2)

Type vei	Veinavn	Strekning	Kommune	Regler	Merknad
Kjørespor	Drotningdalsvegen	Vinstradalsvegen (Vetlvonskardet) - Vårstigsetrene	Oppdal	All kjøring krever dispensasjon etter verneforskrift for nasjonalparken § 4. Kjøring nødvendig for landbruksnæring og nødvendig vedlikehold av seterene bør kunne få flerårig dispensasjon. (Foreslå forskriftsendring?)	Var inne i gammel forskrift, glemt i ny
Kjørespor	Snøfjelltjønnvegen	Dindalshytta - vernegrensa	Oppdal	Kjøring med dispensasjon etter verneforskrift for Dovrefjell – Sunndalsfjella NP § 3 pkt. 6.3.d og etter MFL - nasj. forskrift § 6. Det kan gis 2 turer pr hytte og sesong - ved større byggearbeider mer etter påvist behov. Ikke krav til kjøretøytype, men begrenset lastekapasitet er ikke grunnlag for å få flere turer	Blitt til gradvis, tidligere forsøkt stoppet av kommunen, vedlikehold tillatt av DN etter vern

Knutshø, Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinn, Flåman (6.8.3)

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Einunndalsvegen, Dalholen - Småbakkan C	Gjennom NR Råtåsøyen - Flåmsetrin	Flåman	Folldal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbruks-sammenheng før denne dato	
Bilvei	Einunndalsvegen, Dalholen - Småbakkan E	Over Langsjøflyin	Flåman	Folldal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Fjernes	Gamle Fundhøveien A	Krysset med Einunndalsveien - Fundhøa - Langhøsætra	Flåman	Folldal	Veien skal ikke benyttes, skal få gro naturlig igjen	Før kraftutbyggingen var dette Einunndalsveien. Brukt av setereierne fram til ny adkomst-vei over Einunna var ferdig i 1996. Nå nedlagt som vei
Bilvei	Einunndalsvegen, Dalholen - Småbakkan B	Gjennom LVO Depltangen - Råtåsøyen	Knutshø	Folldal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Fjernes	Gamle Fundhøveien B	Krysset med Einunndalsveien - Fundhøa - Langhøsætra	Knutshø	Folldal	Veien skal ikke benyttes, skal få gro naturlig igjen	Før kraftutbyggingen var dette Einunndalsveien. Brukt av setereierne fram til ny adkomstvei over Einunna var ferdig i 1996. Nå nedlagt som vei.
Fjernes	Gamle Setaldalsveien A	Mellom Småbakkan og Borkhussetra	Knutshø	Folldal	Veien skal ikke brukes, skal få gro naturlig igjen	
Bilvei	Gløtlægervegen B	Klemetbua - Gløtlægret	Knutshø	Follda		
Bilvei	Kakelldalen Beitrustsetervegen	Forgreining Beitrustsetra	Knutshø	Folldal		
Bilvei	Kakelldalen - Knuthovdsetervegen	Forgreining Knuthovdsetra	Knutshø	Folldal		
Bilvei	Kalkelldalsvegen B	Krokhaug - Storvollen	Knutshø	Folldal		
Kjørespor	Kongsbekklægret	Krysset med Setaldalsveien til Kongsbekklægret	Knutshø	Folldal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter vernereglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Brukes kun av setereiere og saueiere. Statskog har ønsket å stenge veien med bom.
Kjørespor	Låggia Folldal	Gløtlægret - Låggisætran	Knutshø	Folldal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter vernereglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Skilt med kjøreforbud oppsatt ved Gløtlægret. Gamle adkomstv. til setrene

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Setaldalsveien Folldal A	Småbakkan- krysset - fylkesgrensen (- Sjøtålia)	Knutshø	Folldal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Bilvei	Tanglæger- veien B	Bekkelægeveien - Tanglægret, Furuhovdsætra	Knutshø	Folldal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Bilvei	Abrahams- lægerveien	Avkjøring fra Vesl-Orkelsjøvegen	Knutshø	Oppdal	Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Bilvei	Bekkelægere- veien B	Fra Flåmseterkrysset til Bekklægeret	Knutshø	Oppdal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Bilvei	Bekkelægere- veien C	Fra Flåmseterkrysset til Bekklægeret	Knutshø	Oppdal	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Kjørespor /traktorvei	Bjørndals- seterveien	Fossetra - Bjørndalsetra	Knutshø	Oppdal	Veien skal holdes låst med bom og kun være tilgjengelig for brukere av seterene	Opprustet sommer 1997. Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter vern- forskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Annen kjøring krever disp. etter vernereglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Kjørespor	Elgsjøveien nord	Ryin - Elgsjøen	Knutshø	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet.	Transport til Elgsjøhytta (Oppdal JFL) må påregnes utført på vinterføre.
Kjørespor	Fjellægerveien Oppdal A	Såttålia – kryss Staesvollveien (- fylkesgrensa - Fjellægret)	Knutshø	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet.	Opprustet 1995.
Kjørespor	Fjellægerveien Oppdal B	(Såttålia –) kryss Staesvollveien - fylkesgrensa (- Fjellægret)	Knutshø	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet.	Opprustet 1995.
Bilvei	Hånåbekk-setervegen	Vernegrensa v/ Stororkelsjøen - Hånåbekksetra	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verneforskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbruks-sammenheng før denne dato.

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Setaldalsveien Oppdal	Småbakkan- (krysset -) Fylkesgrensa - Såttålia	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verneforskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Veisystemet knyttet til Einunndalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato.
Kjørespor	Staesvollveien Oppdal	Kryss Fjellægerveien - fylkesgrensa (- Staesvollen)	Knutshø	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Låst bom på Oppdalsiden. Opprustet i 1995
Bilvei	Stikkveien Unndalen	Div setre	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verneforskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Objektet ikke sammenhengende! Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato.
Bilvei	Stikkveier Hånnåbekk- setervn	Butjønna, Rundhøsetra, Fossetra, Trøasetra	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verneforskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Tanglæger- veien A	Bekkelægeveien - Tanglægret, Furuhovdsætra	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verne- forskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Veisystemet knyttet til Einunnalsveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hen- syn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbruks- sammenheng før denne dato
Bilvei	Tanglæger- veien C	Bekkelægeveien - Tanglægret, Furuhovdsætra	Knutshø	Oppdal	Kjøring med motorkjøretøy tillatt, verne- forskrift for Knutshø LVO § 3, pkt. 5.2.b.	Veisystemet knyttet til Einunnalsveiene skal ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hen- syn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbruks- sammenheng før denne dato
Bilvei	Unndalsvegen	Fra vernegrensa - Karilægret (med forgreininger til setre)	Knutshø	Oppdal	Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Bilvei	Vesl- Orkelsjø- vegen	(Nordenden Stororkelsjøen -) vernegrensa - Veslorkelsjøen	Knutshø	Oppdal	Veisystemet knyttet til Orkelsjøveiene bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	Åpen mot bomavgift

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Vinstra- dalsvegen	Vernegrensa - Veslvonlægret	Knutshø	Oppdal	Veien bør ikke åpnes for allmenn trafikk før 1.6. av hensyn til reinskalvinga. Veiene kan brøytes av hensyn til vedlikehold og nyttes i landbrukssammenheng før denne dato	
Kjørespor	Ålbuseter- veien	Hånnåbekksetra - Ålbusetra	Knutshø	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Deler av traseen opprustet 1995. Veggen er stengt med bom nord for Hånnåbekk-setra. Tillatelse fra setereier kreves
Bilvei m/ restriksjoner	Børsjø- veien B	Grense LVO - Tælet - Finnhaugan - Hamndalssætra - Børsjøsetra	Knutshø	Tynset	Skal ha låst bom ved eller utenfor grense LVO. Kan brukes i landbruksnæring. Brukere av hytter kan kjøre inn og ut	
Bilvei m/ restriksjoner	Dølvadveien	Sløbekksetra- nedre Dølvad	Tynset		Skal ha låst bom ved eller utenfor grense LVO. Kan brukes i landbruksnæring. Brukere av hytter kan kjøre inn og ut	Låst bom ved Sløbekksetra
Kjørespor	Fjellæger- veien Tynset	(Såttålia –) fylkesgrensa - Fjellægret	Knutshø	Tynset	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Opprustet i 1995. Låst bom på Oppdalsiden
Bilvei	Orklaveien B	RV3 Orkelbogen -Sløbekksetra	Knutshø	Tynset		Låst bom ved Orkelbogen

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Kjørespor	Staesvollveien Tynset	(Kryss Fjellæger- veien -) fylkesgrensa - Staesvollen	Knutshø	Tynset	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Låst bom på Oppdalsiden. Opprustet i 1995
Bilvei	Storinnsjø- veien	(Kvikne (Kleiva) - Storinnsjøen -) vernegrensen - Øvre Dølvad	Knutshø	Tynset		
Kjørespor	Støseter- vegen	Nedre Dølvad - Støsetra	Knutshø	Tynset	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Kun kjørt med lett traktor og AWD. Ikke med i FMs liste
Kjørespor	Vesl- Børsjøveien	Børsjøsetra - Støsetervn - vesle Buru - vesle Børsjøen	Knutshø	Tynset	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e. Annen kjøring krever disp. etter verne-reglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Kjørespor	Vesl-Marsjøen	Strålbergsætra- Veslmarsjøen	Knutshø	Tynset	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter verneforskrift for Knutshø § 3 pkt. 5.2.d. og MFL § 4c. Nødvendig transport til setere og transport for utleie av husvære knyttet til disse kan utføres av eier/utleier som driver setra i jordbruksnæring med dispensasjon etter § 5.3 e.) Annen kjøring krever disp. etter vernereglene for Knutshø LVO, § 4 og etter MFL / nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	
Kjørespor	Gåvåliseter- vegen	E6 Grønbakken - Gåvålisetrene (flere greiner)	Kongsvoll	Oppdal	Kjøring ifbm jordbruksvirksomhet er tillatt etter vernforskrift for Kongsvoll og MFL § 4c. Transport for utleie kan utføres av utleier som del av jordbruksnæring etter disse §§. Veien skal være låst med bom v/ E6. Annen kjøring krever disp. etter vernereglene for Kongsvoll LVO og etter MFL. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	

6.8.4 Dalsida og Eikesdalsvatnet landskapsvernområder og biotopvernområdene

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Sandgrov-vegen B	Gjennom Dalsida LVO til Johanhytta	Dalsida	Rauma		
Bilvei m/ restriksjoner	Sandgrov-vegen C grense	Johanhytta til Sandgrovbotn - Mardalsbotn	Dalsida	Rauma	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5	Framgår av verneforskriften. Bør ha låsbar bom
Bilvei	Vengedals-vegen B	Fra grense Dalsida LVO til P-plass	Dalsida	Rauma		
Kjørespor	Grøttavass-vegen A	Sandgrov-vegen E - grense Rauma	Sandgrovbotn - Mardalsbotn	Neset		Statkraft ønsker oppgradering i sbdm revisjon dammen. Neset ønsker sporet gjenlagt
Bilvei m/ restriksjoner	Sandgrov-vegen E	Grense Rauma - Sandgrovbotn - Nedre Mardalsvatn	Sandgrovbotn - Mardalsbotn	Neset	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5	Se veien i Rauma
Kjørespor	Grøttavass-vegen B	Grense Neset - Grøttavatnet	Sandgrovbotn - Mardalsbotn	Rauma	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5	
Bilvei m/ restriksjoner	Sandgrov-vegen D	Grense Sandgrovbotn - Mardalsbotn - Neset grense m/ noen små avstikkere.	Sandgrovbotn - Mardalsbotn	Rauma		
Bilvei m/ restriksjoner	Aursjø-vegen I	Sunndal grense - vernegrense Aursjøen hyttefelt	Torbudalen	Neset	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5	
Bilvei m/ restriksjoner	Aursjø-vegen K	Fra Aursjødammen til vestgrense Torbudalen LVO + noen små avst	Torbudalen	Neset	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5	
Bilvei	Aursjø-vegen B	Vernegrensa (Hallarvasslia) - vernegrensa (Langvatnet hyttefelt)	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei	Aursjø-vegen D	Mellom Langvatnet og Sandvatnet hyttefelt	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei	Aursjø-vegen F	Mellom Sandvatnet og Torbuvatnet hyttefelt	Torbudalen	Sunndal		

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei m/ restriksjoner	Aursjøvegen H	Krøsbekken - Neset grense	Torbudalen	Sunndal	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5.	Framgår av verneforskriften. Skiltes
Kjørespor	BUS- traseen A	Reinsvass vegen A - vernegrensen	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei m/ restriksjoner	Grønnvoll- steinvegen	Fra Aursjøvegen til tunellinnslag v/ Grønnvollsteinen	Torbudalen	Sunndal	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5.	Framgår av verneforskriften. Skiltes
Bilvei m/ restriksjoner	Hårstad- setervegen	Aursjøvegen v/ Krøsbekken - Hårstadsetra	Torbudalen	Sunndal	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5.	Framgår av verneforskriften
Bilvei m/ restriksjoner	Reinsvass- vegen A	Aursjøvegen B - Reinsvass- dammen	Torbudalen	Sunndal	Ferdseil tillatt 1.6. - 30.11. Veien skal ikke åpnes i perioden 1.12. - 31.5.	Framgår av forskriften. Skiltes
Kjørespor	Reinsvass- vegen B	Reinsvassdammen - gamle grustak	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei	Sandvass- haugvegen	Fra Aursjøvegen ned til Langvatnet og Sandvatnet	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei	Veier v/ Osbu- dammen	Fra Aursjøvegen - over dammen på Osbu, ned til Osbu Krv.	Torbudalen	Sunndal		
Bilvei	Veistubber v/ Torbu- vatnet		Torbudalen	Sunndal		

8.9.5 Jora, Fokstugu, Åmotan-Grøvudalen og Åmotdalen LVO

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Garsend-vegen B	Vernegrensa - Gardsenden	Fokstugu	Dovre		
Kjørespor	Garsend-vegen C	Garsenden - steinbrudd?	Fokstugu	Dovre	Motorferdsellova med forskrifter gjelder	
Bilvei	Nyseter-vegen B	Naturreservatet - nysetra m/ avstikkere	Fokstugu	Dovre		
Bilvei	Nyseter-vegen A	E6 -gjennom naturreservatet	Fokstumyra	Dovre	Det er parkeringsforbud langs veien	Følger av forskrift Fokstumyra naturreservat
Bilvei m/ restriksjoner	Skamsdals-vegen (Dalside-vegene)	Nysetra - Skamsdalen	Jora	Lesja	Veien skal være stengt for kjøring 1.12.-1.6. Kjøring for vedlikehold er tillatt	Følger av forskriften. Låsbar bom bør monteres. Kommunen er uenig
Bilvei m/ restriksjoner	Svartdals- setervegen (Dalside-vegene)	Myrin - Svartdals-setra	Jora	Lesja	Veien skal være stengt for kjøring 1.12.-1.6. Kjøring for vedlikehold er tillatt	Følger av forskriften. Låsbar bom bør monteres. Kommunen er uenig
Bilvei m/ restriksjoner	Tunga-vegen	Svartdalssetra - Tunga	Jora	Lesja	Som Svartdalssetervegen. Skal i tillegg ha låst bom og kun brukes for nødvendig kjøring til Tunga.	
Bilvei m/ restriksjoner	Dindals-veien D	Vernegrensa - Veggasetra	Åmotan-Grøvudalen	Oppdal	Veien stengt med bom utenfor verneområdet. Kjøring for bruk av setre og hytter tillates.	
Bilvei	Grudals-veien B	Grense verneområdet v/ Hallen - parkering Hallen	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal		
Kjørespor	Grudals-veien C	Parkering Hallen - Gammelsetra	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kjøring forutsetter tillatelse etter verne-reglene for Åmotan Grøvudalen LVO, pkt. 5.3.d. og motorferdselloven. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	Enkelte pkt. tilrettelagt
Kjørespor	Grudals-veien D	Avstikker fra veien v/ Krebekken til Flysetra	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kjøring forutsetter tillatelse etter verne-reglene for Åmotan Grøvudalen LVO, pkt. 5.3.d. og motorferdselloven. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	
Kjørespor	Grudals-veien E	Flysetra - Storvollen	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kjøring forutsetter tillatelse etter verne-reglene for Åmotan Grøvudalen LVO, pkt. 5.3.d. og motorferdselloven. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei	Grødals-veien B	Vernegrense Stotæla - P-plass før bekken	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal		
Bilvei	Grødals-veien C	Avstikker ned til grustak ved Svartsnytvatnet	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal		
Bilvei m/ restriksjoner	Jenstad - vei 7	Middagshjellen - Lundliveien v/ Reppa	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Låst bom. Kun driftskjøring, og til Lundlia	NB! Planlagt vei
Kjørespor	Lidalsveien, avstikker Lindøla	Lindalsvn - Lindøla	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kjøring forutsetter tillatelse etter verne-reglene for Åmotan Grøvudalen LVO, pkt. 5.3.d. og motorferdselloven. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	
Bilvei m/ restriksjoner	Lindals-veien C	Bom v/ Lindalsfallet - Bjerkeroa	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Skal være stengt med låst bom (v/ Lindalsfallet). Trafikk tillatt for inn- og utkjøring til eksisterende hytter inkl. Bjerkeroa og turisthytta	Gradvis oppgradert fram til miden av 90-tallet
Kjørespor	Lindals-veien D	Bjerkeroa - Lindalsvatnet	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kjøring forutsetter tillatelse etter verne-reglene for Åmotan Grøvudalen LVO, pkt. 5.3.d. og motorferdselloven. Det settes ikke spesielle regler for type kjøretøy, men man kan ikke påregne ekstra turer pga kjøretøy med liten kapasitet	
Fjernes	Lindalsveien forbi Gammelsetra	Forbi Gammelsetra	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	La den gro igjen	Lagt om ca 1990 av Sunndal kommune for å unngå kjøring forbi turisthytta
Bilvei m/ restriksjoner	Lindalsveien, avstikker Nysetra	Lindalsvn - Nysetra	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Skal være stengt med låst bom (v/ Lindalsfallet). Trafikk tillatt for inn- og utkjøring til eksisterende hytter	Som for Lindalsveien (sidevei til denne)
Fjernes	Lindalsveien, gammel trase	Flere biter, Jenstadlia, fram til gammel bru over Lindøla og videre til Middagshjellveien	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Legges igjen med humusmasser fra nye veianlegg	Den gamle utleggerbrua over Lindøla er et verdifullt kulturminne og må bevares. Traseen opprettholdes som sti
Bilvei	Lindal-veien B	Vernegrensa - bom v/ Lindalsfallet	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal		

Type	Veinavn	Trase	Verneomr.	Kommune	Regler	Merknad
Bilvei m/ restriksjoner	Lindalveien, avstikker hytte i Jenstadlia	Lindalsvn - hytte	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kun nødvendig transport til hytte	
Bilvei m/ restriksjoner	Lundliveien	Fra Middagshjellveien over Reppa til Lundlia	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal	Kun kjøring i driftsøyemed og til Lundlia tillatt	Skiltes
Bilvei	Middags-hjellveien	Fra bom v/ Lindøla-fallet (Lindalsveien) forbi Middagshjellen	Åmotan-Grøvudalen	Sunndal		Uorganisert parkering der veien slutter i fint beitemarks-område
Kjørespor	Åmotsdalsveien	Vernegrensa - Stølen, avstikker Vammervollsetra og Gottemsetra	Åmotsdalen	Oppdal	Kjøring i landbruksnæring er tillatt etter verneforskriften § 3 pkt. 5.2.b og MFL, paragraf 4c hva for drift av jordbruksarealer. Annen kjøring krever disp. etter verneforskriften § 4 og MFL – nasj. forskrift § 6. Slik dispensasjon kan kun gis i særlige tilfelle der kjøringen ikke skader verneformålet	Opprinnelig hestevai, kjørt med lette traktorer. Kulturminneverdi, hensyn ved vedlikehold!
Kjørespor	Øvre Grødalsveg 1	Stortæla-Brandeinsetra - Melsetra	Åmotan-Grøvudalen LVO	Sunndal		Grunnlendt hele veien, ny terrengslitasje vil bare gå 0 - 15 cm ned før man treffer fjell/stein
Kjørespor	Øvre Grødalsveg 2	Brandeinsetra-Åkersetra	Åmotan-Grøvudalen LVO	Sunndal	Kjøresporet kan kun nyttes på frossen/tørr mark. Sporet kan bare nyttes til frakt som er for tung for snøscooter.	Knapt synlig, mye myr, brukt få ganger med mange års mellomrom og bare på tørt føre.

TRYKK: GRØSET™

LAYOUT: GURI JERMSTAD AS

Dovrefjellrådet, Rådhuset, 2500 Tynset
Tlf 62 48 51 95, fax 62 48 52 21, e-post: kirsten@dovrefjellradet.no, www.dovrefjellradet.no